

KATALIZATORY WIEDZY

*Alternatywny dyskurs
o substancjach psychoaktywnych
na podstawie analizy forum
internetowego Hyperreal*

Anna Czerner /// Dariusz Parzych /// Magdalena Piejko /// Michał Wanke

I. Wprowadzenie 3

- Głębokie sieci 4
- Badania ukrytych populacji użytkowników, dyskursów 8 i rynków substancji psychoaktywnych

II. Badania katalizatorów wiedzy 10

- Problem badawczy i obszary analizy 11
- Metody, techniki badań i dobór próby 16
- Analiza sieciowa 17
- Wywiady pogłębione 18
- Strategia analizy danych jakościowych 20
- Rozstrzygnięcia etyczne 20
- Przebieg badań 31

III. Etnograficzna charakterystyka forum Hyperreal 32

- Historia i kontekst forum Hyperreal 33
- Struktura forum Hyperreal 35
- Formalne reguły korzystania z forum Hyperreal 51
- Grupy użytkowników forum 55

IV. Analiza sieci społecznych użytkowników i znaczeń 68

- Struktura 70
- Aktywni użytkownicy 73
- Tematy prawne 75
- Producenci 77
- Kompetentni 79
- Inicjatorzy 81
- Staż użytkowników 83
- Staż tematów 85
- Tematy wątków i tematy dyskusji 87
- Przykład: Temat dotyczący nieznanej substancji 89
- Przykład: Temat dotyczący pozyskiwania substancji 91
- Widocznie sieci są ukryte 93

V. Proces wytwarzania alternatywnego dyskursu 94 o substancjach psychoaktywnych

- Wchodzenie w alternatywny system: stawanie się użytkownikiem forum 95
- Rozpoznawanie alternatywnego systemu: porządek społeczny forum 114
- Codziennosc alternatywnego systemu: praktyki korzystania z forum 124
- Używanie alternatywnego systemu: korzystanie z forum w kontekście 157 doświadczeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych
- Alternatywnosc dyskursu: (re)konstruowanie wiedzy o substancjach 167 psychoaktywnych na forum

VI. Podsumowanie i wnioski 177

VII. Bibliografia 187

VIII. O autorach i autorkach 190

WPROWADZENIE

- *Głębokie sieci*
- *Badania ukrytych populacji użytkowników, dyskursów i rynków substancji psychoaktywnych*

Głębokie sieci

W ćwierć wieku po upowszechnieniu internetu w formie interfejsu, który znamy dziś, korzystanie z narzędzi osobistej masowej komunikacji dotyczy bardzo dużej części populacji współczesnych społeczeństw. Różne formy łączności, jak listy dyskusyjne, blogi, fora, serwisy społecznościowe gromadzą ludzi w bardzo szczególnej przestrzeni, która jest jednocześnie niematerialna i przełamująca bariery czasu i przestrzeni, ale z drugiej strony – poprzez swoich użytkowników – łączy się bardzo mocno ze światem poza-komputerem. Współczesne konceptualizacje nauk społecznych na ten temat, mówią o „rozszerzonej rzeczywistości” internetu, który można opisywać mową „palimpsestu”. Serwisy społecznościowe nadpisują na naszych sieciach znanych kolejne warstwy znaczeń, mapy online – oznaczają fizyczne przestrzenie dodając kierunki, lokalizacje, zdjęcia i informacje o nich, dyskusje na forach tematycznych wprowadzają kolejną warstwę dyskursu etc.

Aktualnie, w tym wielowarstwowym układzie treści w internecie, teoretycy mediów dopatrują się także zjawiska „głębokiej” sieci, nazywanej też „ciemną” siecią. Opisują w ten sposób zjawiska wymykające się powszechnie uznawanym normom, oraz systemom legislacyjnym, a nawet wielkim korporacjom, administrującym *de facto* dzisiejszy internet. Przykładem głębokiej sieci jest wirtualna sieć TOR, dająca użytkownikom niemal całkowitą anonimowość przesyłu danych, czy oddolnie tworzona waluta Bitcoin, niezależna od żadnego banku centralnego i zupełnie wirtualna czy Silk Road, zamykany i otwierany kilkakrotnie serwis sprzedaży umożliwiający użytkownikom handel w pełnej anonimowości – w zasadzie wszystkimi towarami – niezwykle popularny również wśród sprzedawców substancji psychoaktywnych.

Nie ulega wątpliwości, że dysponując narzędziami masowej osobistej komunikacji, ludzie na początku XXI wieku znaleźli się w niespotykanej wcześniej w historii

ludzkości sytuacji komunikacyjnej – w której jednocześnie zostali upodmiotowieni ale i obarczeni wielką odpowiedzialnością, której waga wynika z konieczności zmierzania się nieznanymi do tej pory wyzwaniami.

Świat substancji psychoaktywnych we współczesnych społeczeństwach zasadniczo należy do sfery tabu, a oficjalny dyskurs na jego temat jest silnie normatywowany i odzwierciedla stosunki władzy w społeczeństwie.

Pojawienie się „głębokiej sieci” pozwala różne alternatywne dyskursy dostrzegać, obserwować, próbować badać i rozumieć.

Do „głębokiej sieci” można zaliczyć również polskojęzyczne forum Hyperreal poświęcone tematyce substancji psychoaktywnych. Nie stosuje się tam wyjątkowych technik anonimowości i zasadnicza część strony jest publicznie dostępna, ale tematyka i zaobserwowane przez nas prawidłowości mają znamiona treści alternatywnych wobec głównego nurtu norm i zachowań związanych z myśleniem o substancjach psychaktywnych.

Prezentowany raport z badania jest próbą opisu takiego zjawiska i zrozumienia zachodzących procesów związanych z rekonstruowaniem wiedzy i budowaniem dyskursywnego porządku społecznego w kontekście używania substancji psychoaktywnych. Badania zaprojektowano w taki sposób, aby z jednej strony wychwycić sieciowość i relacyjność struktury forum, a z drugiej dotrzeć do znaczeń, jakie użytkownicy przypisują forum i korzystaniu z niego. Stosując procedurę triangulacji połączono metodę etnografii internetowej z wywiadem jakościowym oraz ilościową analizą sieci społecznych na forum.

Przystępując do realizacji badania założyliśmy, że kluczową kategorią będzie nielegalność forum, ale już po zebraniu pierwszych danych i wykonaniu kodowania otwartego okazało się, że musimy zmienić perspektywę – to nie nielegalność problematyzuje forum, ale alternatywność jego dyskursu wobec głównego nurtu, która świadczy o tym, że świat substancji psychoaktywnych nie jest jednorodny, a wręcz przeciwnie powinniśmy patrzeć na niego bardziej przez pryzmat równolegle rozgrywanych rzeczywistości dyskursywnych, w których same substancje psychoaktywne uwikłane są w sieć sytuacyjnych znaczeń. Nie oznacza to jednak,

że wyjaśniając w jaki sposób tworzona jest wiedza o rynku substancji psychoaktywnych skupiać się będziemy na opisie jednostkowych działań. Jest to ważny element analizy, ale bez pójścia krok dalej, otrzymujemy jedynie etnograficzny opis, który owszem porządkuje wiedzę o forum, ale nie tłumaczy społecznych mechanizmów wytwarzania jego zasobów.

Dlatego naszym celem było pokazanie, czy i w jaki sposób ten alternatywny system wiedzy na forum podlega obiektywizacji. Czy cel został osiągnięty? Pozostając w poetyce analiz dyskursywnych możnaby powiedzieć, że samo podjęcie się realizacji tego badania i reprezentowania wyników z użyciem raportu wprowadza ten alternatywny świat substancji psychoaktywnych na poziom ponadjednostkowy, bo wchodzący w pole nauki.

Nie jest to jednak jedyna odpowiedź jaką formułujemy w tym raporcie. Przechodząc od szczegółowego opisu historii, struktury forum i typów użytkowników do analizy sieci społecznych pokazujemy, jak złożoną przestrzenią (rozumianą jako organizacja–ludzie–wiedza) jest forum Hyperreal, gdzie relacyjność wcale nie jest tak oczywista, jak możnaby oczekiwać.

Ważną częścią badania jest moduł jakościowy, który okazał się być kluczowy dla wyjaśnienia podjętego problemu badawczego. Przeprowadziliśmy indywidualne wywiady pogłębione z użytkownikami forum stawiając sobie za cel rozpoznanie i zrozumienie, jak przebiega proces wnikania w forum i jakie znaczenie ma bycie na forum dla osób używających substancji psychoaktywnych. Materiał, który pozyskaliśmy okazał się być gęstym pakietem historii nacechowanych emocjami, pragnieniami i wyobrażaniami związanymi nie tylko z używaniem forum, ale przede wszystkim z ważną tożsamościowo koniecznością jednoczesnego bycia tu i tam przy zachowaniu poczucia podmiotowości i kontrolowania używania substancji psychoaktywnych.

Forum wyznacza granice swobody i buduje ramy dla odczuwania bezpieczeństwa, ale to nie o strukturalne uwarunkowania tutaj chodzi, ale o subiektywne postrzeganie porządku forum. To co okazało się być mocno przez nas doświadczane w trakcie analizy zebranych danych, to fakt, że badani użytkownicy identyfikują

się z forum, nawet jeżeli formułują wobec niego krytyczne uwagi. Świat forum Hyperreal jest dużo bardziej złożony niż przypuszczaliśmy przystępując do realizacji badania, a prezentowany raport służyć ma także przełamaniu społecznych uogólnień – uproszczeń na temat funkcjonowania forum.

Zastosowanie mieszanych technik badawczych i złożoność samego forum spowodowały, że otrzymaliśmy rozbudowany i zróżnicowany materiał badawczy, którego przepracowanie byłoby dużo bardziej pracochłonne gdyby nie pomoc i zaangażowanie studentów Uniwersytetu Opolskiego, za co w tym miejscu dziękujemy.

Projekt badawczy został sfinansowany przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii. Wszystkie decyzje merytoryczne dotyczące metodologii i realizacji badania oraz analizy podjął zespół w sposób niezależny od zlecniodawcy, który miał wpływ na badanie jedynie na etapie wyboru przedstawionej oferty.

Badania ukrytych populacji użytkowników, dyskursów i rynków substancji psychoaktywnych

Podręcznik metod badań związanych z narkotykami (Miller et al. 2010) wymienia jedynie technikę ankiety online w kontekście wykorzystania internetu do badań w tym temacie co wskazuje na niewielką koncentrację badaczy na tym aspekcie. Podczas gdy internet stał się w ciągu ostatnich dwóch dekad ważnym elementem każdej sfery życia ludzi, a narkotyki i substancje psychoaktywne znalazły tam swoje charakterystyczne miejsce.

Po pierwsze, internet stanowi miejsce wymiany informacji i dyskursu, który odbywa się alternatywnie wobec tradycyjnych mediów masowych, zorganizowanych w sposób hierarchiczny i poddawanych silnej społecznej kontroli. Oczywiście, dyskursy online również podlegają kontroli społecznej, nie dzieją się w zupełnym oderwaniu od społeczeństwa i jego norm. Jednak, anonimowość komunikacji w internecie pozwala tę kontrolę (w sensie społecznym jak i prawnym) uchylić (Barratt, 2011). Swobodny przepływ informacji, opinii i wiedzy pozwala wyjść poza dyskusję możliwą w sytuacji publicznej (Skrzypulec 2012, Lancaster et al. 2011) i prowadzić dyskusję o substancjach, których używanie wiąże się w jakiś sposób z przekraczaniem granicy legalności.

To umożliwia monitoring pojawiających się substancji i dyskusji z nimi związanych (Bruno et al. 2013). Największym europejskim projektem poświęconym temu tematowi jest *The Psychonaut Project*, który zajmował się mapowaniem nowych nazw substancji psychoaktywnych, które padają w dyskusjach w sieci (Deluca et al. 2012).

Po drugie, na co zwraca uwagę – między innymi – w najnowszym raporcie Europejskie Centrum Monitorowania Narkotyków i Narkomanii (2014), internet umożliwił powstanie alternatywnego rynku wobec istniejących dotychczasowo, nielegalnych (i legalnych) kanałów dystrybucji substancji psychoaktywnych. Najbardziej emblematycznym (i najprawdopodobniej najpopularniejszym) miejscem zakupów substancji psychoaktywnych jest serwis Silk Road – oparty o anonimowe korzystanie w tzw. głębokiej sieci, zapośredniczone lub dyskretne przesyłki oraz transakcje przy użyciu „wirtualnej” (niekontrolowanej przez żaden bank centralny) waluty Bitcoin. Pierwsze badania tego serwisu – zanim został rozpoznany w amerykańskim publicznym dyskursie i rozpoczęły się działania prawne skierowane przeciwko jego administratorom – wskazywały na takie właściwości jak wybór substancji, ich jakość, możliwość oceny sprzedawców przez społeczność kupujących oraz wygodę zakupów (Barratt, 2013). Jeszcze więcej informacji przyniosły kolejne badania (Van Houta et al., 2013), których autorzy zwrócili uwagę na koncentrację użytkowników na pozytywnych doświadczeniach z substancjami oraz świadomą redukcję ryzyka i szkód związanych korzystaniem z nich.

Podstawowym problemem badań nad dyskursami oraz rynkami substancji psychoaktywnych w internecie jest dostęp do badanych i ich opinii (Miller et al. 2010). Z drugiej strony, dostępne publicznie treści stanowią nie tylko wyzwanie, ale także sposobność dla badaczy, żeby dotrzeć do tych „ukrytych” populacji.

// BADANIA KATALIZATORÓW WIEDZY

- *Problem badawczy i obszary analizy*
- *Metody, techniki badań i dobór próby*
- *Analiza sieciowa*
- *Wywiady pogłębione*
- *Strategia analizy danych jakościowych*
- *Rozstrzygnięcia etyczne*
- *Przebieg badań*

Problem badawczy i obszary analizy

Przedmiotem badania jest proces wytwarzania wiedzy o rynku substancji psychoaktywnych w kontekście używania forum dyskusyjnego dotyczącego substancji psychoaktywnych. Badaniu poddane zostało forum Hyperreal (<http://talk.hyperreal.info>). Celem projektu jest opis sposobów wytwarzania wiedzy, jej zakresu oraz wyjaśnienie, w jaki sposób użytkownicy forum generują wiedzę w potencjalnie nielegalnych sytuacjach związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. Pierwotnie zdefiniowany temat badania – dyskurs nielegalności, został przeformułowany w oparciu o wstępną analizę zebranych danych, w trakcie której okazało się, że kluczową kategorią nie jest *nielegalność*, ale **alternatywność normatywna i poznawcza dyskursu o rynku substancji psychoaktywnych** na forum wobec głównego nurtu. Okazało się bowiem, że wytwarzana na forum wiedza oparta jest na podstawowym założeniu (internalizowanym przez użytkowników i obiektywizowanym w regułach porządkujących działania forum), że relacjonowane przez użytkowników doświadczenia mieszczą się w ramach legalnych zachowań. W związku z tym należy mówić tutaj nie o dyskursie nielegalności, ale o budowaniu alternatywnego porządku wiedzy o *świecie* substancji psychoaktywnych. Skoro forum jest publicznie dostępne (do częściowego przeglądania nie jest wymagana rejestracja), to kluczową kwestią stają się zbudowanie silnej ramy legalności podlegającej racjonalizacji i legitymizacji. Tak zmodyfikowany problem badawczy koncentruje się na pytaniu, **w jaki sposób budowany jest alternatywny porządek wiedzy o rynku substancji psychoaktywnych**. Jego konceptualizacja pozwoliła wyodrębnić szczegółowe zagadnienia wymagające analizy:

Stawanie się użytkownikiem forum

Analiza procesu rozpoczynania korzystania z forum i tym samym wchodzenia w alternatywny dyskurs o substancjach psychoaktywnych.

- W jaki sposób rozpoczynane jest korzystanie z forum? W jaki sposób pozyskuje się informacje o forum?
- Jakie są wyobrażenia i oczekiwania dotyczące forum?
- W jakim celu rozpoczyna się korzystanie z forum?
- Jakie wątpliwości i obawy związane z korzystaniem z forum relacjonują jego użytkownicy?
- W jaki sposób jest budowana oraz jaka jest forumowa tożsamość?
- W jaki sposób budowane jest poczucie bezpieczeństwa na forum (dla siebie i innych)?
- Jakie znaczenie ma odczuwanie bezpieczeństwa w początkach korzystania z forum?

Rozpoznawanie i adaptacja do porządku normatywnego

Opis norm, celów i wartości obowiązujących na forum oraz analiza procesu socjalizacji i kontroli społecznej na forum, której celem jest podtrzymanie porządku społecznego.

- Jakie normy, cele i wartości konstytuują forum?
- Skąd i jak zdobywane są informacje o zasadach obowiązujących na forum?
- W jaki sposób obiektywizuje się zasady obowiązujące na forum?
- W jaki sposób możliwe jest modyfikowanie zasad? Jaki jest zakres swobody działania na forum? Jaki jest dopuszczalny zakres zmian? Jakie granice zmian się wyznacza? Kto i jak pilnuje nieprzekraczania granic? W jaki sposób przywracany jest porządek po złamaniu obowiązujących zasad? Jaki system sankcji obowiązuje na forum?
- W jakim zakresie zasady są akceptowane? Jak odbywa się kwestionowanie

obowiązujących zasad? Jakie są reakcje na negowanie zasad?

- Jakie znaczenie mają dla użytkowników obowiązujące zasady?

Praktyki korzystania z forum

Praktyki społeczne są rezultatem zinternalizowania obowiązujących reguł, nie oznacza to jednak, że są prostym powielaniem i naśladowaniem zachowań, ale stają się subiektywną reprezentacją zobiektywizowanych relacji na poziomie emocjonalnym, poznawczym i zachowaniowym. Analiza praktyk społecznych podejmowanych na forum pozwala zrekonstruować zależności pomiędzy jednostkową i zbiorową wiedzą oraz wyjaśnić, w jaki sposób wiedza ta podlega przekształceniom w kontekście trajektorii korzystania z forum.

- W jakich sytuacjach korzysta się z forum? W jaki sposób korzysta się z forum?
- W jakim celu się z niego korzysta? Czy cel ten udaje się osiągnąć?
- Jakie są doświadczenia w korzystaniu z innych for, portali związanych z rynkiem substancji psychoaktywnych?
- Jak rutynizowane jest korzystanie z forum?
- Jak przebiega trajektoria korzystania z forum?
 - Jak zmieniło się korzystanie po pierwszym użyciu?
 - Jak zmienia się status użytkownika w czasie korzystania?
Jak dochodzi do awansu, degradacji?
 - W jakich sytuacjach dochodzi do przerwania korzystania?
Jakie znaczenie mają te przerwy? Jak odbywa się powrót do korzystania z forum? Dlaczego powraca się do korzystania?
 - Jakie momenty zwrotne w korzystaniu doświadczają/obserwują użytkownicy
Jakie znaczenie dla korzystania z forum mają momenty biograficzne użytkownika?
 - Jak buduje się i jakie znaczenie mają sieci znajomości na forum?
- Jakie znaczenie ma przynależność do społeczności użytkowników?
Jaka jest struktura tej społeczności? Jakie są sieci zależności na forum?

- Co to znaczy być użytkownikiem forum? Jakim można być użytkownikiem? Jak są postrzegani użytkownicy w kontekście pełnionych ról i posiadanych statusów?
- W jaki sposób zapewniane jest (sobie i innym) bezpieczeństwo z korzystania z forum?
- Jakie są doświadczenia w korzystaniu z innych źródeł wiedzy? W jakim celu sięga się do innych źródeł?

Korzystanie z forum w kontekście doświadczeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych

Analiza relacji, jakie zachodzą pomiędzy praktykami korzystania z forum a doświadczeniami z używaniem substancji psychoaktywnych. Pozwala to zrekonstruować znaczenia przypisywane forum jako z jednej strony źródłu wiedzy o substancjach psychoaktywnych, a z drugiej jako przestrzeni, w której dochodzi do inicjowania określonych zachowań. Kluczowe staje się tutaj sprawdzenie, jaką rolę odgrywa forum (rozumiane jako miejsce–wiedza–ludzie) w używaniu substancji psychoaktywnych.

- Jakie są doświadczenia badanych z używaniem substancji psychoaktywnych?
- Jakie znaczenie ma nielegalność używania? Jaki jest zakres wiedzy o nielegalności? W jaki sposób odbywa się radzenie sobie z nielegalnością używania substancji psychoaktywnych? Jakie zabezpieczenia są stosowane?
- Jaka wiedza o substancjach psychoaktywnych jest konstruowana na forum?
- Jaką rolę pełni forum w używaniu substancji psychoaktywnych? Do czego forum jest wykorzystywane? Jak forum wspomaga, a jak utrudnia używanie z substancji psychoaktywnych? Jak forum pozwala poradzić sobie z nielegalnością używania substancji psychoaktywnych?
- Jak zmienia się używanie substancji psychoaktywnych wraz z korzystaniem z forum?
- Jak zmienia się korzystanie z forum wraz z używaniem substancji psychoaktywnych?

Tworzenie wiedzy eksperckiej

Przyjęto założenie o eksperckim charakterze wiedzy z forum, dlatego analizie poddano także sposoby racjonalizowania i legitymizowania dyskursu. Stawanie się użytkownikiem forum oznacza zatem dążenie do bycia ekspertem w zakresie substancji psychoaktywnych, a cecha ta podlega ciągłej weryfikacji. Eksperckość elitaryzuje forum, więc jej ochrona staje się jednym z podstawowych celów kontroli społecznej. W tym obszarze wyodrębnione następujące pytania szczegółowe:

- Kto genereuje informacje na forum? Kto i jak staje się ekspertem?
- Jakie cechy posiada wiedza akceptowana przez użytkowników forum? Jakie kryteria prawdziwości i rzetelności są wyznaczane?
- Jak ocenia się wiarygodność i rzetelność informacji? Jak budowana jest wiarygodność forum? Jak weryfikowane są informacje?
- Jakich informacji poszukuje się na forum? W jaki sposób wyszukuje się informacji? W jakim celu poszukuje się informacji?
- W jaki sposób wykorzystuje się pozyskane informacje?
- Jakie informacje zamieszcza się na forum? Jak przygotowuje się do zamieszczenia informacji na forum? W jakim celu zamieszcza się informacje? Jak dopasowuje się zamieszczane informacje do audytorium? Jak definiowane są grupy odbiorców?
- Jak dystrybuowana jest wiedza na forum? Jak dystrybuowana jest wiedza z forum poza forum?

Przeprowadzona analiza alternatywnego dyskursu o rynku substancji psychoaktywnych osadzona jest na założeniu, że rzeczywistość forum powstała w procesie negocjowania znaczeń przez użytkowników, a jej ramy są nieustannie tworzone, a nie każdorazowo odkrywane podczas dołączania do społeczności użytkowników. Dyskursywne ujęcie rzeczywistości przenosi analizę na działania komunikacyjne w określonych sytuacjach, a uwaga koncentruje się na badaniu sposobów, w jaki opisy pozwalają wytworzyć konkretne tożsamości, praktyki, interpretacje, wiedzę i znaczenia (Rapley 2010). Forum będąc formą grupy dyskusyjnej jest tym samym przestrzenią, której istnienie oparte jest przede wszystkim na działaniu komuni-

kacyjnym. Istnienie tej społeczności jest ugruntowane w przekazach komunikacyjnych i nie sprowadza się tylko do aktu mowy czy pisanie, ale obejmuje także komunikowanie znaczeń za pośrednictwem obrazów, przedmiotów czy organizacji przestrzeni (internetowej – forumowej) oraz kontakty poza forum.

Niesie to ze sobą pewne konsekwencje badawcze: a) obserwacja obejmuje wyłącznie efekty aktywności użytkowników reprezentowane przez wpisy na forum, niedostępne są zatem dla badacza kulisy związane z przygotowywaniem się do odgrywania roli użytkownika forum; b) reprezentacje aktywności przyjmują przede wszystkim postać słowa pisanego, zatem niedostępne dla badacza są pozajęzykowe (niewerbalne) formy komunikacji znaczące przy interpretowaniu porządku interakcyjnego, w szczególności jego emocjonalny komponent; c) obserwowane interakcje mają sytuacyjny charakter i wyłączone są z kontekstu biograficznego użytkowników, w związku z czym badacz ma ograniczoną możliwość konfrontowania doświadczeń relacjonowanych na forum z doświadczeniami z życia poza forum; d) analizowanie zachowań jest możliwe tylko za pośrednictwem relacjonowanych zdarzeń, badacz nie ma możliwości bezpośredniego obserwowania przebiegu działań. Zdając sobie sprawę z tych ograniczeń zdecydowano się na triangulację technik badawczych łącząc analizę zawartości forum z analizą statystyczną i sieciową oraz wywiadami pogłębionymi.

Metody, techniki badań i dobór próby

W zrealizowanym projekcie badawczym zastosowano metody badań jakościowych i ilościowych uzyskując dzięki temu zróżnicowany materiał empiryczny pozwalający na wielowymiarową analizę procesu konstruowania alternatywnej wiedzy o rynku substancji psychoaktywnych. Dane zebrano wykorzystując: a) metodę etnografii wirtualnej z asynchronicznie prowadzoną obserwacją społeczności forum Hyperreal b) jakościową analizę zawartości forum c) techniki analizy sieciowej oraz d) metodę wywiadu.

Analiza sieciowa

W wyniku pracy w pierwszej części badania netnograficznego wyłoniono i wybrano wątki relewantne dla tematów:

- a. osiągnięcie, zapewnianie i utrzymywanie anonimowości,
- b. pozyskiwanie: zakup, przesyłanie (forum jako miejsce wspomagania zakupów),
- c. uprawa i syntezywanie.

Wyboru celowego dokonali badacze przeglądając zbiór wątków przy pomocy kryterium relewancji (tematy: a, b, c) oraz aktualności (definiowanej jako aktywność w wątku w roku 2013).

W ten sposób dobrano zbiór 436 wątków spełniających powyższe kryteria. Do dalszej szczegółowej analizy jakościowej wylosowano (dobór losowy prosty) 79 wątków.

W celu przetworzenia zbioru danych stworzono autorskie oprogramowanie w języku Python, które zautomatyzowało pobieranie danych ze strony internetowej forum na podstawie wyznaczonego zbioru wątków. Pobrany zbiór dokumentów, był ograniczony do działów, do których badacze mieli wgląd tzn. działy o ograniczonym dostępie uniemożliwiły pobranie dokumentów, a tym samym zostały wykluczone z dalszej analizy.

Następnie dokonano analizy składniowej danych wejściowych w celu określenia struktury, na podstawie której, odpowiednio przygotowane oprogramowanie przetworzyło pobrany zbiór dokumentów (html), na tekst nadający się do dalszej, jakościowej analizy materiału (Atlas.ti).

W wyniku analizy jakościowej, wyodrębniono kategorie, których dystrybucję w próbie poddano analizie sieciowej.

Każdy użytkownik z wypowiedzających się 3369 w wylosowanej próbie wątków został poddany tokenizacji i zapisany jako węzeł sieci w powiązaniach z wątkami, zakodowanymi fragmentami wypowiedzi i tematami.

Użytkownicy zostali poddani także analizie statystycznej. Za pomocą stworzonego autorskiego oprogramowania, pobrano dane wybranych użytkowników dotyczące ich aktywności na forum (ilość wpisów, aktywność w działach, daty przystąpienia do forum itp.), a następnie tak zebrany materiał poddano analizie za pomocą oprogramowania statystycznego SPSS. Danych statystycznych użyto także w analizie sieciowej.

Wywiady pogłębione

Biorąc pod uwagę ograniczenia związane z prowadzeniem obserwacji biernej forum zastosowano jako technikę uzupełniającą indywidualne wywiady pogłębione. Celem wywiadów było odtworzenie subiektywnych sposobów postrzegania i doświadczania *bycia na forum* z uwzględnieniem szerszego kontekstu biograficznego. Przeprowadzono 12 wywiadów pogłębionych z użytkownikami forum dobranymi w sposób celowy w oparciu o przyjęte kryteria: staż używania forum, sposób używania forum (bierny, czynny), pozycja w strukturze forum (użytkownik, moderator, administrator) oraz styl używania substancji psychoaktywnych (rekreacyjny, eksperymentator i heavy user). W procesie doboru próby uzyskano zróżnicowane – ze względu na przyjęte kryteria, przypadki. Ze względu na społeczną drażliwość tematu badania utrudniającą dostęp do potencjalnych badanych wykorzystano do rekrutacji badanych sieci znajomości i zaufania skonstruowane przez badaczy w początkowym etapie projektu i częściowo rozbudowywane w trakcie realizacji zaplanowanych wywiadów.

Wywiady prowadzone były z wykorzystaniem scenariusza wywiadu. Scenariusz wywiadu skonstruowano w taki sposób, aby pozwolił zebrać dane w odniesieniu do każdego z obszarów analizy: stawanie się użytkownikiem forum, rozpoznanie i adaptacja do reguł, praktyki korzystania z forum, doświadczenia z używaniem substancji psychoaktywnych oraz tworzenie wiedzy eksperckiej. Zastosowane narzędzie badawcze obejmuje bloki pytań (zob. aneks do raportu):

- Stawanie się użytkownikiem forum: *Jak to się stało, że rozpoczęło korzystanie z forum?*
- Socjalizowanie do reguł forum: *Jakie reguły obowiązują przy korzystaniu z forum?*
- Korzystanie z forum: *W jaki sposób korzysta z forum?*
- Korzystanie z substancji psychoaktywnych: *Jakie są doświadczenia z używaniem substancji psychoaktywnych?*
- Nielegalność – działania prewencyjne: *W jaki sposób przewyższona jest potencjalna nielegalność używanych substancji psychoaktywnych?*
- Znaczenie anonimowości na forum: *Jakie są doświadczenia z naruszaniem anonimowości na forum?*
- Wiedza ekspercka na forum: *Jak osiągnięta jest wiarygodność i rzetelność wiedzy dostępnej na forum?*

Każdy wywiad był rejestrowany z użyciem dyktafonu a następnie poddany transkrypcji. W zapisie wywiadów zachowano naturalną wymowę badanych, z uwzględnieniem błędów stylistycznych, gramatycznych i ortograficznych, wulgaryzmów oraz dźwięków paralingwistycznych, jak westchnienie czy śmiech. Należy pamiętać także o tym, że formułowane w raporcie wnioski odnoszą się do subiektywnych doświadczeń badanych, nie stanowią więc obiektywnej prawdy o świecie. Formułowane uogólnienia mają zatem charakter kontekstowy i teoretyczny.

Materiał pozyskany przy użyciu techniki wywiadu pogłębionego okazał się być najważniejszym źródłem informacji, ponieważ w znaczący sposób uzupełnił te aspekty wiedzy o używaniu forum i substancji psychoaktywnych, które były dostępne na forum, ale ze względu na opisane wcześniej ograniczenia, nie w pełni poddawały się interpretacji.

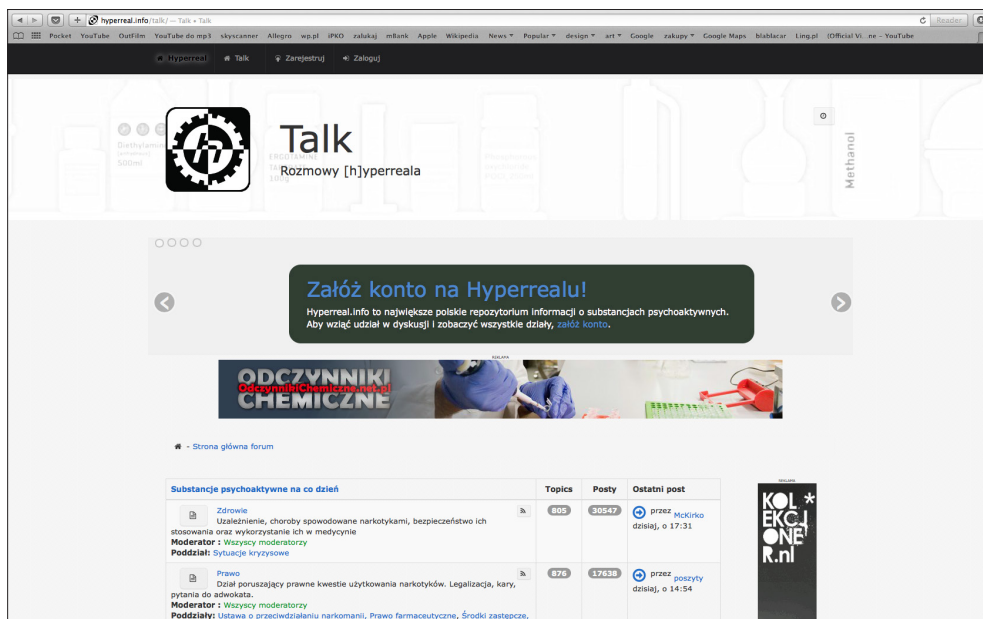
Strategia analizy danych jakościowych

Transkrypcje wywiadów pogłębionych oraz dobrane losowo tematy szczegółowe z forum poddano jakościowej analizie z wykorzystaniem programu do komputerowej analizy danych *Atlas.ti*. W pierwszym etapie materiał poddano szczegółowemu kodowaniu otwartemu, otrzymana w ten sposób lista kodów została skonfrontowana z pytaniami badawczymi. W efekcie, w wyniku procedury „czyszczenia kodów” otrzymano klucz kodowy, który został wykorzystany na etapie kodowania skoncentrowanego. Analiza miała zatem charakter abdukcyjny, postawione w fazie konceptualizacji problemu badawczego pytania zostały rozbudowane w oparciu o wyłaniające się z danych problemy szczegółowe (Charmaz 2009). Po zakończeniu procedury kodowania skoncentrowanego poszczególne kody przyporządkowano do szerszych kategorii – rodzin kodów, w obrębie których prowadzono dalszą analizę porównawczą i interpretację danych (Charmaz 2009, Gibbs 2011, Niedbalski 2014). Rodziny kodów dotyczyły aspektów budowania alternatywnego dyskursu o substancjach psychoaktywnych.

Rozstrzygnięcia etyczne

Podjęty problem badawczy oraz zastosowane metody badań postawiły przed nami szereg wyzwań natury etycznej. Dylematy pojawiły się w związku ze społeczną drażliwością tematu, jakim jest używanie, wytwarzanie i udostępnianie substancji psychoaktywnych oraz trudnym terenem badań – społecznością internetową skupioną wokół potencjalnie nielegalnych treści. Rozstrzygnięcia wymagały takie kwestie jak: 1) ochrona prywatności badanych i poufność pozyskanych informacji, 2) publiczny charakter forum przy jednoczesnym obowiązku poszanowania prawa do prywatności jego użytkowników, 3) przestrzeganie licencji analizowanych treści w kontekście ochrony tożsamości i wizerunku badanych.

Podczas działań etnograficznych pobierano materiał tekstowy (i strukturalny: daty, nazwy, tytuły wątków, nicki etc.) z analizowanego forum. Materiały zostały tam udostępnione przez użytkowników, a dokładniej, w sposób ustrukturyzowany tak przez administratorów serwisu – na licencji Creative Commons 3.0 Uznanie Autorstwa.

- hyperreal.info 1996–2014
- Wszelkie teksty udostępniane na forum podlegają licencji [Creative Commons BY 3.0](https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/). Zezwala się na kopiowanie, dystrybucję, wyświetlanie i użytkowanie opublikowanych tekstów, pod warunkiem umieszczenia informacji o twórcy: nicka z forum oraz odnośnika do serwisu hyperreal.info.

Autorzy poprzez uznanie autorstwa rozumieją podanie nicka autora cytowanego wpisu oraz odnośnika do forum hyperreal.info. W ten sposób, w sensie prawnym rozpatrujemy dwie kwestie osobne kwestie: uznania autorstwa oraz dóbr osobistych, a w szczególności prawa do wizerunku. W pierwszym wymiarze, praca

naukowa – nawet jeśli materiał nie byłby udostępniony na licencji CC 3.0 Uznanie Autorstwa – byłaby możliwa na zasadach dozwolonego użytku, które regulują przepisy ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych (oddział 3, artykuł 27). Problematiczne staje się dopiero spełnienie warunku licencjodawcy dotyczącego podania nicka autora wpisu. O ile warunek o podaniu adresu forum – jako zbioru materiałów jest łatwy do spełnienia i – jak zaznaczono poniżej – wszystkie cytaty z forum odnaleźliśmy właśnie pod jego adresem, to jednak ze względu na odpowiedzialność za badanych zdecydowaliśmy się na: a) niepodawanie nicków autorów omawianych wpisów oraz b) parafrazowanie cytowanych wypowiedzi, w taki sposób, żeby możliwie utrudnić ich ewentualne wyszukanie.

Mimo, że parafrazowanie doprowadzi do powstania utworu zależnego, wciąż стоимy na stanowisku, że podanie autora konkretnego wpisu w opracowaniu naukowym nie wiąże się z potencjalnymi korzyściami dla twórcy, a wręcz przeciwnie – może stanowić dla niej lub niego pewne obciążenie.

Powołując się na *Kodeks etyki socjologa Polskiego Towarzystwa Socjologicznego* uchwalony 25 marca 2012 roku przez Walne Zgromadzenie PTS, a zwłaszcza:

Punkt 7, dotyczący relacji z badanymi:

Socjologowie mają obowiązek zapewnić, by prowadzone badania nie miały negatywnego wpływu na stan fizyczny, społeczny i psychiczny ich uczestników. Powinni dążyć do ochrony praw badanych, ich interesów, wrażliwości i prywatności, nawet, jeśli wyważenie sprzecznych interesów może okazać się trudne.

Punkt 18, dotyczący badań niejawnych:

W tego typu badaniach należy chronić anonimowość uczestników. Jeżeli świadoma zgoda nie została uzyskana przed badaniem, należy starać się o jej uzyskanie po jego przeprowadzeniu, starając się przy tym zminimalizować ewentualne koszty, jakie ponieśli badani w związku z tym, że byli przedmiotem badania.

Punkt 21, dotyczący anonimowości, prywatności i poufności:

Należy podjąć stosowne kroki gwarantujące bezpieczne przechowywanie danych badawczych. O ile jest to możliwe, należy zastosować techniki ochrony anonimowości, takie jak: usuwanie identyfikatorów, użycie pseudonimów oraz inne środki techniczne zacierające związek między danymi a identyfikowalnymi na ich podstawie osobami. Socjologowie powinni dopilnować, by dane nie zostały opublikowane lub ujawnione w formie umożliwiającej faktyczną lub potencjalną identyfikację badanych bez uzyskania ich uprzedniej pisemnej zgody.

oraz punkt 23, dotyczący prowadzenia badań w internecie:

Prowadzenie badań przez Internet wymaga od socjologów szczególnej staranności. Wśród problemów pojawiających się przy badaniach internetowych można wymienić: uzyskiwanie nieświadomej zgody, negocjowanie umów dostępu, ocena granic między tym co publiczne a tym co prywatne czy też zapewnienie bezpieczeństwa transmisji danych. Prowadzący badania w sieci powinni zapoznać się z treścią bieżących dyskusji na temat etyki w badaniach internetowych i wykazać szczególną ostrożność w formułowaniu sądów mogących wpływać na dobrostan osób badanych w sieci.

Uzasadniamy nasz wybór faktem, że interesują nas analizy zjawisk społecznych, a nie jednostkowych i chcemy zminimalizować ewentualny dyskomfort badanych, co do których nie mamy pewności, że udzielając licencji z uznaniem autorstwa mieli na myśli rozpowszechnianie ich wizerunku. Za część takiego należy bowiem uznać nick oraz dosłowną treść wypowiedzi. Na pewno zarówno treść wypowiedzi jak i nick stanowią część tożsamości badanych, których nie chcemy wiązać z analizami w niniejszym raporcie. Nie jest natomiast naszą intencją odmówienie komukolwiek (niezbywalnych) praw osobistych autorskich i odnosimy się z najwyższym szacunkiem do pracy pisarskiej parafrazowanych przez nas autorów.

W przypadku wywiadów pogłębionych kluczowe było zgwarantowanie poczucia bezpieczeństwa badanym i w konsekwencji wytworzenie atmosfery zaufania sprzyjającej szczegółowemu pogłębieniu odpowiedzi. Rekonstruowane w trakcie wywiadu osobiste – niejednokrotnie trudne emocjonalnie – doświadczenia z używaniem substancji psychoaktywnych wymagały od prowadzących wywiady szczególnego przygotowania zakładającego z jednej strony wysoki poziom empatii i zrozumienia, a z drugiej umiejętność dystansowania się od badanego i problemu, aby maksymalnie wysycić tematy zawarte w scenariuszu wywiadu. Badani zostali zapewnieni o całkowitej anonimowości wywiadu oraz poufności pozyskanych informacji.

Anonimizacja

Anonimowość osiągnąta była najpierw na etapie rejestrowania wywiadu – nie nagrywano żadnych danych osobowych badanego, następnie w procesie transkrybowania wywiadu – usunięte zostały wszelkie dane potencjalnie pozwalające zidentyfikować badanych, takie jak imiona, nicki, inne nazwy własne, nazwy miejscowości, nazwy sklepów internetowych. W ostatnim etapie nagrania audio poddane zostały anonimizacji poprzez usunięcie (zastąpienie ciszą) identyfikujących danych ostateczną (nieodwracalną technicznie) cyfrową modulację głosu. Wykorzystano dwie techniki zmiany głosu: modyfikację barwy i tonu – przy użyciu losowych wartości – oraz miks z losowo wygenerowanym szumem. Obie formy nie pozwalają na odwrócenie procesu.

Dodatkowo podjęliśmy decyzję, o tym, że wypowiedzi zarejestrowane na forum sparafrazujemy – tak by zminimalizować możliwość ich jednoznacznego odszukania przy pomocy wyszukiwarki – oraz oznaczamy symbolami pozwalającymi czytelnikowi zrozumieć z jakiego typu wątku pochodzi dany wpis. Wypowiedzi z wywiadów cytujemy dosłownie, tak jak zostały one przez nas spisane. Zastosowane oznaczenia wywiadów i wątków zawarte są w tabeli *Kody analizowanych materiałów. Statystyki*.

KODY ANALIZOWANYCH MATERIAŁÓW. STATYSTYKI

kod	tytuł dokumentu	klasyfikacja tematyczna wątku	liczba kodów użytych w dokumencie (min. 3 razy)	liczba zakodowanych słów
P 1	używanie fenylloetyloaminy	dot. substancji	1	10
P 2	przygotowanie substancji do użycia	dot. substancji	110	6411
P 3	testowanie substancji	dot. substancji	65	2562
P 4	testowanie substancji	dot. substancji	1	10
P 5	używanie substancji psychodelicznej	dot. substancji	56	1905
P 6	testowanie nieznanej substancji	dot. substancji	236	14901
P 7	delegalizacja mefedronu	dot. substancji	1	10
P 8	używanie amfetaminy	dot. substancji	357	13141
P 9	używanie ayahuasca	dot. substancji	1	15
P10	konsekwencje prawne używania substancji psychoaktywnych	prawo	10	494

P11	używanie benzydamin	dot. substancji	2529	197014
P12	dawkowanie substancji psychoaktywnych	dot. substancji	17	672
P13	pozyskiwanie bufoteniny	dot. substancji	27	1577
P14	przygotowywanie kokainy i innych stymulantów	otrzymywanie	1	10
P15	kokaina i inne stymulanty	dot. substancji	1	10
P16	po pochodne psychotropów	otrzymywanie	11	785
P17	techniki używania substancji psychoaktywnej	dot. substancji	168	13323
P18	donoszenie w kontekście prawnym	prawo	31	1566
P19	dopalacze w kontekście prawnym	prawo	1	14
P20	miksowanie substancji psychoaktywnych	dot. substancji	227	13761
P21	opis amfetaminy	dot. substancji	5	747
P22	używanie ecstasy	dot. substancji	543	30212
P23	otrzymywanie efedryny	otrzymywanie	64	3522
P24	ekstrakcja	otrzymywanie	1	10
P25	syntezowanie substancji psychoaktywnych	otrzymywanie	12	430
P26	miksowanie preparatów medycznych	dot. substancji	47	1215

P27	użycie gałki muszkatałowej	dot. substancji	523	38772
P28	hodowla grzybów	otrzymywanie	159	9347
P29	rozwiązania prawne w Holandii i Belgii	prawo	3	325
P30	lidentyfikowanie sprzedawanych substancji	dot. substancji	1	10
P31	budżet na substancje psychoaktywne	ogólne	348	6918
P32	używanie legalnego powoju	dot. substancji	1	15
P33	syntezowanie preparatów leczniczych	otrzymywanie	6	1173
P34	używanie izometedronu	dot. substancji	1	10
P35	techniki używania substancji psychoaktywnych	dot. substancji	31	1892
P36	hodowla psychotropów	prawo	1	10
P37	dzikie uprawy	otrzymywanie	14	1215
P38	używanie substancji psychodelicznych	dot. substancji	517	32727
P39	syntezowanie kwasu octowego i etanolu	otrzymywanie	7	455
P40	działania izby celnej w świetle prawa farmaceutycznego i ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii	prawo	5	570
P41	używanie preparatów leczniczych	dot. substancji	34	1188

P42	używanie marihuany	otrzymywanie	1	14
P43	przepis na syntezowanie substancji psychoaktywnych	otrzymywanie	249	15340
P44	używanie preparatów leczniczych	dot. substancji	17	572
P45	syntezowanie metamfetaminy i pseudoefedryny	otrzymywanie	96	7457
P46	syntezowanie metamfetaminy, efedryny, pseudoefedryny	otrzymywanie	375	28449
P47	przepis na metkatynon	otrzymywanie	55	4153
P48	syntezowanie metkatynonu	otrzymywanie	151	6692
P49	używanie substancji psychoaktywnych	dot. substancji	114	2475
P50	testowanie nowych substancji psychoaktywnych	dot. substancji	65	2798
P51	zastosowanie kodeksu karnego i kodeksu cywilnego	prawo	1	14
P52	nale-odpowiada-masz_ Ustawa-o-przeciwdzia- aniu-narkomanii-Prawo- farmaceutyczne.txt	prawo	91	10114
P53	substancje psychoaktywne w Norwegii	prawo	4	94
P54	syntezowanie oksykodonu i kodeiny	otrzymywanie	10	749
P55	substancje psychoaktywne w zagranicznych przesyłkach	prawo	10	848
P56	samodzielna uprawa	otrzymywanie	22	951

P57	samodzielna uprawa	otrzymywanie	19	1319
P58	korzystanie z pomocy prawnika	prawo	5	364
P59	oświetlenie samodzielne uprawy	otrzymywanie	3	431
P60	prognozowanie cen po delegalizacji	dot. substancji	60	2132
P61	przewóz substancji psychoaktywnych za granicę	prawo	15	760
P62	porada prawna	prawo	59	2287
P63	zastosowanie preparatów leczniczych	dot. substancji	1	10
P64	skuteczny przepis otrzymywania substancji psychoaktywnych	dot. substancji	1	10
P65	skuteczny przepis otrzymywania substancji psychoaktywnych	dot. substancji	370	17621
P66	handel a ochrona danych osobowych	prawo	4	300
P67	status prawny ziół	prawo	8	421
P68	syntetyczne-kanna-czarny-rynek_Kannabinoidy.txt	dot. substancji	1	10
P69	tauryna-watek-ogolny_ModulatoryGABA.txt	dot. substancji	16	579
P70	techniki laboratoryjne syntezywania	otrzymywanie	14	2393

P71	wrażenia po użyciu substancji psychoaktywnej	dot. substancji	1	10
P72	dostępność substancji psychoaktywnej	dot. substancji	981	57964
P73	sprzęt do produkcji substancji psychoaktywnych	otrzymywanie	26	2099
P74	bycie wezwanym na przesłuchanie	prawo	18	1169
P75	zamawianie substancji a wizyta policji	prawo	6	1385
P76	otrzymywanie opium	otrzymywanie	224	28137
P77	wzmacnianie działania substancji psychoaktywnych	dot. substancji	1	10
P78	wezwanie do prokuratury	prawo	7	342
P79	zdobywanie odczynników	otrzymywanie	75	3280
P80	aktywny użytkownik forum	wywiad	120	6598
P81	aktywna użytkowniczka forum, w trakcie terapii odwykowej	wywiad	178	9117
P82	aktywna użytkowniczka forum, przed terapią odwykową	wywiad	93	7096
P83	aktywny użytkownik forum	wywiad	108	9400
P84	aktywny użytkownik forum	wywiad	58	2838
P85	aktywny użytkownik forum, po terapii odwykowej	wywiad	122	12736
P86	użytkowniczka forum, głównie bierne czytanie forum	wywiad	58	3165

P87	aktywny użytkownik forum	wywiad	57	3433
P88	aktywna użytkowniczka forum	wywiad	67	2941
P89	aktywna użytkowniczka forum, przed terapią odwykową	wywiad	97	8549
P90	moderator i administrator forum	wywiad	64	8742
P91	użytkownik forum, głównie bierny czytelnik	wywiad	54	6860
		Suma:	10426	684182

Przebieg badania

Projekt badawczy rozpoczął się w listopadzie 2013 roku i zakończył w lipcu 2014 roku. Po dokonaniu konceptualizacji problemu badawczego przystąpiono do pracy terenowej. W pierwszej kolejności przeprowadzono badanie etnograficzne forum, którego celem było szczegółowe opisanie historii i kontekstu powstania forum, struktury forum i obowiązujących zasad (na podstawie regulaminów dostępnych na forum) oraz typologii użytkowników. Następnie przeprowadzono procedurę pobierania materiału z forum z wykorzystaniem narzędzi informatycznych oraz wykonano analizę sieciową tematów szczegółowych. Jednocześnie zrealizowano wywiady pogłębione z użytkownikami forum. Po zebraniu danych poddano je szczegółowej analizie jakościowej i ilościowej z wykorzystaniem oprogramowania Atlas.ti, SPSS oraz Gephi w oparciu o wyznaczone obszary analizy.

W realizacji badania wzięli aktywny udział przeszkoleni studenci Uniwersytetu Opolskiego, prowadząc obserwację bierną forum, realizując wywiady pogłębione oraz kodując zebrany materiał jakościowy.

ETNOGRAFICZNA CHARAKTERYSTYKA FORUM HYPERREAL

- *Historia i kontekst forum Hyperreal*
- *Struktura forum Hyperreal*
- *Formalne reguły korzystania z forum Hyperreal*
- *Grupy użytkowników forum*

Historia i kontekst forum

Mimo, że internet jako źródło danych w badaniach społecznych związanych z uzależnieniami stosunkowo niedawno zaczął pojawiać się w podręcznikach akademickich (por. Miller 2010, p. 344) to historia wykorzystywania internetu jako ważnego narzędzia realizacji alternatywnych dyskursów dotyczących korzystania z narkotyków jest w zasadzie tak stara jak sieć sieci. Wiąże się to przede wszystkim z anonimowością komunikacji przy użyciu internetu i prohibistycznym charakterem polityk dotyczących używania narkotyków, które od początku 20 wieku dominują w światowym prawodawstwie (Antonopoulos, Papanicolaou, 2010). Od początku XXI wieku badacze donosili o rosnącej roli internetu w kontekście korzystania z substancji psychoaktywnych (Fattore, Fratta 2011). Dotyczyło to wątków:

- dyskusowania o nielegalnych substancjach psychoaktywnych
- handlowania i rozprowadzania nielegalnych substancji psychoaktywnych
- wytwarzania nielegalnych i legalnych (designer drugs) substancji psychoaktywnych
- dyskursu dotyczącego rozwiązań prawnych wobec używania substancji psychoaktywnych
- relacje z używania substancji psychoaktywnych.

W odpowiedzi, badacze społeczni rozpoczęli systematyczne monitorowanie sieci, zwłaszcza pojawianie się nowych rozwiązań w zakresie substancji psychoaktywnych, takich jak Spice (Psychonaut Web Mapping Research Group 2010). W odpowiedzi na dyskurs nielegalnych lub mających znamiona nieporządkanych substancji psychoaktywnych, wprowadza się także zautomatyzowane metody monitoringu mediów społecznościowych (Cameron et al. 2013).

Forum Hyperreal jest częścią strony internetowej Hyperreal.info działającej od 1996 roku. Od roku 2002 w ramach forum funkcjonowała strona Neurogroove poświęcona opisywaniu doświadczeń i przeżyć związanych z używaniem substancji psychoaktywnych. Od roku 2009 Neurogroove funkcjonuje jako osobny serwis pod adresem neurogroove.info.

Przykładem podobnej strony z równie długą historią jest amerykański Erowid (zał. 1995) powiązany z organizacją o tej samej nazwie, zajmującą się edukacją na temat substancji psychoaktywnych. Strona erowid.org to repozytorium opisów działania i używania substancji psychoaktywnych oraz raportów, wiadomości i innych informacji z nimi związanych.

Zjawisko i użytkowników opisujących swoje doznania wywołane użyciem substancji psychoaktywnych opisuje się w literaturze mianem psychonautów (op cit.).

Ważnymi składnikami alternatywnego ekosystemu substancji psychoaktywnych są technologie anonimowości rozwijane zarówno w obszarze anonimowego dostępu do problematycznych stron jak i do dokonywania transakcji poza jurysdykcją państwowych instytucji.

Pierwszą rolę efektywnie spełnia Tor, oprogramowanie zapewniające graniczący z anonimowością poziom dyskrecji użytkowników tzw. głębokiej sieci. Drugą – systemy anonimowej waluty, jak Bitcoin, które stanowią zdecentralizowaną, niekontrolowaną przez żaden system prawny formę płatności. Sztandarową instytucją wymiany dóbr o charakterze zakazanym w internecie był amerykański Silk Road, łączący od roku 2011 anonimowych sprzedawców i kupców m.in. substancji psychoaktywnych. FBI zamknęło serwis w październiku 2013, ale handel rozwija się przy użyciu internetu dalej dwutorowo:

a) w przypadku obiektów niezakazanych przez lokalne prawo oraz b) przy użyciu innych rozwiązań tzw. głębokiej sieci (Hout, Bingham 2013).

Jeśli chodzi natomiast o Hyperreal i jego użytkowników wg. oficjalnych informacji (regulamin forum), sprzedaż substancji zakazanych jest zabroniona, a pośrednią formą pozyskiwania substancji psychoaktywnych są reklamy sklepów oferujących je w formie legalnych substytutów do pozyskania za polskie złote czy z użyciem systemu płatności z udziałem zaufanej trzeciej osoby (Escrow).

Struktura wewnętrzna forum

Forum internetowe <http://talk.hyperreal.info/> jest przykładem asynchronicznej grupy dyskusyjnej, w której użytkownicy mają stały dostęp do treści zamieszczonych na serwerze, posiadającej określoną strukturę i ramy organizacyjne. Dostęp do forum uzyskać można za pomocą przeglądarki internetowej, a same forum funkcjonuje w obrębie serwisu internetowego <http://hyperreal.info/>, którego tematyka oscyluje w obszarze substancji psychoaktywnych. Forum dostępne jest również w wersji na urządzenia mobilne, umożliwiając łatwy dostęp do treści m.in. z smartfonów czy tabletów.

Serwis jest obszernym źródłem informacji o substancjach psychoaktywnych, m.in. nawiązuje do tematu legalizacji i depenalizacji, czy też zawiera relacje osób zażywających.

Forum **talk.hyperreal.info** działa na skrypcie phpBB, wydanym na licencji „General Public License” (zwanej też „GPL”)¹, która zezwala się na kopiowanie, dystrybucję, wyświetlanie i użytkowanie opublikowanych tekstów, pod warunkiem umieszczenia informacji o twórcy: nicka z forum oraz odnośnika do serwisu hyperreal.info.

Dostęp do treści zawartych na forum jest możliwy bez wymagań dotyczących rejestracji oraz logowania użytkownika, umożliwiając wgląd do dużej części treści oferowanych przez forum.

Przy czym funkcjonalność serwisu i aktywność nie zarejestrowanego użytkownika są ograniczone m.in. poprzez :

- brak możliwości uczestnictwa w dyskusji (publikacja treści),
- brak możliwości korzystania z wewnętrznej, rozbudowanej wyszukiwarki treści,

¹ <http://talk.hyperreal.info/ucp.php?mode=register#ixzz2msJGAFj7>, <http://opensource.org/licenses/gpl-license.php>

- brak podglądu profili użytkowników, ich aktywności (posty/statystyki),
- brak możliwości kontaktu z innymi zarejestrowanymi użytkownikami forum (wiadomości prywatne),
- brak dostępu do wszystkich działów forum.

Aby uzyskać możliwość aktywnego uczestnictwa w społeczności, należy dokonać podstawowej rejestracji, która od użytkownika wymaga:

- wyrażenia zgody na warunki Regulaminu forum,
- stworzenia unikatowo loginu (nicku)²,
- podanie adresu e-mail ³.

Po potwierdzeniu rejestracji, uzyskujemy pełny dostęp do forum (za wyjątkiem grup „zamkniętych”, do których można dołączyć tylko dzięki zaproszeniu od lidera lub po akceptacji chęci uczestnictwa w niej – grupy zamknięte).

Zgodnie z zapisami regulaminu (pkt.II): posty nowych użytkowników podlegają moderacji przed publikacją. Po przekroczeniu 30 zaakceptowanych do publikacji postów, użytkownik automatycznie trafia do grupy, której posty nie są już zatwierdzane przez moderatora przed publikacją na forum.

Strona główna forum oraz struktura działów

Strona główna forum składa się z panelu użytkownika, wyszukiwarki treści, użytkowników, aktualności z serwisu HYPERREAL.INFO oraz treści generowanych przez użytkowników (posty) (przypisanych do odpowiednich działów, poddziałów i tematów). Dodatkowo serwis posiada m.in.: typowe dla konstrukcji forów, funk-

² Administratorzy forum sugerują : „Zachowaj bezpieczeństwo ze względu na to, że substancje psychoaktywne są w Polsce ciągle nielegalne, lepiej załóż konto z innym nickiem niż na pozostałych portalach.”

³ Wskazówka administratorów: „Jeśli planujesz wysyłanie prywatnych wiadomości za pośrednictwem forum, pamiętaj, że Twój adres e-mail będzie widoczny dla odbiorcy. Zalecamy założenie osobnego, bezpiecznego konta pocztowego”.

cje sterujące wyświetlaniem treści (*Wątki bez odpowiedzi* • *Nieprzeczytane posty* • *Nowe posty* • *Aktywne wątki*), podstawowe statystyki oraz wyznaczone miejsce na bloki reklamowe.

Wpisy użytkowników na forum noszą nazwę postów, poszczególne dyskusje nazywa się natomiast tematami (*topic*) lub wątkami, a całość treści jest porządkowana w odpowiednich działach, mających za zadanie utrzymać względną czytelność oraz przejrzystość poruszanych zagadnień w obrębie tematyki substancji psychoaktywnych.

Ogólną konstrukcję dyskusji na forum można przedstawić w następujący sposób:

Nad przestrzeganiem zasad związanych z odpowiednim umieszczaniem postów czuwają moderatorzy, którzy mogą brać czynny udział w dyskusjach, a także ustanawiać sankcje dla użytkowników za złamanie regulaminu. Każdy dział ma przypisanych moderatorów (istnieją również moderatorzy globalni, dla całego forum). Funkcjonuje również oddolny system zgłaszania uwag do nieodpowiednich postów przez użytkowników, (przekazują je do moderatorów i administratora określając przy tym powód zgłoszenia, np. niezgodny z tematem, łamiący regulamin, spam etc.) zgodnie z IV punktem Regulaminu forum (zob. normy społeczne – formalne).

Elementarną częścią struktury forum, jest **pojedynczy post**, który składa się z dwóch rubryk, lewa rubryka zawiera informacje o autorze: jego imię lub pseudonim (nick), nazwa grupy/ranga, liczbę opublikowanych postów, datę dołączenia do forum, „karma”, płeć oraz miejsce zamieszkania (opcjonalnie dostępne są inne, dodatkowe informacje). W tej części umieszczony jest również awatar użytkownika, „profil” oraz kontakt (prywatna wiadomość). Klikając na nick użytkownika, wyświetlane są też dodatkowe informacje o autorze postu wraz z możliwością wysłania prywatnej wiadomości oraz podstawowe statystyki użytkownika jak również funkcje: *Dodaj do przyjaciół/Dodaj do wrogów*.

Prawa rubryka składa się z dwóch podstawowych części. Pierwsza, znajdująca się na samej górze postu, zawiera nazwę tematu, datę publikacji oraz funkcję *cytuj*, która umożliwia zabranie głosu w dyskusji, a tym samym zacytowanie wybranego postu.

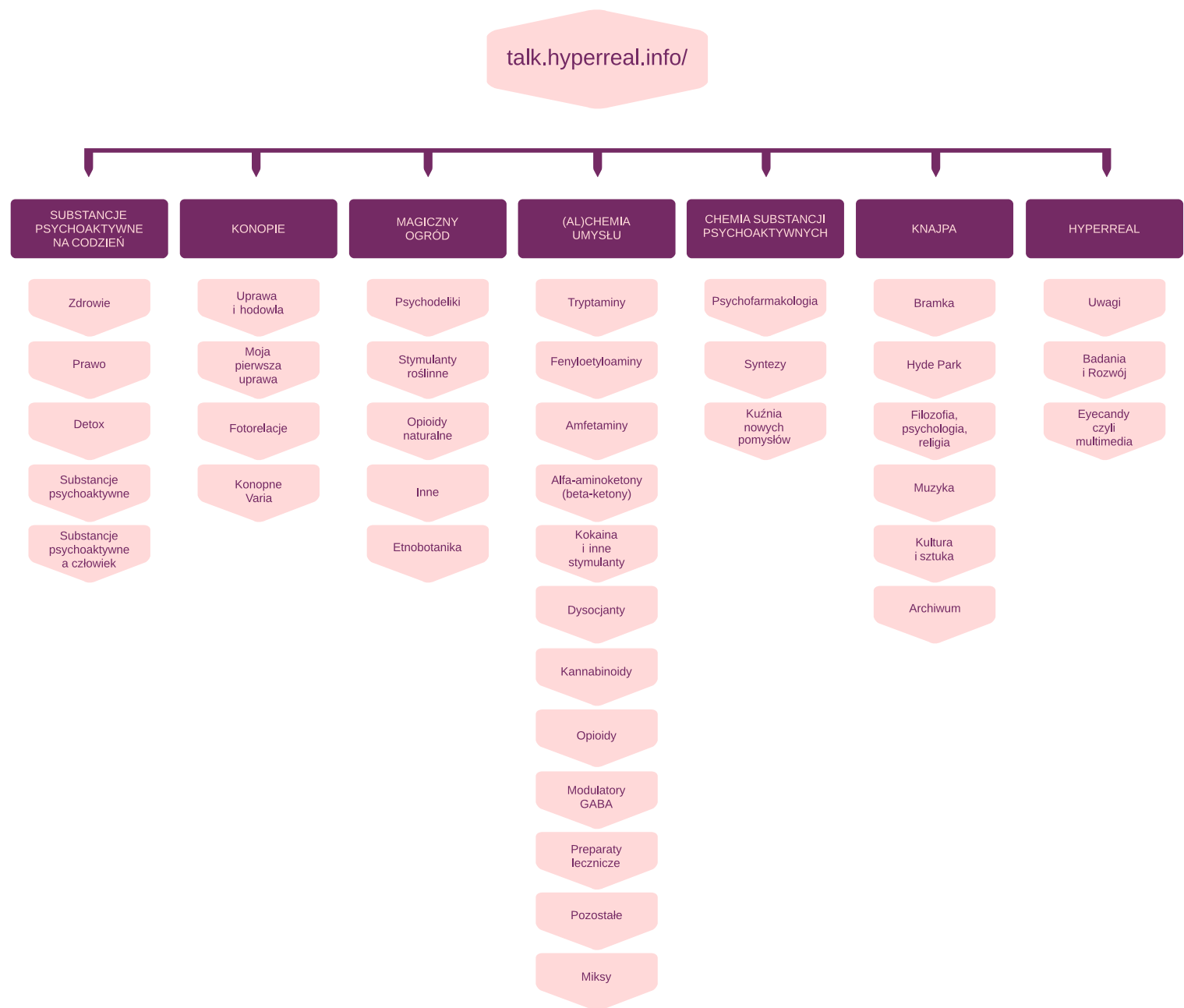
Bezpośrednie cytowanie pozwala odbiorcom sprawdzić czy odwołanie użytkownika do poprzedniej wiadomości jest poprawne a także pozwala prześledzić dyskusję od początku jej trwania bez zbędnych zniekształceń. Druga część postu składa się z pola do wpisywania treści, trzecia (opcjonalna) część to podpis, który jest blokiem tekstu dołączanym do każdego z postów napisanych przez indywidualnego użytkownika. Zazwyczaj obszar ten jest wykorzystywany przez użytkowników jako przestrzeń do osobistej ekspresji jak również jako środek przekazu do propagowania własnych przekonań, poglądów i idei.

Posty grupowane są w odpowiednich **tematach**, które użytkownik również może stworzyć poprzez funkcję pod nazwą *Rozpocznij wątek*. Następnie poprzez nadanie odpowiedniego tematu oraz opisu – post publikowany jest w określonym dziale. Podstawowymi zasadami przy tworzeniu wątków jest punkt III określony w Regulaminie forum.

Moderatorzy mają możliwość wyróżnienia tematu („przypięcie”) ze względu na jego ważność czy też popularność, umieszczając go w najbardziej widocznej części poszczególnych działów (pierwsze miejsca wyświetlania wśród tematów działu). Jest to istotny zabieg w utrzymywaniu porządku i przejrzystości na forum (porządkuje informacje często poruszanych tematów w widocznym miejscu), jednocześnie jest to narzędzie do wskazywania istotnych obszarów dyskusji, popularnych wśród społeczności forum.

Prawa użytkownika dodatkowo są określane w poszczególnych grupach gdzie przykładowo nowi użytkownicy mogą rozpoczynać nowe wątki, odpowiadać na nie, edytować, ale nie mają możliwości usuwania swoich postów czy też dodawania załączników.

Strona główna forum składa się z następujących obszarów tematycznych skupiających poszczególne działy:

Przedstawiona struktura jest elementem porządkującym treści na forum, wypracowanym przez moderatorów oraz administrację.

Regulamin forum określa zasady związane z tworzeniem wątków, jak również ich przynależnością do określonych działów, jeśli nie jest to konieczne i uzasadnione, nie rozbudowuje się działów ogólnych, a tworzone tematy kategoryzowane są w ramach już istniejących struktur. Dbłość o przejrzystość wątków jest kluczową kwestią w pracy organizacyjnej i zarządczej forum liczącym tak wiele postów.

STATYSTYKI OGÓLNE FORUM

Kategoria	Dział	Tematy	Posty
Knajpa	Archiwum	1128	233501
(AL)Chemia Umysłu	Opioidy	482	111290
Knajpa	Hyde Park	464	105013
(AL)Chemia Umysłu	Dysocjanty	235	80815
Magiczny Ogród	Psychodeliki	653	73346
Dział	Śmietnik	2946	68835
(AL)Chemia Umysłu	Modulatory GABA	352	57295
Substancje psychoaktywne na co dzień	Substancje psychoaktywne	853	53450
(AL)Chemia Umysłu	Alfa-aminoketony (beta-ketony)	244	46282

Knajpa	Muzyka	473	43203
(AL)Chemia Umysłu	Amfetaminy	400	37670
Substancje psychoaktywne na co dzień	Zdrowie	804	30516
Knajpa	Filozofia, psychologia, religia	297	26555
(AL)Chemia Umysłu	Tryptaminy	126	25020
(AL)Chemia Umysłu	Preparaty lecznicze	240	22544
(AL)Chemia Umysłu	Feniloetyloaminy	110	19948
Knajpa	Kultura i sztuka	138	18494
Substancje psychoaktywne na co dzień	Prawo	876	17631
Substancje psychoaktywne na co dzień	Substancje psychoaktywne a człowiek	219	16464
Magiczny Ogród	Opioidy naturalne	74	15409
(AL)Chemia Umysłu	Miksy	225	14612
Substancje psychoaktywne na co dzień	Detox	203	13270
Konopie	Uprawa i hodowla	648	11927
Hyperreal	Uwagi	128	10469
(AL)Chemia Umysłu	Kannabinoidy	99	10349

(AL)Chemia Umysłu	Kokaina i inne stymulanty	87	10190
Magiczny Ogród	Inne	146	8321
Magiczny Ogród	Stymulanty roślinne	73	6005
(AL)Chemia Umysłu	Pozostałe	114	5480
Chemia substancji psychoaktywnych	Kuźnia nowych pomysłów	217	3293
Konopie	Fotorelacje	110	2690
Chemia substancji psychoaktywnych	Syntezy	528	2493
Konopie	"Konopne Varia"	54	1625
Magiczny Ogród	Etnobotanika	35	967
Chemia substancji psychoaktywnych	Psychofarmakologia	21	458
Konopie	Moja pierwsza uprawa	56	314
Hyperreal	Badania i Rozwój	7	194
Knajpa	Bramka	7	125
Hyperreal	Eyecandy czyli multimedia	1	1

Powyższa tabela przedstawia statystyki poszczególnych działów w ramach forum HR uszeregowanych pod względem ilości postów, i tak najwięcej bo aż 233501 to **Archiwum**, następnie **Opioidy** (111290 postów) dot. organicznych substancji psychoaktywnych oddziałujących na receptory opioidowe, następnie **Hyde Park** (105013 postów) o tematyce nie mieszczącej się w innych działach, dział **Dysocjanty (80815 postów)** który nawiązuje do substancji psychoaktywnych, których działanie polega na osłabieniu transmisji bodźców zewnętrznych do mózgu.

Jeśli natomiast weźmiemy pod uwagę ilość tematów w poszczególnych działach to pomijając „Śmietnik” oraz „Archiwum”, najwięcej liczy sobie dział **Prawo (876 tematów)** czyli dział poruszający prawne kwestie użytkowania narkotyków, **Substancje Psychoaktywne (853 tematy)** oraz **Zdrowie (804 tematy)** poruszający tematykę uzależnienia, chorób spowodowanych narkotykami, bezpieczeństwa ich stosowania oraz wykorzystania ich w medycynie.

Forum zorganizowane jest w taki sposób, aby intuicyjnie przeszukiwać jego zasoby, dlatego działy pogrupowane są wokół ogólnych kategorii, stopniowo przechodząc w bardziej szczegółowe i doprecyzowane tematy wątków:

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE NA CODZIEN

- Zdrowie – dział nawiązujący do tematyki uzależnienia, chorób spowodowanych narkotykami, bezpieczeństwa ich stosowania oraz wykorzystania ich w medycynie.
- Prawo – dział poruszający prawne kwestie użytkowania narkotyków. Legalizacja, kary, pytania do adwokata.
Poddziały: 1) Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii, Prawo farmaceutyczne, 2) Środki zastępcze, Research chemicals, 3) Kodeks Karny, Kodeks Cywilny, 4) D – Dialog, Debata, Demokracja.
- Detox – czyli jak podejść do odstawienia substancji i możliwie zminimalizować jego konsekwencje.

- Substancje psychoaktywne – luźne dyskusje na tematy związane z substancjami psychoaktywnymi.
Poddział: Narkotyki za granicą.
- Substancje psychoaktywne a człowiek – dział poświęcony wpływowi substancji psychoaktywnych na działalność człowieka.

KONOPIE

- Uprawa i hodowla – działy bezpośrednio dotyczące uprawy konopi .
Poddziały: 1) Kompendium, 2) Odmiany 3) Młody technik 4) Grow room 5) Choroby i problemy 6) Indoor, czyli w domu 7) Outdoor, czyli na dworze lub w szklarni, 8) Hodowla.
- Moja pierwsza uprawa – dział nawiązujący do pierwszych doświadczeń i porad z zakładaniem uprawy przetworów konopi.
- Fotorelacje – relacje z uprawy
- Konopne Varia – dział poświęcony tematom luźno związanym z uprawą konopi.

MAGICZNY OGRÓD

- Psychodeliki – Ayahuasca, powoje, kaktusy, marihuana, gałka muszkatołowa, grzyby, salvia.
Poddziały: Salvia divinorum, Grzyby, Marihuana, Kaktusy, Ayahuasca, Gałka muszkatołowa, Powoje.
- Stymulanty roślinne – yerba mate, guarana, kawa, khat, herbata, tytoń.
- Opioidy Naturalne – mak lekarski, maczek kalifornijski, kratom, sałata jadowita
Poddział: Mak.
- Inne – euforianty, afrodyzjaki, zioła snu, zioła o właściwościach uspokajających i sedatywnych, psiankowate oraz reszta.
Poddział: Psiankowate.
- Etnobotanika – dział z pogranicza botaniki i etnologii.

(AL)CHEMIA UMYŚŁU

- Tryptaminy – psychodeliczne tryptaminy i lizergamidy (LSD, LSA).
Poddziały: Lizergamidy.
- Fenyloetyloaminy – psychodeliczne fenyloetyloaminy.
Poddziały: 2C-x, x-NBOxx, DOx.
- Amfetaminy – o działaniu stymulującym.
Poddziały: MDxx, APxx, Amfetamina, Efedryna, Metamfetamina.
- Alfa-aminoketony (beta-ketony) – pochodne amfetamin, utlenione do ketonu w pozycji beta.
Poddziały: Mefedron, Metkatynon, Butyrofenony, Alfa-pirolidynoketony.
- Kokaina i inne stymulanty.
Poddziały: Kokaina, Oksazole, piperazyny.
- Dysocjanty – Substancje psychoaktywne, których działanie polega na osłabieniu transmisji bodźców zewnętrznych do mózgu.
Poddziały: Arylcykloheksaminy, Benzydamina, DXM, Dextroet – knajpa, Środki wziewne.
- Kannabinoidy – Organiczne związki chemiczne oddziałujące na receptory.
- Opioidy – Alkaloidy opium, a także syntetyczne opioidy takie jak fentanyl, buprenorfina czy tramadol.
Poddziały: Kodeina, Tramadol, Morfina/heroina, Inne opioidy.
- Modulatory GABA – substancje wpływające na wydajność działania układu kwasu gamma-aminomastowego w organizmie.
Poddziały: Etanol, GBL, GHB, Benzodiazepiny i barbiturany.
- Preparaty lecznicze – produkty medyczno-farmaceutyczne opatrzone nazwami generycznymi.
Poddziały: Antydepresanty, Antyhistaminy, Leki nootropowe, Neuroleptyki.
- Pozostałe – reszta nie pasująca do powyższych.
Poddział: RC – Research Chemicals.
- Miksy – dyskusje na temat miksów substancji psychoaktywnych różnego pochodzenia.

CHEMIA SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

- Psychofarmakologia – dział zawierający fachową wymianę zdań na tematy związane z substancjami psychoaktywnymi.
- Syntezy – syntezy, ekstrakcje, sprzęt i techniki laboratoryjne.
- Kuźnia nowych pomysłów – dział o przeznaczeniu utylitarno-knajpianym.

KNAJPA

- Bramka – zasady działu.
- Hyde Park – dział którego posty nie klasyfikują się w pozostałe struktury forum.
- Filozofia, psychologia, religia – oraz inne nauki – luźna wymiana zdań na wymienione tematy.
- Muzyka – now playing, koncerty, festiwale i wszelkie inne tematy związane z odurzaniem się dźwiękami.
Poddział: Imprezy, koncerty, festiwale.
- Kultura i sztuka – luźna wymiana zdań na tematy orbitujące wokół szeroko-pojętej kultury; twórczość użytkowników.
- Archiwum.
Poddziały: Tasiemce, Funshop, Proszki, Opinie o produktach – proszki, Mieszanki, Opinie o produktach – mieszanki, Pigułki, Opinie o produktach – pigułki.

HYPERREAL

- Uwagi – sugestie oraz pytania dotyczące funkcjonowania forum oraz serwera hyperreal.info.
- Badania i Rozwój – dział Badania i Rozwój (Research & Development) dotyczy wyłącznie grupy serwisów hyperreal.info. Dyskusje dot. planowanych i wdrażanych projektów. Dział ściśle moderowany.

ŚMIETNIK

- Nieaktualne, niepotrzebne wątki.

Działy o ograniczonym dostępie

W strukturze forum, poza w/w działami, znajdują się również działy o ograniczonym dostępie, które powstały na potrzeby funkcjonowania określonych grup użytkowników, przykładowo dla użytkowników pełniących określone role na forum (administratorzy, moderatorzy, kompetentni itp.) zostały wydzielone odpowiednie miejsca.

Ograniczony dostęp uniemożliwia osobom postronnym wgląd do toczących się tam dyskusji, a jednocześnie tak wydzielona przestrzeń na forum umożliwia komunikowanie się między użytkownikami m.in w kwestiach organizacyjnych związanych z pełnioną rolą na forum.

Dział Sprzedawcy

Inną wydzieloną przestrzenią w ramach forum jest dział, który powstał z inicjatywy jednego z administratorów, aby odseparować informacje na temat sklepów i jakości ich usług od reszty forum gdzie toczą się dyskusje na temat substancji psychoaktywnych.

Zabieg ten ma na celu wyraźne oddzielenie aktywności promocyjnych sprzedawców i ma zapobiegać manipulacjom na temat informacji dot. działania substancji w działach merytorycznych. Regulamin forum zabrania wypowiadania się na temat sklepów/sprzedawców w pozostałej części forum.

Dyskusje na temat sprzedawców i ich usług tzw. vendorów w obszarze Research Chemicals (RC) są obwarowane pewnymi obostrzeniami :

- wszystkie wpisy przed publikacją podlegają moderacji
- brak dostępu dla nowych użytkowników (poniżej 30 postów w działach tematycznych).

Jeśli użytkownik nie spełnia wymogów posiadania 30 postów w działach merytorycznych otrzymuje komunikat: Nie masz wystarczających uprawnień, aby przeglądać ten dział. Dodatkowo należy nadmienić, że zgodnie z regulaminem, tak jak na całym forum – obowiązuje tam również zakaz handlu substancjami nielegalnymi na terenie Polski.

Regulacja ta ma przeciwdziałać oszustwom w ramach obowiązującego prawa w sprzedaży legalnych substancji psychoaktywnych, a jednocześnie ma przestrzegać innych użytkowników przed korzystaniem z usług nieuczciwego sprzedawcy:

*B: jest ten dział sprzedawcy, w którym można prowadzić dyskusję o źródłach i o wszystkich sklepach jakich by się nie chciało to jednak on jest ograniczony koniecznością napisania trzydziestu postów posiadania tych trzydziestu postów i jakiegokolwiek wiedzy no bo **szukaliśmy kryterium, które będzie oznaczało, czy ktoś wie cokolwiek na ten temat no to stwierdziliśmy, że trzydzieści postów**, no to jest na ten system forum okej.*

(wywiad P91)

Z relacji badanego, pełniącego m.in funkcję administratora, wynika, że wprowadzanie tego typu zasad związane jest budowaniem wizerunku forum jako źródła wiedzy, któremu można zaufać:

M: aha to też za twojej kadencji wprowadzone zostało?

*B: tak tak to także było wprowadzone przeze mnie, no że jakieś takie kryterium (...) dla mnie najważniejsze było to, że elementem sprawnie działającego rynku wszelkich zasad ekonomicznych jest to żeby była informacja [niezrozumiale] **żeby ludzie wiedzieli co kupują a nie kupowali rzeczy w ciemno** stąd też (...) no **dla ogólnego bezpieczeństwa nie tylko dla ich ale także dla mojego** no bo też te [partie] trafią w te same kryteria a no właśnie, no tak właśnie z tą informacją stwierdziliśmy, że no musi być coś tych w sklepach żeby nie było tak, że w ciemno, no bo jeśli jest w ciemno to bardzo szybko pojawiają się oszuści.*

(wywiad P91)

Użytkownicy forum wypracowali pewien mechanizm weryfikacji działalności sklepów (przede wszystkim – internetowych). W ten sposób użytkownicy mogą prowadzić dyskusje o substancjach, których używanie potencjalnie wiąże się z łamaniem pewnych norm społecznych.

Dział ukryty

Z relacji badanych wynika, że funkcjonuje również dział, przeznaczony dla wtajemniczonych, zaufanych użytkowników:

*B: Pomijając fakt, że **na tym dziale dla tych takich zaufanych osób, tym takim podziemiu** nazwijmy to, jest ogólnie cały dział o spotkaniach i po prostu tam się pisze i nagle wszyscy chcą się spotkać, a kiedyś jak jeszcze tego nie było to po prostu się wiedziało gdzie kto jest mniej więcej z jakiego miasta bo niektórzy nawet mówią o tym otwarciu no i się umawiało.*

(wywiad P81)

Proces rekrutacji odbywa się poprzez rekomendacje innego użytkownika, który jest w strukturze ukrytej grupy, a następnie poprzez głosowanie społeczności kandydata jest akceptowana bądź odrzucana.

B: Tak, tam w ogóle jest, wejście do tego działu polega na tym, że się zgłasza czyjąś kandydaturę, jest głosowanie, trzeba uzyskać co najmniej 8 głosów za żeby wejść i wtedy dopiero się akceptuje do tego działu.

(wywiad P81)

Rekomendacje są często efektem znajomości z użytkownikiem poza siecią, dodatkowo taki kandydat powinien spełniać pewne oczekiwania grupy. Złożony proces weryfikacji ma zminimalizować ryzyko kontaktów towarzyskich w świecie fizycznym, gdzie przestaje działać zasada anonimowości a poczucie bezpieczeństwa zostaje zachwiane:

*B: No tak, bo ludzie decydują czy dana osoba jest ogarnięta, zaufana czy nie jest, czy może coś tam wniesć. Znaczy, bo to nie jest temat po to, żeby tam handlować czy coś takiego, tylko po to, żeby się tak umawiać, itd., **żeby nie było jakiegś obawy, że policja przyjedzie** itd. Można tam napisać: no, idziemy na imprezę gdzieś tam, gdzieś tam. Albo idziemy nie wiem...zbierać maki do Czech, czy ktoś chce się zabrać z nami, czy coś takiego. No to wtedy **ludzie mogą to napisać jawnie i nikt tam...nikt nie będzie na nich czekał w tym miejsku,** albo na granicy, jak będą wracać – tym bardziej, nie? No.*

(wywiad P85)

Na jednym z działów specjalnych z ograniczonym dostępem dochodzi zdaniem badanego do wymiany substancji psychoaktywnych, co jest niezgodne z regulaminem forum:

B: SĄ oczywiście takie(działy)...ludzie się znają, prawda, no i ...jakby...oficjalnie na forum czegoś takiego nie ma i oficjalnie jest to zabronione, ale...w niektórych miejscach jest na to przymykane oko kiedy tam...

M: W jakich miejscach?

B: A no tam są różne takie działy specjalne, że są zaufani ludzie sami i ten...i można tam..., oczywiście nie niczym nielegalnym, ale takimi też pół legalnymi, czyli tam jeżeli coś jest na receptę i...może ktoś chce to oddać, na coś innego wymienić, albo sprzedać, czy coś takiego. Oczywiście nie tak...stale, że zaopatrz..., tylko na przykład coś dostał...na przykład nie wiem...

M: Chciałby coś innego?

B: Chciałby coś innego, dokładnie. No. Ogólnie jest potrzebne.

M: A to jest jakby osobny dział na forum, do którego jakby nie wszyscy mają dostęp?

B: Mało osób ma dostęp, bardzo mało.

M: Tam już wszyscy są tacy, którzy się znają jakby twarzą w twarz?

B: Tak, tak. Ja tam znałem tam z czterdzieści osób z siedemdziesięciu jak pamiętam jak tam.

(wywiad P85)

Ogólne struktury forum organizują treści (działy oraz wątki) wokół społecznych aspektów używania substancji psychoaktywnych, przetworów konopii, ich właściwości (działanie), rodzaju substancji lub źródła ich pochodzenia (np. chemiczne/naturalne). Wyraźnym elementem struktury są również działy nawiązujące do elementów kultury i nauki, szeroko pojętej aktywności twórczej użytkowników oraz dyskusja nad rozwojem forum.

Forum cały czas ewoluuje, administratorzy wprowadzają modyfikacje, których celem jest zwiększenie funkcjonalności forum:

B: teraz w ogóle się pozmieniało dużo (forum), bo zrobili, no się rozwijają cały czas i teraz jest moim zdaniem trochę gorsze bo się chyba nie przyzwyczailam

do nowego interfejsu no ale nadal jest ten podział na działy, który się świetnie sprawdza. To nie wszystko wrzucone do jednego wora tylko no. I jeszcze każdy wiesz, **każdy dział na swój spis treści zrobiony gdzie co jest, wykaz wątków podzielonych na jakieś tam pod-tematy, jest to ogólnie bardzo dobrze zrobione.**

(wywiad P81)

M: i jak byś miała tak w kilku zdaniach opowiedzieć o samym forum, jakie i czym dla ciebie jest to co byś powiedziała?

B: pomocne, dlatego, że jednak znajduje się na nim dużo informacji, informacje są przejrzyste rozmieszczone, także **nie ma problemu ze znalezieniem czegokolwiek.** Jest wyszukiwarka, która jest sprawna, ułatwia dużo

(wywiad P86)

Forum jest postrzegane przez badanych użytkowników jako przejrzyste i dobrze zorganizowane źródło wiedzy, chociaż jak wskazuje pierwsza z powyższych wypowiedzi, nie wszystkie modyfikacje są przez użytkowników oceniane pozytywnie.

Formalne reguły dotyczące korzystania z forum Hyperreal

Elementem porządkującym przestrzeń forum są normy społeczne, formalne i nieformalne. W pierwszej części projektu badawczego analizie poddane reguły spisane w oficjalnym regulaminie forum. Dodatkowo uwzględniono w analizie uzupełnienia (porady) do regulaminu sformułowane przez samych użytkowników.

Na forum obowiązuje regulamin, którego akceptacja jest wymagana przy rejestracji. Regulamin określa prawa i obowiązki użytkowników w sześciu obszarach: 1) cel, przeznaczenie forum i zastrzeżenia prawne, 2) zasady pisania dla nowych użytkowników 3) tworzenie i zawartość wątków 4) tworzenie i zawartość postów 5) moderowanie, 6) ostrzeżenia i kary. W utrzymywaniu porządku społecznego

w grupach i wspólnotach istotne są zarówno formalne jak i nieformalne normy społeczne. Regulamin stanowi przede wszystkim źródło wiedzy o regułach formalnych obowiązujących na forum. Trzeba jednak zaznaczyć, że poza ogólnym regulaminem na forum funkcjonują przepisy grupowe (obowiązujące w poszczególnych grupach – zob. struktura forum). W wyniku systematycznej analizy zawartości regulaminu oraz porad dla użytkowników (zob. załącznik: raport roboczy – lista kodów, rodziny kodów) wyodrębnione zostały podstawowe normy związane z używaniem forum:

Regulacje dotyczące statusu użytkownika

Regulamin określa trzy bezwzględne kryteria przynależności do społeczności forumowiczów. Użytkownikiem forum może stać się osoba pełnoletnia, dojrzała oraz zdająca sobie sprawę z zagrożeń wynikających z używania substancji psychoaktywnych. Przy czym regulamin nie określa, czy i w jaki sposób spełnianie tych kryteriów będzie weryfikowane. Po przejściu procesu rejestracji, w momencie tworzenia pierwszych postów użytkownik poddawany jest kontroli przez moderatorów, co oznacza, że publikacja jego postów zostaje odroczone w czasie. Na forum obowiązuje zasada, że po zaakceptowaniu trzydziestu postów użytkownik może trafić do grupy, w której zatwierdzenie postów przed publikacją nie jest wymagane. Obserwujemy tu zatem awans użytkownika w wewnętrznej hierarchii forum.

Status użytkownika podlega ścisłemu nadzorowi poprzez zarządzanie jego uprawnieniami. Na forum obowiązuje system kar i ostrzeżeń regulujących wypełnianie obowiązków związanych z byciem użytkownikiem forum.

Zapisy porządkujące relacje pomiędzy użytkownikami

Przyjmowane jest założenie, że stosowanie się do obowiązujących zasad pozwoli budować przyjemną atmosferę w kontaktach między użytkownikami. Kluczowa jest tutaj zasada odnoszenia się do innych z szacunkiem i nie szkodzenie innym. Jej realizowanie powinno leżeć w gestii każdego z forumowiczów, stąd postulowane

jest wzajemne kontrolowanie użytkowników i bezzwłoczne reagowanie na zachowania dewiacyjne. Kontrolowanie wzajemne pozbawione zostaje negatywnych konotacji, gdyż odróżnione zostaje od donosicielstwa, a kontrolującego określa się jako działającego dla dobra ogółu (kontrolowanie zyskuje status cnoty).

W kontaktach z innymi użytkownikami należy także uwzględniać tych odbiorców forum, którzy nie mają statusu użytkownika. Zdawanie sobie sprawy z istnienia świata na zewnątrz forum związane jest z braniem odpowiedzialności za niego, co przejawia się dbałością o przejrzystość wątków, precyzję języka oraz wiarygodność informacji.

Relacje mają charakter publiczny – za pośrednictwem postów, jak i prywatny – poprzez wiadomości wysyłane przy użyciu forum do konkretnych użytkowników. Forumowicze zobligowani są do odróżniania i rozdzielania tych dwóch poziomów komunikacji.

Normy określające komunikowanie się na forum mają zapobiegać konfliktom, i tak użytkownicy powinni:

- być zorientowani w zawartości wątków, czytać uważnie i precyzyjnie formułować myśli
- prowadzić merytoryczną wymianę zdań i argumentów
- kontrolować ekspresję i emocje
- stosować umiar w wyrażaniu własnych opinii i przekonań
- nie powodować dezinformacji i nie wprowadzać innych w błąd (zakaz trollowania)
- być samokrytyczni

Z jednej strony, zgodnie z jawnymi celami forum użytkownicy mogą swobodnie wyrażać swoje poglądy, a z drugiej owa wolność słowa jest mocno regulowana, a jej granice wyznaczają właśnie reguły komunikacyjne i sankcje związane z nie stosowaniem się do nich.

Relacje pomiędzy użytkownikami i moderatorami mają asymetryczny charakter, co wynika ze ścisłego podziału ról i pozycji społecznych na forum.

Zasady tworzenia wątków oraz postów

Zgodnie z ogólnie przyjętą netykietą w sieci, regulamin forum bardzo precyzyjnie określa zasady związane z tworzeniem wątków, pisanem postów i komentowaniem (poprawność językowa, zakaz używania wulgaryzmów, zakaz zamieszczania treści zagrażających życiu i inne, zakaz handlu i inne). Stosowanie się do tych zasad osiągnęte jest poprzez określone sankcje.

Formalna kontrola społeczna

Forum określić można jako wspólnotę, zatem to właśnie ciągłe rekonstruowanie porządku społecznego zapewnia jej trwanie. Kontrola społeczna sprawowana jest przez moderatorów (nazywanych *ekipą sprzątającą*) oraz samych użytkowników, co oznacza, że mamy tu do czynienia z wewnątrz- i zewnątrzsterownością. Narzędziami kontroli są sankcje formalne, jak ostrzeżenia, usunięcie postów, czasowe zawieszenie użytkownika (*bany okresowe i stałe*), jak i nieformalne – ostracyzm czy stygmatyzacja. Wysoka pozycja moderatora gwarantuje mu nienaruszalność i niepodważalność decyzji, jednocześnie użytkownicy mogą uprzedzić interwencję moderatora bądź złagodzić sankcje przyznając się do błędu (samokrytycyzm) i wykazując wolę poprawy. Na forum obowiązuje odpowiedzialność jednostkowa, a moderatorzy każdorazowo wyjaśniają zasadność użycia określonej sankcji.

Sprawowanie kontroli społecznej służyć ma zapewnieniu bezpieczeństwa użytkownikom, zarówno w wymiarze obiektywnym, jak i subiektywnym. Można zatem przypuszczać, że poczucie bezpieczeństwa jest podstawową wartością dla forumowiczów.

W dalszej części raportu opisane zostały także normy ukryte i niesformalizowane, wytwarzane przez samych użytkowników w toku podejmowanych interakcji.

Grupy użytkowników forum

Forum HyperReal zarządzane jest przez administrację, które jest najwyższą instancją odpowiadającą za całościowe funkcjonowanie forum oraz jego zarządzanie i kontrolę nad stanem technicznym. Administracja również zajmuje się rozwojem forum, nadawaniem rang użytkownikom oraz koordynowaniem prac moderacyjnych.

Obecnie, zgodnie informacjami na forum, administracją zajmują się 4 osoby¹.

Inną, istotną funkcją na forum to moderator, zazwyczaj posiadający dostęp do narzędzi technicznych, zarządzania treścią oraz kontami uczestników na poziomie wyższym niż zwykli użytkownicy (jak np. trwałe usuwanie postów, blokowanie lub usuwanie kont), choć tutaj też najprawdopodobniej funkcjonują rozróżnienia (moderatorzy działów/moderatorzy globalni), związane również z uprawnieniami. Moderacji podlega pierwsze 30 wpisów, nowego zarejestrowanego użytkownika (akceptacja), tą kwestią również zajmują się te osoby.

Według informacji dostępnych na forum, obecnie funkcję moderacyjną pełni 27 użytkowników².

Użytkownik forum poza możliwością korzystania z treści opisanych w strukturze forum, może należeć do określonej grupy użytkowników, tj. grup otwartych oraz zamkniętych, o ograniczonym dostępie.

Funkcjonowanie grup jest określone poprzez administrację w następujący sposób:

Grupy użytkowników pozwalają administratorom forum lepiej zarządzać użytkownikami. Domyślnie trafisz do specyficznej grupy, to jest Twoja domyślna grupa. Ta grupa ustala jak będziesz widoczny dla innych użytkowników, (np. kolor loginu, avatar, ranga itp.) Możliwe, że administrator pozwala Ci zmienić domyślną grupę. Możesz również przyłączyć się lub zostać przypisany do innych grup. Niektóre grupy dadzą Ci specjalne prawa do oglądania zawartości lub powiększą Twoje możliwości w innych miejscach.

¹ stan na 30-07-2014 <http://hyperreal.info/talk/the-team.html>

² stan na 30-07-2014

Wśród użytkowników istnieją mniej lub bardziej wyraźne kryteria wyodrębniające tę grupę z szerszego otoczenia forum. Struktura komunikacji odnosi się do sieci wzajemnych interakcji w grupie przez co jest bardziej efektywna i wpływa na szybkość przepływu informacji przy realizacji przez grupę celów.

Domyślnie, nowo zarejestrowany użytkownik należy do grup:

- Nowi użytkownicy
- Zarejestrowani użytkownicy

Dodatkowo użytkownik ma możliwość zgłoszenia chęci uczestnictwa w jednej z otwartych grup funkcjonujących na forum, np.:

- Czas na narkotyki – grupa otwarta.
- Filozofia – team – grupa redaktorów pracujących nad nową kategorią forum zbierającą materiały m.in. na temat rozwoju osobistego i jego powiązań z substancjami psychoaktywnymi.

Istnieje również wiele grup, do których dostępność jest dużo bardziej ograniczona, a nowi użytkownicy mogą do niej przystąpić tylko dzięki zaproszeniu od lidera. np:

- Advanced.
- Kompetentni – użytkownicy wykazujący się dużą wiedzą w zakresie substancji psychoaktywnych i tematów pokrewnych. Można przypuszczać, że ich wypowiedzi mają odzwierciedlenie w rzeczywistości, jednakże żaden z członków grupy, ani administracja, czy moderacja forum nie ponosi odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe ze stosowania się porad członków tej grupy.
- Premium – użytkownicy mogący zamieszczać ogłoszenia premiowane.

Istnieją zatem zasady i ograniczenia związane z przystąpieniem do wybranych grup. Wejściu do grupy towarzyszy często jakaś ceremonia lub rytuał. Te ceremonie inicjacji przybierają różne formy, w przypadku forum dostęp nowego użytkow-

nika do grupy wiąże się z zaproszeniem przez lidera. Często wiąże się to z wypracowaniem przez użytkownika „renomy” i wiarygodności w wybranym obszarze tematycznym, na które składają się m.in ilość wartościowych postów w dorobku użytkownika na tle forum, a w niektórych wypadkach (dział ukryty) rekomendacja i głosowanie społeczności.

Typy użytkowników

Na forum Hyperreal w trakcie rozpoczęcia prac na tym etapie badawczym, zarejestrowanych było ponad 100 tysięcy użytkowników (108 058 – dane z 09.12.2013), obecnie – w czasie zamykania prac badawczych – jest to 112 450³ użytkowników, czyli liczba ta wzrosła o 4 392 w ciągu 8 miesięcy.

Stosunkowo nieduża jednak część z tych osób pozostaje aktywna i konstruktywna dla obszaru treściowego forum – to znaczy zamieszcza jakiekolwiek posty. Aż 88 695⁴ zarejestrowanych użytkowników forum nie napisało nigdy żadnego posta. Część z nich można określić metaforycznie mianem **meteorytów**, ponieważ z ich kont wynika, iż data rejestracji na forum była też dniem ich ostatniej wizyty w tym miejscu w sieci. Istnieje także w obrębie tej dominującej liczebnie kategorii grupa forumowiczów **przyczajonych**, których obecność na Hyperreal również nie została w żaden sposób zaznaczona, ale którzy pojawiają się na forum (logują się pod wybranym uprzednio nickiem), będąc w domyśle beneficjentami (poprzez korzystanie z zasobów forum), lecz nie budując strony informacyjnej forum.

Dodać należy, że powyższe dane statystyczne odnoszą się jedynie do nicków, czyli sieciowych reprezentacji konkretnych osób, trudno bowiem dociec, ile meteorytów zmieniło w późniejszym czasie swój nick publikując pod nowym „szyldem” wiadomości lub też korzystało w tym samym okresie z więcej niż jednego nicka. Szacunki rozmywa dodatkowo fakt, iż forum działa od kilkunastu lat a pierwszy użytkownik (wykazywany w aktualnych, wewnętrznych statystykach forum) założył swoje konto w 2001 roku (nota bene pojawia się na forum do chwili obecnej).

³ stan na 30-07-2014

⁴ w 09-12-2014 było to 91 028 użytkowników

Przez tak długi czas część forumowiczów mogła nawet kilkakrotnie powracać na Hyperreal pod nowymi nickami, w ten sposób przy okazji zawyżając globalną statystykę forum.

Niemniej jednak nawet uwzględniając problemy z precyzyjnym szacowaniem, zauważyć trzeba, że pod względem aktywności (mierzonej ilością publikowanych treści) forum cechuje ogromna asymetria –przykładowo w przedziale powyżej 1000 opublikowanych postów mieści się tylko około 120 użytkowników forum (w tym 30 osób oznaczonych oficjalnie jako „kompetentne”⁵).

W nawiązaniu do tej ostatniej kwestii warto dodać, że szczególną kategorią wśród użytkowników forum jest ranga „kompetencji” wizualizowanej następująco: 🏆.

Jest to sformalizowany sposób wyróżnienia użytkownika, który odznacza się relatywnie dużą wiedzą na temat substancji psychoaktywnych (o czym była już mowa powyżej – patrz: „Grupy użytkowników”). Jest to zatem forumowy odpowiednik instytucjonalnego **eksperta**, który działa przynajmniej w części (jego wiedza nie jest w żaden sposób weryfikowana) z legitymizacją administracji forum.

Wśród użytkowników Hyperreal można także wyodrębnić **praktyków** – osoby chętne i często dzielące się wiedzą czysto instrumentalną na temat arkanów szeroko rozumianego pozyskiwania substancji psychoaktywnych, jak również opowiadające o własnych doświadczeniach związanych z przyjmowaniem tego rodzaju środków. Nawiasem mówiąc, tego rodzaju wypowiedzi (opisy tzw. tripów) z czasem stały się tak ważną i zajmującą częścią forum, że specjalnie w celu ich zbierania i uwieczniania stworzono osobną stronę (link do niej znajduje się w layoutcie Hyperreal) o nazwie Neurogroove.info.

Obok praktyków można oczywiście wymienić analogicznie **teoretyków** – forumowiczów, do których należeć będą zarówno osoby o „zacięciu naukowym”, fascynujące się chemią, farmakologią, historią środków psychoaktywnych, jak również użytkowników po prostu nie zdradzających w treści swych postów większego doświadczenia „pozawirtualnego”.

⁵ stan na 30-07-2014

Osobną grupą są **pytający** – poszukujący przede wszystkim wiedzy u **praktyków** i **ekspertów**. Dla tej grupy forum jest w pierwszej kolejności źródłem informacji, w drugim rzędzie zaś (o ile w ogóle) dostarczycielem gratyfikacji emocjonalnych, wspólnotowych, tożsamościowych.

Różny jest też oczywiście poziom zaawansowania użytkowników jeśli chodzi o korzystanie z substancji psychoaktywnych. Tu trzeba tylko dodać, że o poziomie tym wnioskujemy z zamieszczanych postów i ewentualnej reakcji innych forumowiczów na nie (np. zakwestionowanie wiarygodności przedstawianych przez danego użytkownika opisów praktyk). Jednakże na podstawie samych treści na forum można owe praktyki podzielić umownie na rekreację i sport. Abstrahujemy w tym miejscu od tego, że samo korzystanie z farmaceutyków w celach pozaterapeutycznych określane bywa rekreacyjnym przyjmowaniem leków. **Sportowcy** to tzw. heavy-userzy – zdradzają już spore doświadczenie w omawianej dziedzinie, informując w obszerny sposób o zaawansowaniach praktyki – np. nie poprzestają na jednej substancji, łącząc (również eksperymentalnie) różne środki dla osiągnięcia planowanego efektu. Użytkowników **rekreacyjnych** można by w zasadzie określić mianem amatorów, chociaż od tej kategorii odróżnia ich fakt, iż mogą oni posiadać już znaczną wiedzę i wcześniejsze doświadczenia ze środkami odurzającymi, ale w danym okresie jest to korzystanie w sposób ograniczony i bardziej okazjonalny.

Użytkownicy różnie też **zarządzają swoim wizerunkiem** na forum. Niewielka ich część zdecydowała się uprawiać „politykę jawności” hojniej od przeciętnego bywalca Hyperreal dzieląc się informacjami na swój temat. Forum w tym zakresie pozostawia użytkownikowi wybór, czy chce ujawniać swoją płćć, zawód, zainteresowania, lokalizację (miejscowość, ale też np. stronę www). Poza tym stwarza standardową dla forów możliwość wybrania wizualnej wizytówki w postaci awatara oraz zamieszczania automatycznego podpisu (motta) pod każdym postem. Ponadto można zaznaczyć opcję pokazywania (bądź nie) innym osobom na forum daty swojej ostatniej wizyty.

Analiza przytoczonych „**parametrów jawności**” jest jednak utrudniona, bowiem duża część informacji powiązanych z kontami użytkowników ewidentnie nie ma charakteru rzetelnej, zakorzenionej w życiu pozawirtualnym, informacji. Zastrzeżenie to dotyczy przede wszystkim lokalizacji – w tym przypadku bardzo często obok odpowiedzi sugerujących, że może to być realna informacja (typu Kraków, Krk, okolice Wawy), pojawiają się mniej lub bardziej enigmatyczne, żartobliwe, osadzone w tematyce forum wpisy (np. „Zakład Chemii Organicznej”, „Ciemna Dolina”, „Droga Krajowa nr 15”, „Zamki na piasku”, „krytyczna”, „kraina czarów”, „Jamaica”). Podobnie rzecz ma się z opcjami „zainteresowania” oraz „zawód” – obok wypowiedzi typu „literatura, chemia”, „przyjemny i pożyteczny” spotykamy też całe spektrum haseł sformułowanych tak, że w dwuznaczny lub dosadny sposób nawiązują do klimatu forum: np. „ćpające dziewczyny”, „podróżowanie, w nieznane”, „podróżny grajek uliczny”.

Z perspektywy wstępnej panoramy typów użytkowników forum pozostaniemy więc przy ogólnym stwierdzeniu, że osoby zarejestrowane na Hyperreal dzielą się na forumowiczów, którzy podejmują próbę budowania swojego wizerunku przy wykorzystaniu dostępnych na forum opcji tworzenia konta / profilu (nieistotna jest w tym momencie tradycyjnie pojmowana wartość faktograficzna tak wykreowanego profilu) oraz na tych, których w sensie formalnym (na podstawie analizy ich konta) nie zajmuje ta kwestia. Nie oznacza to oczywiście, że osoby te wcale nie zarządzają swoim wizerunkiem (np. publikując posty), jest to jednak odrębna kwestia, która będzie wyjaśniona w dalszej części raportu.

Charakterystyka statystyczna badanych: uczestników wylosowanych dyskusji

W wyniku pracy w pierwszej części badania netnograficznego wyłoniono i wybrano wątki relewantne dla tematów (patrz – rozdział metodologia). W ten sposób dobrano zbiór 436 wątków do dalszej szczegółowej analizy jakościowej wylosowano (dobór losowy prosty) 79 wątków.

Każdy użytkownik z wypowiedzających się 3369 w wylosowanej próbie wątków został poddany tokenizacji i zapisany jako węzeł sieci w powiązaniach z wątkami, zakodowanymi fragmentami wypowiedzi i tematami.

Użytkownicy zostali poddani także analizie statystycznej. Za pomocą stworzonego autorskiego oprogramowania, pobrano dane wybranych **3369 użytkowników** dotyczące ich aktywności na forum (ilość wpisów, aktywność w działach, daty przystąpienia do forum itp.), a następnie tak zebrany materiał poddano analizie za pomocą oprogramowania statystycznego SPSS.

Opis użytych miar:

- **Liczba postów użytkownika** – ogólnie (liczba wszystkich postów użytkownika)
- **Ilość postów użytkownika w dziale** (liczba wszystkich postów użytkownika w dziale, w którym jest najaktywniejszy)
- **% postów użytkownika w dziale**, w którym jest najaktywniejszy
- **Użytkownik jest najaktywniejszy w dziale** – nazwa działu
- **Użytkownik jest najaktywniejszy w wątku** – nazwa wątku
- **Ilość postów użytkownika w wątku** (liczba wszystkich postów użytkownika w wątku, w którym jest najaktywniejszy)
- **% postów użytkownika w wątku** w którym jest najaktywniejszy
- **staż użytkownika** (wyliczony na podstawie daty rejestracji na forum)
- **płeć użytkownika**

1) 20 najaktywniejszych użytkowników z wylosowanej próby na podstawie liczby postów użytkownika – ogólnie:

Liczba postów użytkownika – ogólnie	Użytkownik jest najaktywniejszy w dziale:	Ilość postów użytkownika w dziale	% postów użytkownika w dziale	Użytkownik jest najaktywniejszy w wątku:	Ilość postów użytkownika w wątku	% postów użytkownika w wątku
3463	Kodeina	803	23,19%	Knajpa kodeinowa	191	5.52%
3368	Kodeina	560	16,63%	Kodeina – wątek ogólny. Vol. I	185	5.49%
3289	Grzyby	439	13,35%	LSD – Wątek Ogólny	214	6.51%
3257	Dexeleet – knajpa	2522	77,43%	DEXELEET IV	520	15.97%
3079	Dexeleet – knajpa	1554	50,47%	Benzydaminowa knajpka.	435	14.13%
3041	Uwagi	495	16,28%	SkarżyPyta	143	4.70%
3031	Tryptaminy	616	20,32%	4-HO-MET i 4-AcO-DMT	376	12.41%
3001	Metkatynon	286	9,53%	Knajpa pod metkatynowym żurem	120	4.00%

2888	GBL, GHB	457	15,82%	GHB, GBL,1,4-butan- diol – wątek ogólny	248	8.59%
2886	Grzyby	919	31,84%	Tu zamieszczamy swoje zdjęcia z pyta- niem czy to to	340	11.78%
2830	Kodeina	666	23,53%	Kodeina – uzależnie- nie	161	5.69%
2776	Tryptaminy	385	13,87%	DMT	110	3.96%
2671	Dexeleet – knajpa	1440	53,91%	DXM – Wątek ogólny	266	9.96%
2663	Alfa-ami- noketony (beta-keto- ny)	292	10,97%	GHB, GBL, 1,4-butan- diol – wątek ogólny	106	3.98%
2604	Benzodia- zepiny i barbiturany	647	24,85%	Benzodiazepiny – Knajpa	256	9.83%
2587	Alfa-ami- noketony (beta-keto- ny)	210	8,12%	Metoksetamina – wą- tek ogólny	165	6.38%
2517	Dexeleet – knajpa	1368	54,35%	DEXELEET 13,5 Roz- mowy niedokończo- ne...	340	13.51%
2421	Tryptaminy	400	16,52%	4-HO-MET i 4-AcO- -DMT	300	12.39%
2363	Detox	397	16,80%	Kodeina – uzależnie- nie	164	6.94%

Wśród 20 najaktywniejszych użytkowników, średnia postów wynosi: 2880,7. Najczęściej pojawiającym się działem wśród najaktywniejszych – **Dexeleet – knajpa** (4), w którym użytkownik wygenerował 2522 wpisów, co stanowi 77,43% jego aktywności w dziale.

2) Najpopularniejszy dział wśród użytkowników

Nazwa Działu	Liczba użytkowników, dla których dział jest priorytetowy ze względu na swoją aktywność
MDxx, APxx	284
Amfetamina	234
Grzyby	196
Marihuana	174
Kodeina	167
DXM	139
Alfa-aminoketony (beta-ketony)	112
Benzydamina	107
Gałka muszkatołowa	97
Tryptaminy	95
Dexeleet – knajpa	92
Metkatynon	84
Substancje psychoaktywne	81
GBL, GHB	78
Śmietnik	74

Mefedron	74
Zdrowie	70
Kannabinoidy	64
Benzodiazepiny i barbiturany	63
Mieszanki	58
Miksy	54
Lizergamidy	52
Powoje	49
Morfina i heroina	45

W powyższej tabeli widnieją 24 działy, w których jest najwięcej „najaktywniejszych” użytkowników. Dział **MDxx, APxx** (Wielocykliczne pochodne amfetaminy, m.in. MDMA i 6-APB.) jest najpopularniejszym działem aż u **284** użytkowników, na drugim miejscu pod względem popularności plasuje się dział **Amfetamina**, (jest najpopularniejszym działem dla 234 użytkowników) oraz dział **Grzyby** obejmujący wszystko na temat szerokiej gamy grzybów halucynogennych – od łysiczki lancetowatej po muchomora czerwonego (jest najpopularniejszym działem dla **196** użytkowników), **4** miejsce zajęł dział **Marihuana** (najpopularniejszy wśród **174** użytkowników).

3) Staż użytkowników

Na podstawie danych dotyczących rejestracji użytkowników, został wyliczony staż użytkowników:

Staż użyt- kowników	Częstość	Procent	Procent waż- nych	Procent sku- mulowany
<1	427	12,8	13,9	13,9
1	514	15,4	16,8	30,7
2	458	13,7	15	45,7
3	453	13,6	14,8	60,5
4	502	15,1	16,4	76,9
5	254	7,6	8,3	85,2
6	172	5,2	5,6	90,8
7	174	5,2	5,7	96,5
8	95	0,9	3,1	99,6
9	12	0,4	0,4	100
Ogółem	3061	91,9	100	

Wśród badanej grupy, 12 użytkowników jest aktywnych na forum od **9 lat**, 427 poniżej roku, a największą ilość stanowią użytkownicy z rocznym stażem.

Co ciekawe, zaobserwowano **dwukrotny wzrost użytkowników w 2010 roku (502 zarejestrowanych w badanej grupie)**, w porównaniu z rokiem poprzedzającym, gdzie rejestracji dokonano o połowę mniej (254). W roku 2010 przeprowadzone zostały akcje zamykania sklepów z dopalaczami (zamknięto wtedy około 1300 sklepów), a w trybie pilnym wprowadzono nowelizację do ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Można przypuszczać, że forum przejęło wówczas funkcję zamkniętych sklepów, co potwierdza naszą tezę o alternatywności rynku i dyskursu, wobec świata głównego nurtu.

ANALIZA SIECI SPOŁECZNYCH UŻYTKOWNIKÓW I ZNACZEŃ

- *Struktura*
- *Aktywni użytkownicy*
- *Tematy prawne*
- *Producenci*
- *Kompetentni*
- *Inicjatorzy*
- *Staż użytkowników*
- *Staż tematów*
- *Tematy wątków i tematy dyskusji*
- *Przykład: Temat dotyczący nieznanej substancji*
- *Przykład: Temat dotyczący pozyskiwania substancji*
- *Widocznie sieci są ukryte*

IV

Analizy sieci społecznych w czasach upowszechniającego się korzystania z internetu i tym samym generowania przez użytkowników danych, które można kwantyfikować i oznaczać ich relacje służą identyfikowaniu zależności i procesów widocznych w makroskali, których z poziomu jednostkowego nie można by dostrzec.

Przystępując do przystosowania danych pozyskanych z forum Hyperreal zakładaliśmy, że takie struktury będzie można oznaczyć, zwizualizować i zinterpretować. I faktycznie, poniższe analizy świadczą o tym, że analiza sieci społecznych i w tym przypadku ma zastosowanie.

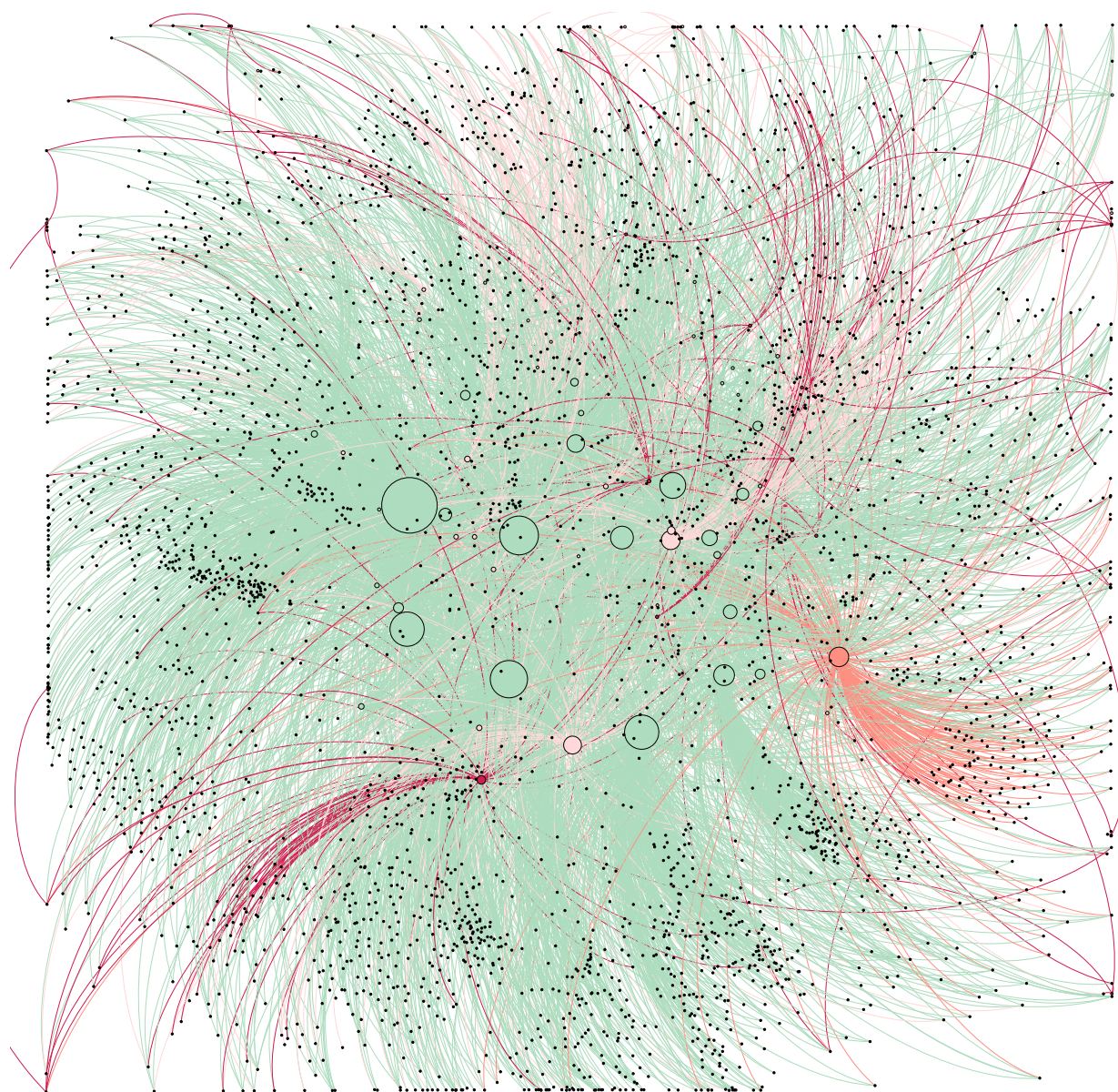
Natomiast, należy wspomnieć o ograniczeniach badania forum Hyperreal metodami sieciowymi. Podstawą analiz sieciowych jest identyfikacja węzłów i powiązań pomiędzy nimi. W przypadku forum Hyperreal tymi pierwszymi mogą być użytkownicy, ich wpisy, poruszane tematy i słowa kluczowe oraz wątki. Relacjami może być współwystępowanie w wątku lub wpisie czy wymienianie się – tzn. „zwracanie się do siebie” w dyskusji wątku. Te możliwości, ograniczone są jednak ze względu na specyfikę forum.

Tutaj, inaczej niż w przypadku takich serwisów społecznościowych jak Facebook czy Twitter, podstawową jednostką organizującą strukturę nie jest tożsamość użytkownika, z którym inni mogliby się wiązać lub zwracać, a temat – treść, która dodatkowo jest odgórnie porządkowana nie tylko przez moderatorów, ale także silne normy dotyczące tego porządku informacyjnego na forum. Dodatkowo, ze względów bezpieczeństwa oraz z uwagi na style korzystania z forum użytkownicy mogą (i robią to) zmieniać nicki, logować się pod następnymi pseudonimami.

Wreszcie – wiemy o tym z wywiadów – życie towarzyskie niektórych użytkowników toczy się, natomiast nie jest to odzwierciedlone w dyskusji na forum, którą można w łatwy sposób przededefiniować na język sieci.

Do zwizualizowania sieci użyto programu Gephi i algorytmu Force Atlas 2 rozwinętego do eksploracji i przejrzystego – przestrzennego przedstawiania danych relacyjnych.

Struktura

● użytkownicy

● wątki na temat poszczególnych substancji

● wątki na temat otrzymywania substancji

● wątki na tematy prawne

● wątki na tematy ogólne

Dobranych losowo 79 wątków, w których dyskutowano dotycząc interesujących nas kwestii.

Sieć składa się z 79 węzłów – wątków z forum i kolejnych 3290 użytkowników, którzy wypowiedzieli się w tych wątkach oraz ze zbioru 6549 relacji, które użytkownicy nawiązali z wątkami. Relacją nazywamy opublikowanie wpisu w wątku – to jest widoczną i potencjalnie znaczącą społecznie obecność. Relacjom zostały przypisane wagi, zgodnie z ilością powiązań, które łączyły danego użytkownika z danym wątkiem. Najmniej razy użytkownicy wypowiadali się jednokrotnie. Dotyczy to prawie połowy badanych (47,9%) co świadczy o sporadycznym używaniu forum, ale także o włączaniu się do dyskusji w koniecznych sytuacjach.

Średnia wpisów wynosi ponad 4 (4,24), ale mediana tylko 2, a górny percyntyl jedynie 4, a 90% użytkowników nie przekracza liczby 10 wpisów w analizowanych wątkach, co oznacza, że średnią mocno zawyża grono najaktywniejszych użytkowników – w tym 16 który przekroczyli liczbę 100 wpisów. W sumie wizualizacja przedstawia wszystkie 27746 relacji – z tym, że powtarzające się połączenia użytkownik–temat są odzwierciedlone w wielkości wątków – z którymi wiążą się (występują w) użytkownicy.

Przedstawiony graf nie uwzględnia aktywności użytkowników – wszyscy zostali sprowadzeni do pojedynczych czarnych punktów tej samej wielkości. Wielkość punktów – wątków (kolorowe koła) jest pochodną ilości powiązań (wystąpień w) z tematem. Analizowane wątki z forum zawierają średnio 83 wystąpienia (posty – wpisy). Średnia jest jednak zawyżona przez grupę najpopularniejszych wątków. Połowa z nich nie ma więcej niż 21 wpisów (mediana – 21), ale najpopularniejsze 25% to wątki z wpisami w ilości powyżej 100. Najdłuższy analizowany wątek ma 725 wpisów.

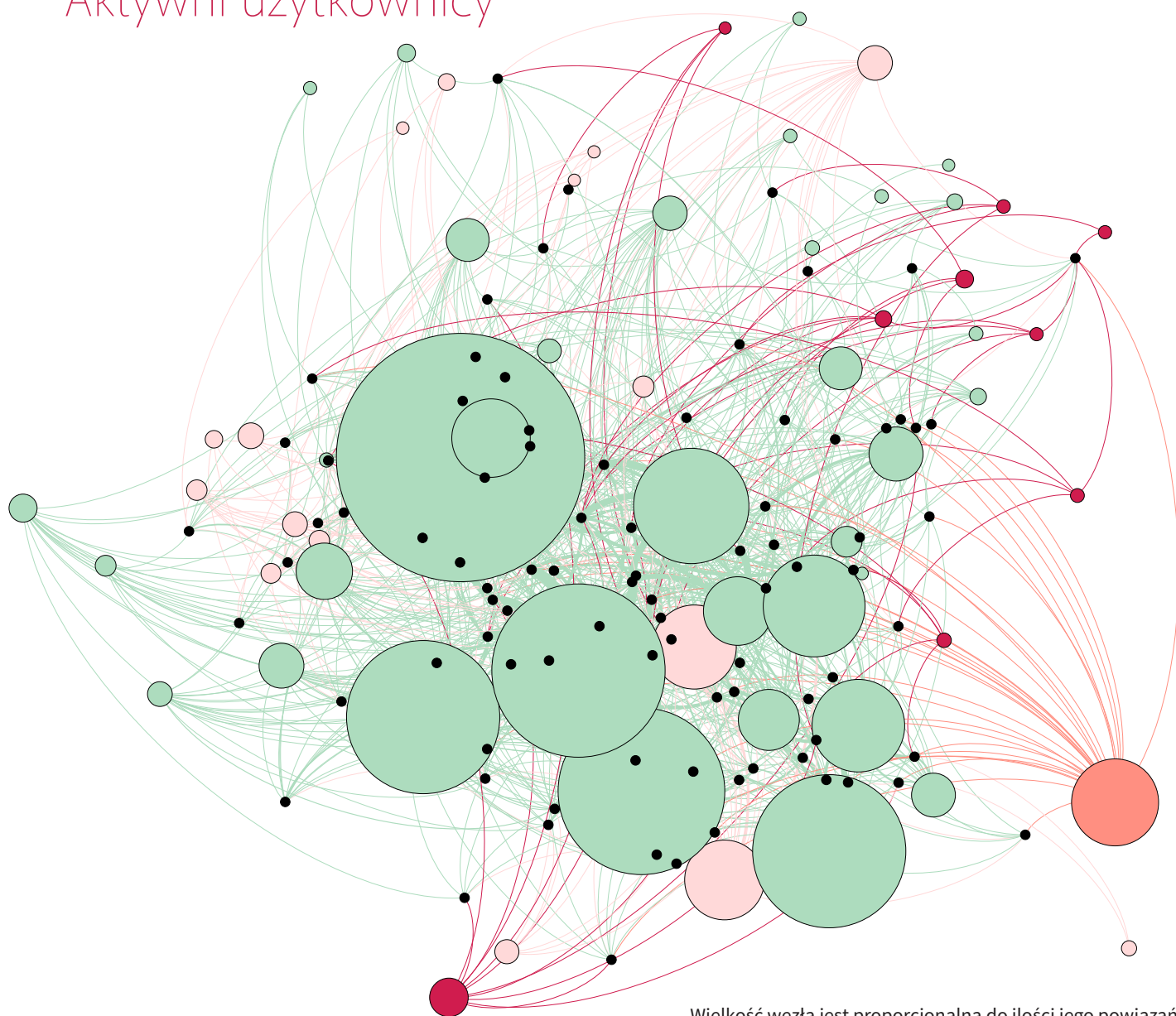
Tematy zostały skategoryzowane wg ich zawartości i podzielone na grupy:

- wątki na temat poszczególnych substancji – 37
- wątki na temat otrzymywania substancji – 23
- wątki na tematy prawne – 18
- wątki na tematy ogólne – 1.

Zasadniczo tematy nie gromadzą użytkowników w dające się jednoznacznie wyodrębnić grupy inne niż grupy wypowiadających się w wątku. Główną kategorią organizacyjną jest przynależność do danego tematu i największa liczba użytkowników w próbie należy tylko do jednego tematu. Stąd charakterystyczne ogony – konstelacje wokół tematów.

Ta wizualizacja oddaje strukturę sieci społecznej forum, która jest determinowana na dwa sposoby: po pierwsze przez sam system – to znaczy – jak wykazaliśmy w sekcji dotyczącej wytwarzania wiedzy – forum (jak większość tego typu instytucji) ma charakter struktury hierarchicznej i drzewa – to skutkuje ścisłym przestrzeganiem zasady relewantności tematu i ogólnym uporządkowaniem dyskusji w wątkach. Jak widać na omawianej wizualizacji, wątki nie mają wspólnych grup „pochodzenia” – to znaczy, nie gromadzą grup użytkowników, którzy wypowiadaliby się na określone tematy. Nawet wątek ogólny – który mógłby być miejscem socjalizacji, spotkania i połączenia grup razem – nie spełnia tej funkcji i rekrutuje po prostu grupę swoich autorów/uczestników peryferii pozostałych tematów. Najmniej rozproszone są grupy piszących w działach prawnych. Świadczyłoby to o tym, że zainteresowanie poradą czy informacją legalną interesuje grupę celowo odzywających się w tych tematach. Trzeba dodać – widać to również na prezentowanej wizualizacji – że wątki prawne są średnio zdecydowanie krótsze niż pozostałe. W porównaniu z największą grupą najdłuższych wątków – tzn. z wątkami dotyczącymi poszczególnych substancji, to zarówno w próbie, jak i w populacji różnica średnich wynosi ponad 600 wpisów. Średnia „długość” wątku legalnego wynosi 22 wpisy, podczas gdy wpisu dotyczącego substancji ponad 600 wypowiedzi.

Aktywni użytkownicy

Wielkość węzła jest proporcjonalna do ilości jego powiązań.

- wątki na temat poszczególnych substancji
- wątki na temat otrzymywania substancji
- wątki na tematy prawne
- wątki na tematy ogólne

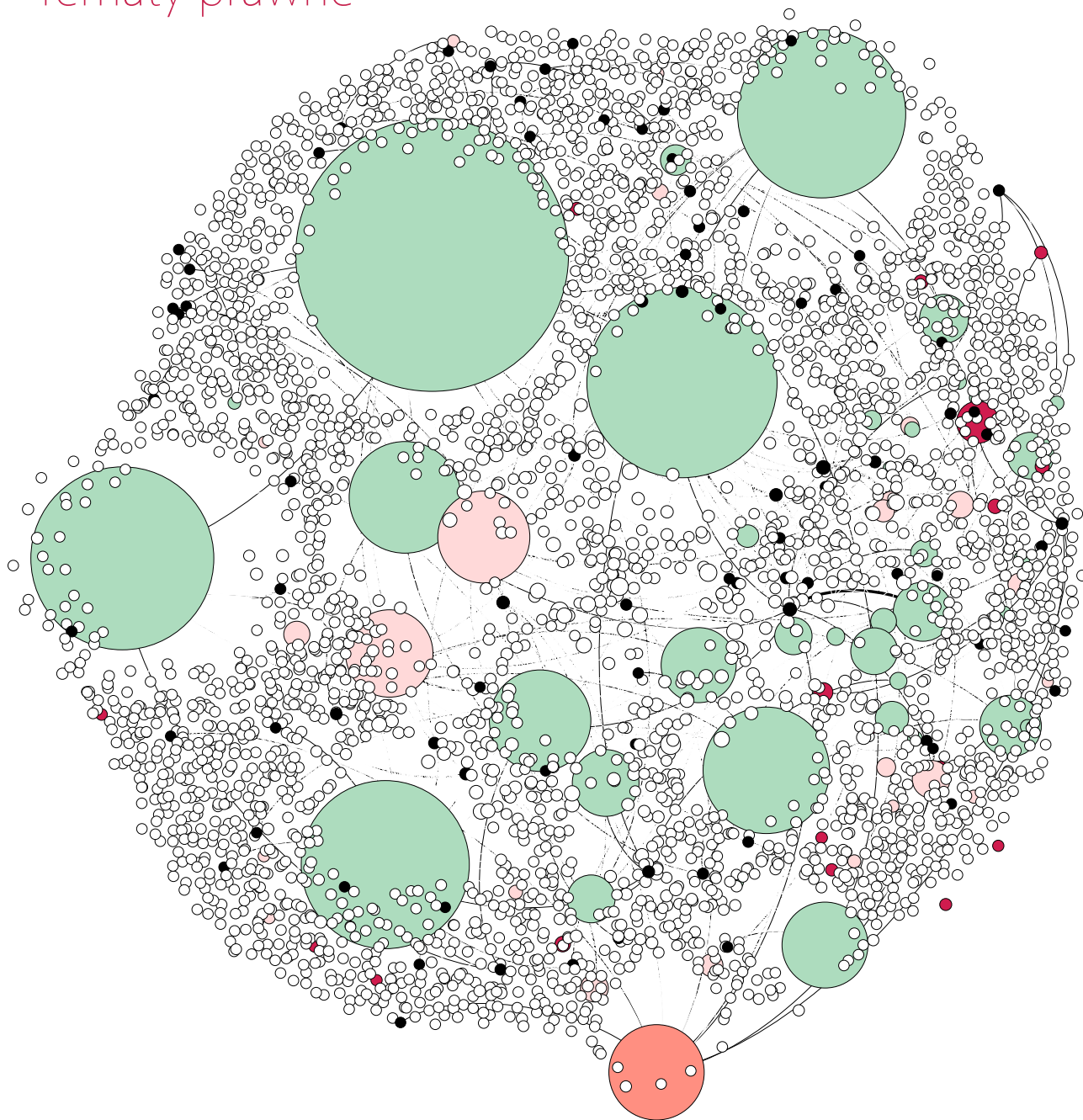
● użytkownicy aktywni

Jeśli odsłonić nieco strukturę prezentowaną na poprzednim grafie – zabierając kilka tysięcy użytkowników, którzy sporadycznie zabrali głos w dyskusji ukazuje się struktura wątków. Graf przedstawia tę samą strukturę z ukrytymi użytkownikami, którzy zamieścili mniej niż 20 wpisów.

Po pierwsze, pokazuje to, jak ważne jest wąskie grono aktywnych piszących, którzy spajają po kilka tematów ze sobą – ale przede wszystkim nasycają poszczególne tematy będąc „ekspertami” w danych wątkach. To zjawisko zaznaczono przy pomocy pogrubionych powiązań – grubość powiązania odpowiada ilości wpisów w danym wątku.

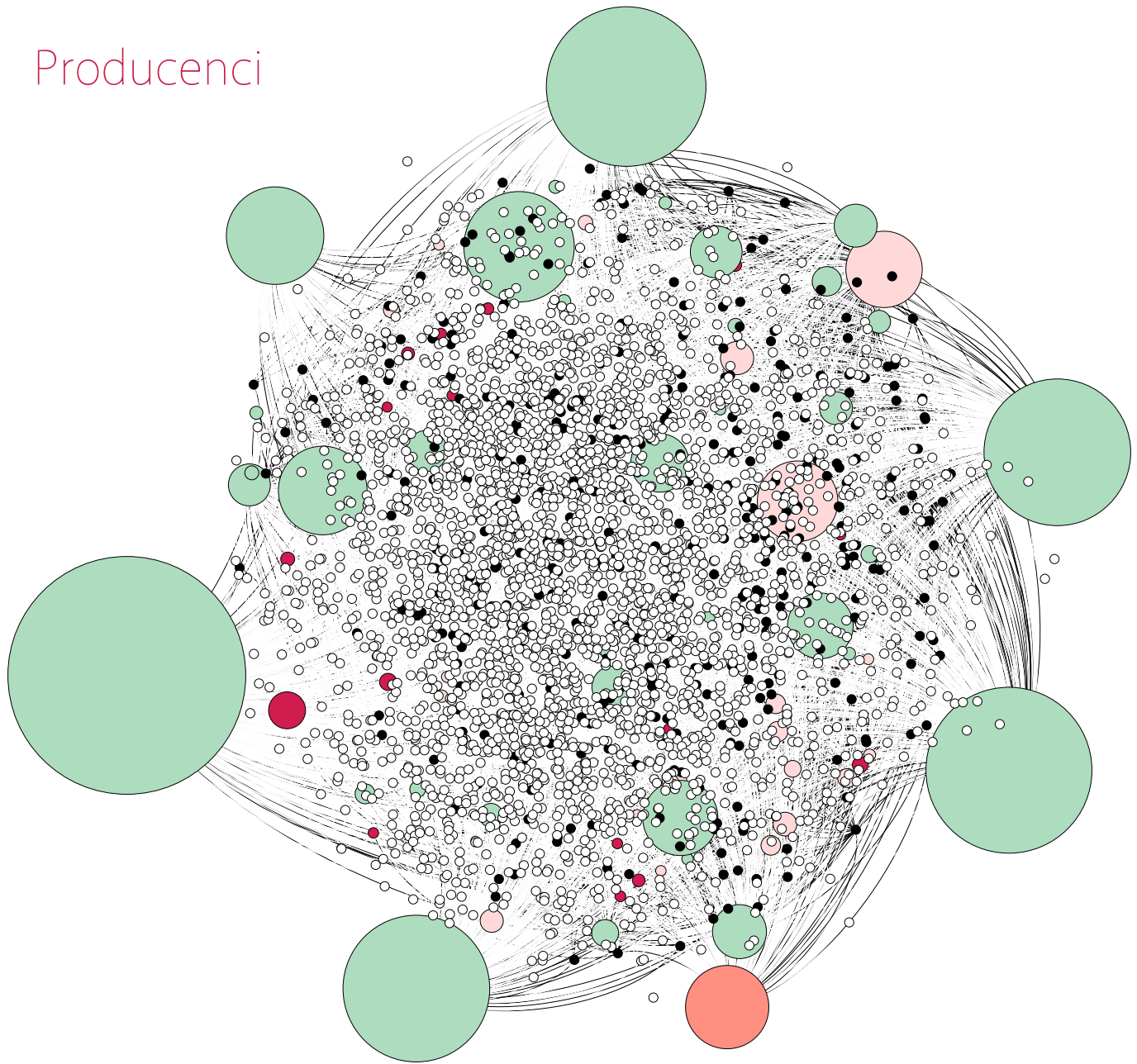
Po drugie, ten graf pokazuje, dynamikę peryferyjnych tematów. Te niewielkie (nie-długie) wątki na zewnątrz sieci zostały – owszem – zasilone znaczną liczbą wpisów – ale dokonali ich użytkownicy nie wypowiadający często się poza nimi.

Tematy prawne

Tematy dotyczące prawa są krótkie i wypowiadają się w nich użytkownicy, którzy niewiele wypowiadają się poza nimi. Może to być spowodowane tym, że są to konkretne pytania o porady w szczególnych sytuacjach i użytkownicy, którzy zwykle biernie korzystają z forum, werbalizują swoje wątpliwości szukając odpowiedzi. Na tym grafie użytkowników podzielono na dwie kategorie: takich, którzy dużo udzielają się w tematach prawnych (kolor czarny) i takich, którzy tego nie robią szczególnie często. Okazuje się, że biorący szczególnie aktywny udział w dyskusji na tematy prawne (co oznacza także udzielanie porad, dzielenie się wiedzą płynącą z teorii i doświadczenia oraz wypowiadanie opinii) rekrutują się z całej struktury sieci, tzn. są aktywni w innych wątkach, z którymi są powiązani. Można to zinterpretować w następujący sposób: pytania i dyskusje prawne są partykularne i być może sytuacyjne, ale odpowiedź forum jest generalna.

Producenci

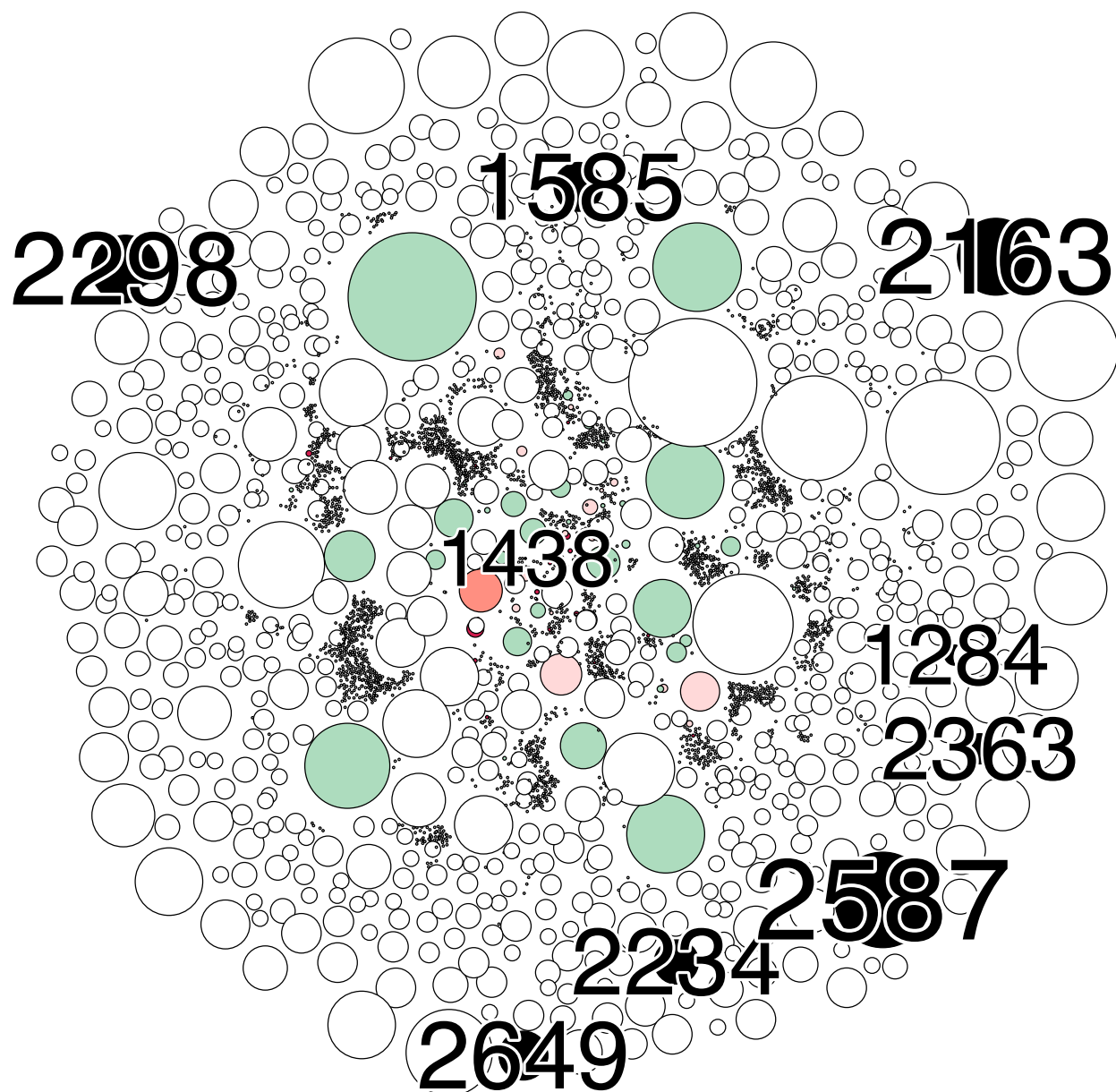
Wielkość węzła jest proporcjonalna do ilości jego powiązań.

- użytkownicy o ponadprzeciętnej aktywności w wątkach na temat otrzymywania substancji
- pozostali użytkownicy

- wątki na temat poszczególnych substancji
- wątki na temat otrzymywania substancji
- wątki na tematy prawne
- wątki na tematy ogólne

Filtrowanie sieci wg podobnej zasady jak powyżej, tylko z uwzględnieniem najaktywniejszych w działach dotyczących produkcji i hodowli – pozyskiwania substancji psychoaktywnych pokazuje podobną dynamikę. „Producenci” biorą aktywny udział we wszystkich dyskusjach, w tym w wątkach dotyczących substancji – co rozumiałe – wiedza o niej jest potrzebna przy ew. pozyskiwaniu. Podobnie jak powyżej – na biało oznaczono wszystkich pozostałych użytkowników, a najaktywniejsi w działach dotyczących otrzymywania substancji zaznaczeni zostali na czarno.

Kompetentni

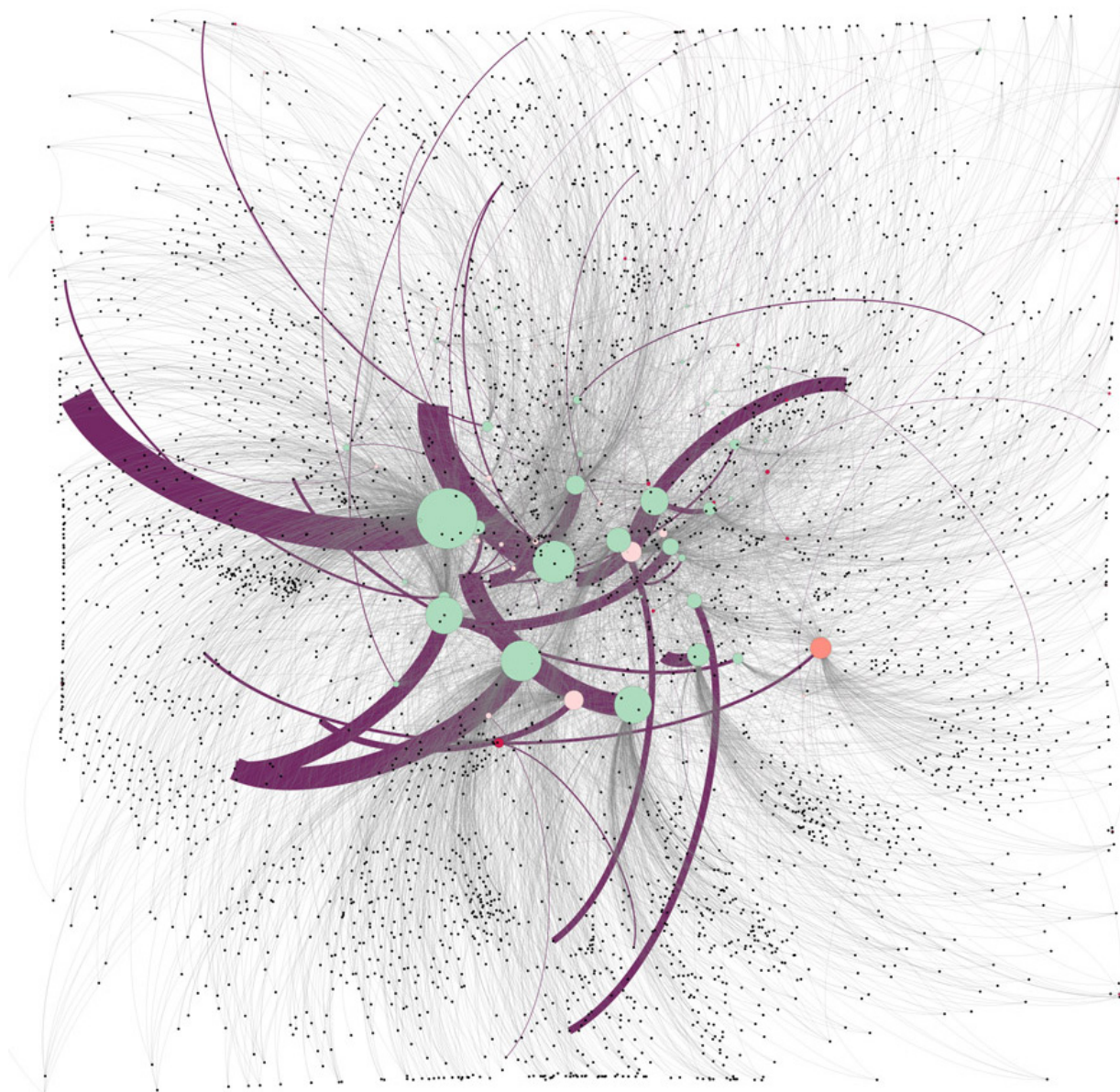

Na tej wizualizacji pominięto powiązania – chociaż miały one oczywiście wpływ na rozmieszczenie tematów i użytkowników na wizualizacji. W tym przypadku uwzględniono także stopień powiązania użytkowników, nie tylko wątków, i jest on odzwierciedlony w wielkości kół, które ich reprezentują. Wartości zostały zaimportowane z bazy forum i dotyczą statystyk użytkownika w ogóle – to znaczy nie odnoszą się jedynie do analizowanego tutaj wycinka forum. Stąd stosunkowo aktywni użytkownicy na granicy prezentowanej struktury. To osoby, które znajdują się na peryferii tej sieci, ale gdzie indziej realizują się dużo bardziej aktywnie.

To jeszcze raz pokazuje, jak centralną rolę odgrywa stosunkowo niewielka grupa najaktywniejszych autorów - a także, ponieważ wcale nie generują oni dużo treści - jak trudno jest tę strukturę „zobaczyć” bez wglądu w znaczenie analizowanych informacji i wiadomości bezpośrednio od użytkowników.

Na prezentowanym grafie uwzględniono nie tylko aktywność użytkowników – ale także wyszczególniono tych spośród ponad 3000 analizowanych użytkowników, których w strukturze forum wyróżniono statusem kompetentnych. Średnia liczby wpisów użytkownika w analizowanej grupie wynosi 163 wpisy (ale mediana 34 – a górny kwartyl 143 wpisy), ale maksimum to 5214 wpisów, więc – podobnie jak w przypadku analizowanej próby – w skali całego forum istnieje wąskie grono najaktywniejszych. Na tej wizualizacji białe – największe koła to najaktywniejsi użytkownicy w skali całego forum. Na ich tle bohaterowie tego grafu – kompetentni użytkownicy a) wcale nie należą do najbardziej aktywnych, ale b) wszyscy znajdują się na peryferiach sieci, co oznacza ich aktywność również w innych wątkach – poza analizowanymi tutaj. Można nazwać ich wszechstronnymi ekspertami, ale – relatywnie powściągliwymi.

Inicjatorzy

● użytkownicy – staż 4–6 lat

● użytkownicy – staż 7 lat i więcej

Wielkość węzła jest proporcjonalna do ilości jego powiązań.

● wątki na temat poszczególnych substancji

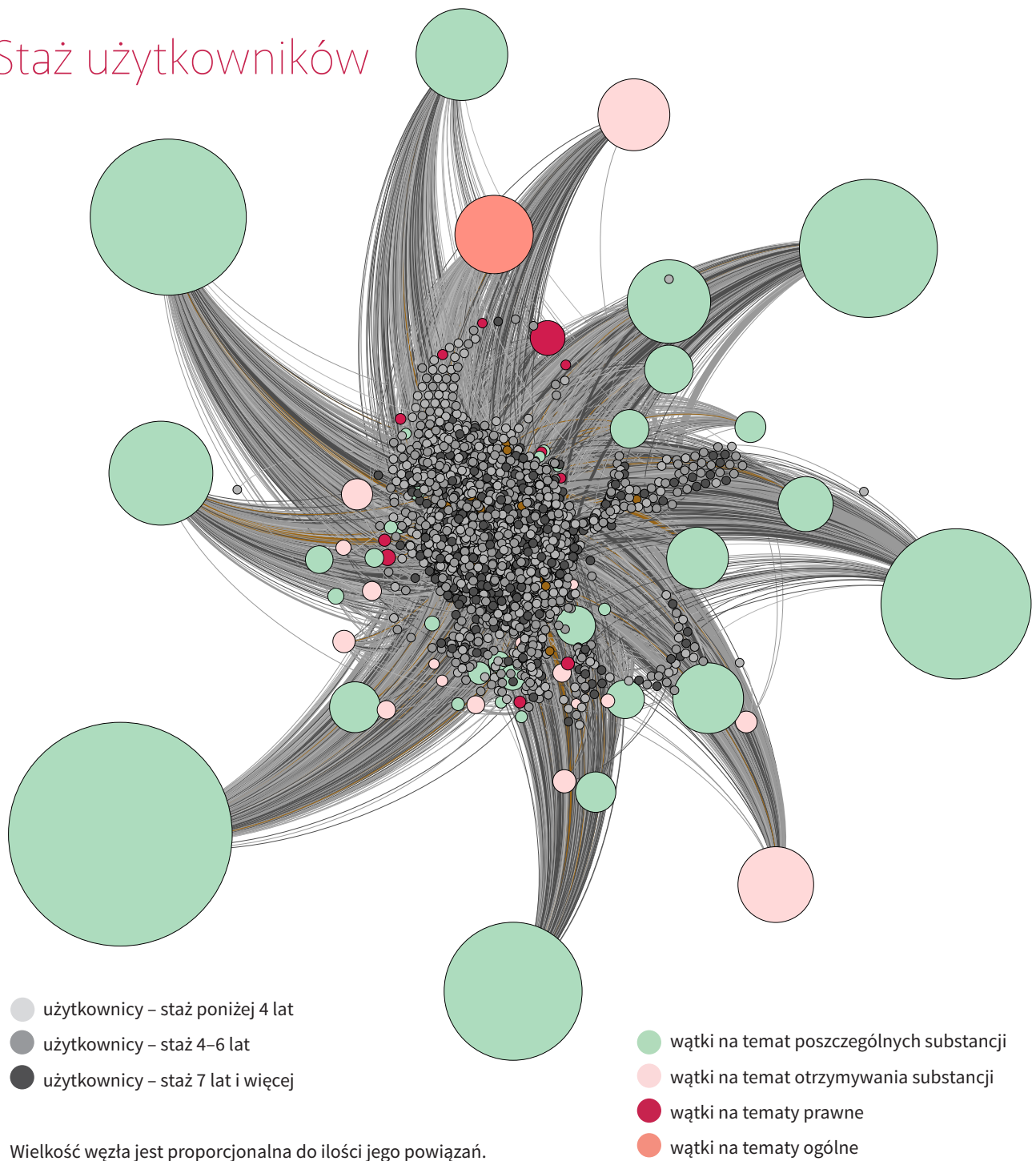
● wątki na temat otrzymywania substancji

● wątki na tematy prawne

● wątki na tematy ogólne

W tym widoku nacisk został położony na źródła wątków. Linie – połączenia zostały dostosowane proporcjonalnie do ilości wypowiedzi uczestników dyskusji – przede wszystkim jednak po to, żeby spośród tysięcy uczestników wskazać tych, którzy wątek rozpoczęli. To pozwoliło zauważyć bardzo ciekawe zjawisko: autorzy pierwszych wpisów – inicjatorzy wątków często nie pozostają w dyskusji i wywodzą się – w sensie strukturalnym – spoza centrów tych tematów.

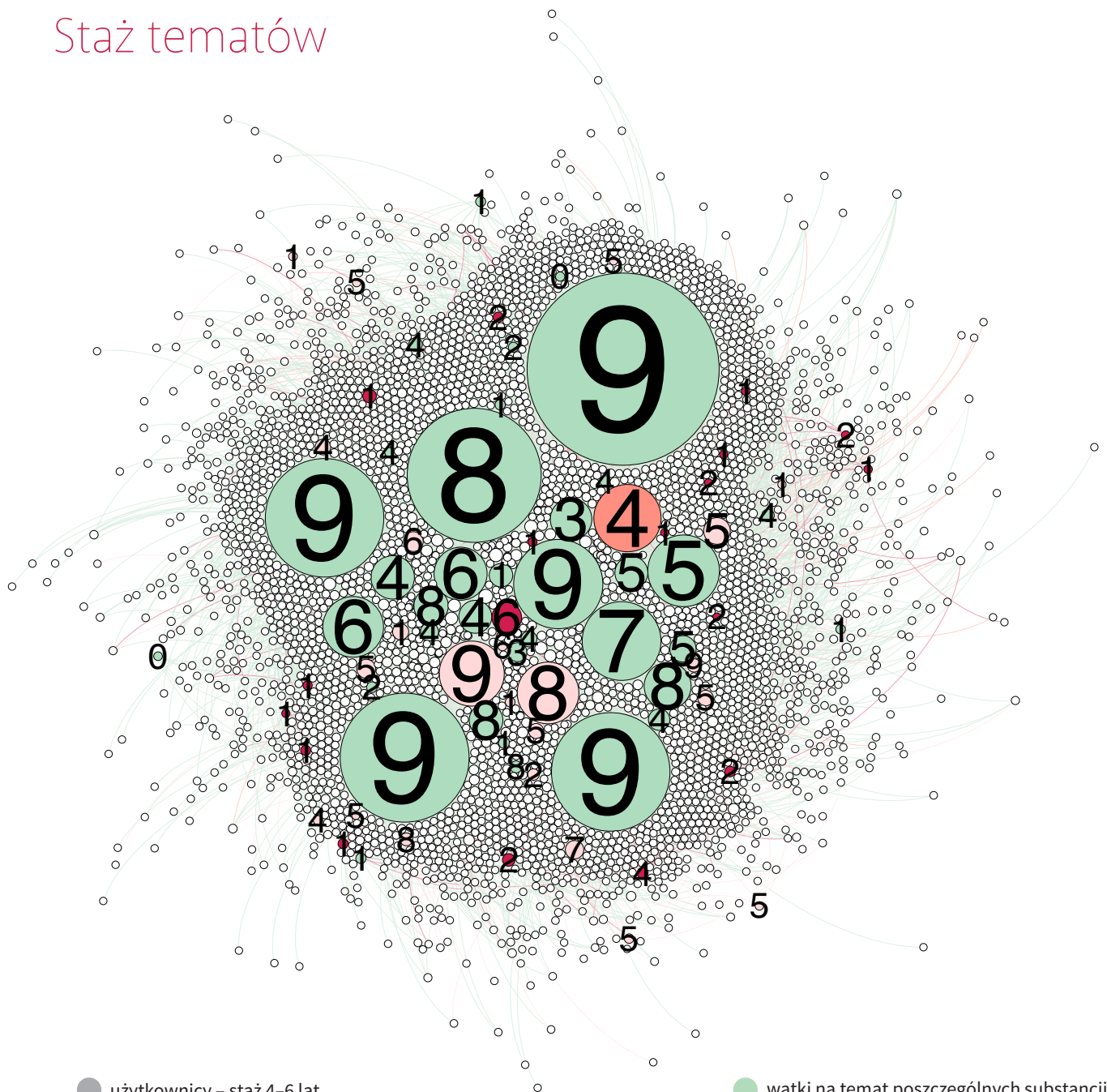
Staż użytkowników

Rozkład stażu (liczby lat od rejestracji konta) analizowanych użytkowników na forum jest zbliżony do normalnego, ze średnią ponad 4,5 roku od założenia konta i odchyleniem standardowym wysokości nieco ponad 2 lat. To znaczy, że zasadniczo połowa analizowanych przypadków założyła konto 4 lata temu i wcześniej, a druga połowa 4 lata i później, ale większość koncentruje się w okolicach 4 lat używania właśnie. Najdłuższy odnotowany staż to 9 lat.

Na prezentowanej wizualizacji, użytkowników zgromadzono wewnątrz struktury, żeby „wyciągnąć” wiązki połączeń z tematami. Połączenia na tym grafie odpowiadają kolorystycznie użytkownikom. Brązowi to użytkownicy, o których stażu nie odnaleziono informacji – prawdopodobnie to skasowane konta. W skali szarości zakodowano trzy przedziały stażu na forum – od najjaśniejszego – to będący na forum maksymalnie od 3 lat (dolny kwartyl), przez tych powyżej 3 ale poniżej 7 lat (środkowe 50% rozkładu użytkowników ze względu na staż) i tych powyżej 7 lat – najbardziej doświadczonych 25% analizowanej grupy – oznaczonych na czarno. Jak widać po składzie wiązek połączeń – staż piszących jest równomiernie dystrybuowany w wątkach. Jedynie towarzyski temat zgromadził grupę o mniejszym doświadczeniu.

Staż tematów

● użytkownicy – staż 4–6 lat

● użytkownicy – staż 7 lat i więcej

Wielkość węzła jest proporcjonalna do ilości jego powiązań.

● wątki na temat poszczególnych substancji

● wątki na temat otrzymywania substancji

● wątki na tematy prawne

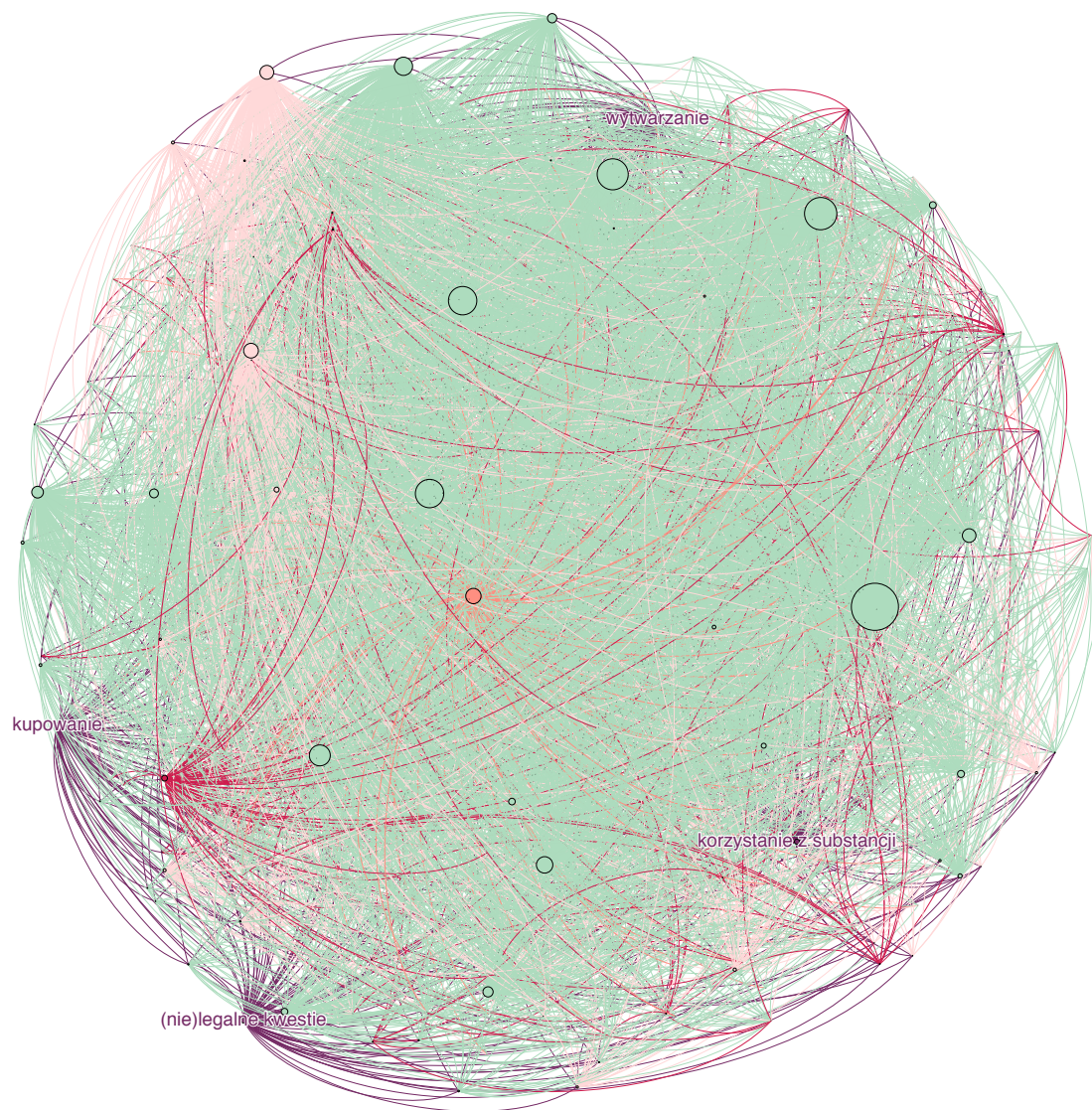
● wątki na tematy ogólne

Prześledźmy teraz jak dawno założone zostały analizowane wątki.

Lata	Częstość	Procent
0	2	2,5
1	20	25,3
2	9	11,4
3	2	2,5
4	13	16,5
5	12	15,2
6	5	6,3
7	2	2,5
8	7	8,9
9	7	8,9
Ogółem	79	100

Większość wątków ma jeden rok, ale średnia i mediana wynoszą 4 lata. Naturalnie, im starszy wątek, tym więcej postów gromadzi. Wszystkie prezentowane wątki można uznać za aktywne – wybieraliśmy do próby tylko takie, które spełniały to kryterium. Dlaczego więc wątki 8 – 9 letnie nie „rozrosły” się tak jak inne? Największy potencjał kumulacyjny mają tematy dotyczące konkretnych substancji. Tam wiedza i doświadczenia są wciąż na nowo budowane. Wątki związane z otrzymywaniem substancji mają wysokie staże, jednak odpowiedzi tam są sporadyczne i nie rozbudowują tak dynamicznie tematu. Wątki związane z prawem „żyją” aktualnością omawianej sprawy – dlatego one najmniej dynamicznie się rozrastają.

Tematy wątków i tematy dyskusji

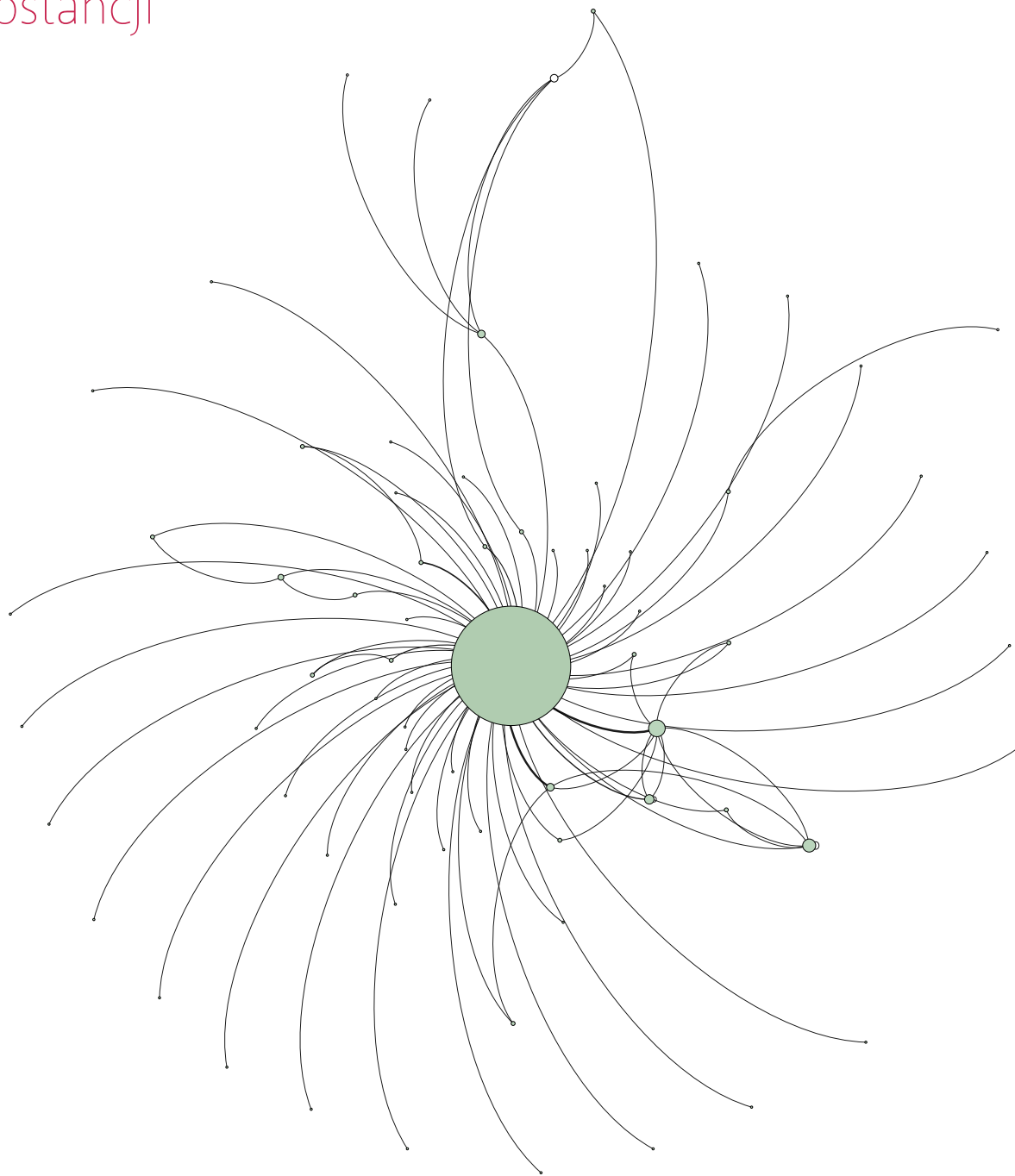

Na tej wizualizacji zestawiono jeszcze jedną klasę węzłów: tematy jakie przeważały w dyskusji w danym wątku. Przy pomocy skwantyfikowanego materiału z analizy jakościowej określono, ile razy koderzy zakwalifikowali daną wypowiedź jako omawiającą któreś z interesujących nas tematów:

- wytwarzanie substancji
- nabywanie substancji
- kwestie prawne – (nie)legalność
- używanie substancji.

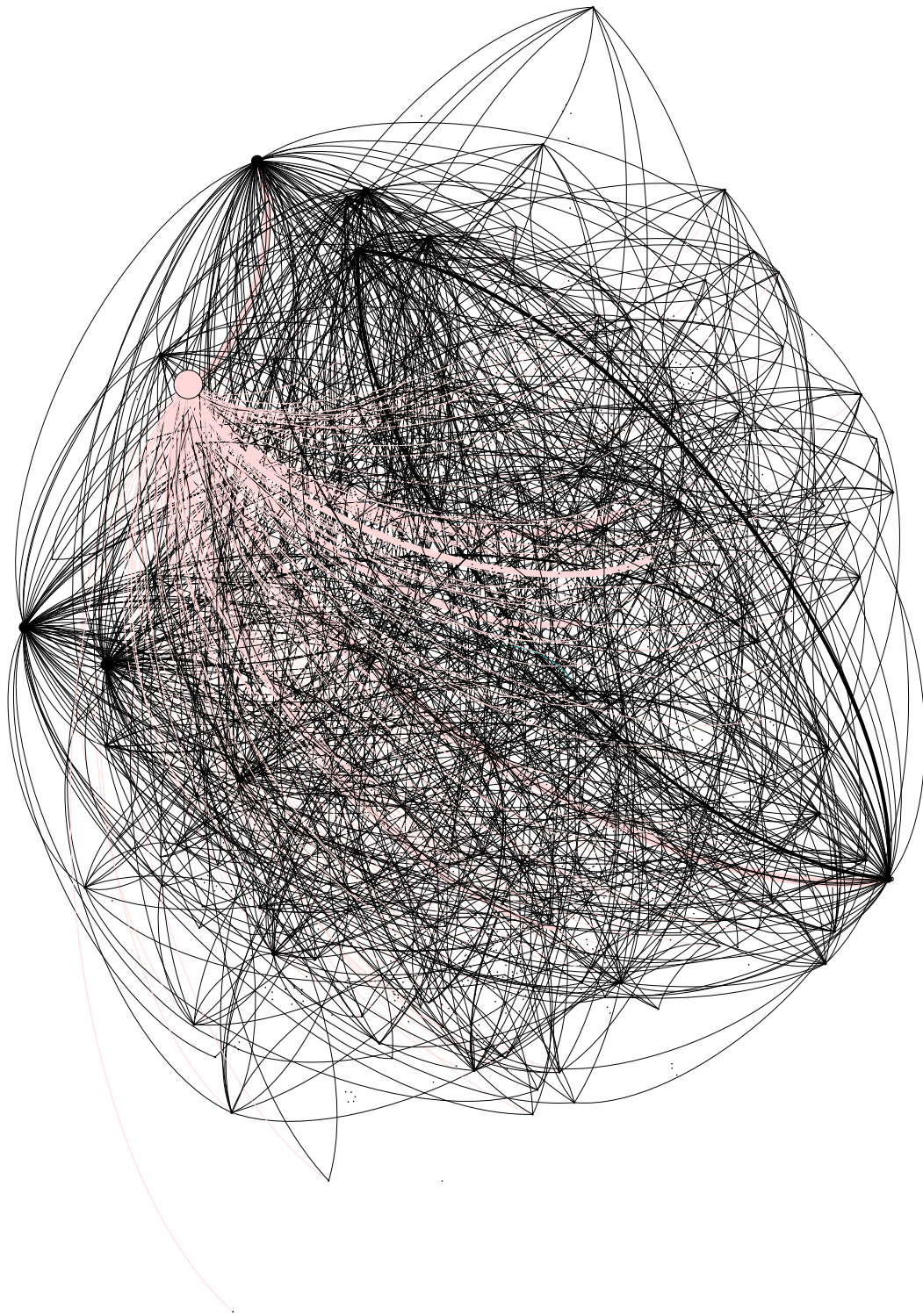
Z grafu usunięto użytkowników, pozostawiając jedynie połączenia, które wiążą ich z wątkami. Kolory powiązań odpowiadają punktowi do którego prowadzą. W ten sposób widać obszary dominacji wpisów danej kategorii. Tematy z kodowania materiału jakościowego oznaczono kolorem fioletowym i podpisano. Na podstawie tego schematu można wyciągnąć dwa wnioski. Po pierwsze, tematy – zgodnie z zasadami funkcjonowania forum – są mocno osadzone w strukturze tematycznej. Tzn. wpisy zakodowane jako omawiające używanie substancji, to te, w których tematach jest właśnie omawianie substancji. Wpisy dotyczące wytwarzania, są rozpięte pomiędzy wątki na temat samych substancji jak i wątki dotyczące pozyskiwania. Tematy nielegalności i kupowania – zakodowane w analizie jakościowej – także mieszczą się pomiędzy wątki prawne i dotyczące samej substancji.

Przykład: Temat dotyczący nieznannej substancji

W tym przypadku poddano analizie jedynie sam wątek [P6] dotyczący testowania nieznanej użytkownikom substancji. Środkowe koło oznacza wątek – inne węzły sieci to użytkownicy. Powiązania oznaczają wystąpienie (post) w wątku. Wielkość węzła zależy od liczby jego powiązań. Jak widać – temat jest jednostką organizującą powiązania między użytkownikami. Interakcje poza samą współobecnością w wątku i odpowiadanie sobie – są praktycznie niewidoczne przy użyciu tej metody. Jedynie odpowiedzi sygnalizowane w treści wpisu można było uznać za pewien rodzaj relacji z innym użytkownikiem. W ten sposób wywiązało się kilka „konwersacji” w wątku, z których tylko jedna wyłoniła nieco gęściej powiązanego użytkownika, który zwracał się i było „zagajany” przez kilku innych piszących.

Przykład: Temat dotyczący pozyskiwania substancji

W innym wątku [P28], dotyczącym hodowli i pozyskiwania substancji psychoaktywnych oznaczono dyskusję w kontekście całej analizowanej sieci. To bardzo rozbudowany temat, rozpoczęty w 2006 roku. Liczba odpowiedzi przekroczyła tam już półtora tysiąca. Tutaj przekodowano materiał w taki sposób, że pozostawiono pozostałe wątki w swoich miejscach struktury, a wyeksponowano omawiany wątek i powiązanych z nim użytkowników. Dodatkowo zdefiniowano powiązania między użytkownikami publikującymi w wątku. Odpowiadanie po sobie bezpośrednio zdefiniowano jako relację, a zwracanie się imienne zdefiniowano jako również jako relację. W ten sposób zarysowano sieć konwersacji we wpisie, która składa się jednak z kilku wymian, z których jedna jest najbardziej widoczna. W wątku pojawiło się też kilka popularnych osób – one jednak nie wdawały się w wymiany, po prostu pojawiały się zdecydowanie więcej razy odpisując różnym osobom. To, że w ciągu wielu lat tworzenia wątku nie wykształciły się tam żadne struktury świadczy o dwóch rzeczach: po pierwsze, wątek ma charakter kumulatywnego budowania wiedzy, a nie towarzyskiej współobecności, a po drugie: w linearnej strukturze wątku trudno o wytworzenie się struktury sieci i w tym miejscu użytkownicy zdecydowanie do tego nie dążą, co nie znaczy, że te sieci nie konstruują się w zupełnie inny sposób.

Widocznie sieci są ukryte

Przygotowanie danych ściągniętych z forum i tych opracowanych w kodowaniu jakościowym, a następnie opracowanie ich w formy relacyjne było zadaniem niezwykle pracochłonnym. Spodziewaliśmy się spektakularnych odkryć, a zauważyliśmy jedynie pewne prawidłowości. Realizując równolegle badania terenowe odwieźliśmy się od naszych informatorów i stało się to dla nas jasne przy analizie tych danych, że sieci powiązań między użytkownikami istnieją, jednak zgodnie z silnymi normami dyskrecji i powściągliwości – nie są one demonstrowane.

Relacje z treściami i przepływ tematów również nie mają charakteru tak bardzo usieciowionego jak się spodziewaliśmy. Forum jest silnie porządkowane i zgodnie z zauważoną przez nas normą rzetelnego i hierarchicznego kumulowania wiedzy, tematy kanalizują się w wątkach, a nie przekraczają granic tematycznych działów.

Poza tymi ograniczeniami, udało się nam jednak dostrzec najbardziej podstawową prawidłowość: forum spaja grupa silnie powiązanych ze sobą (poprzez współobecność w tych samych wątkach – a pewnie i więcej – czego nie widzimy) aktywnych użytkowników – ekspertów, którzy dostarczają i organizują wiedzę.

PROCES WYTWARZANIA ALTERNATYWNEGO DYSKURSU O SUBSTANCJACH PSYCHOAKTYWNYCH

V

- *Wchodzenie w alternatywny system:
stawanie się użytkownikiem forum*
- *Rozpoznawanie alternatywnego systemu:
porządek społeczny forum*
- *Codziennność alternatywnego systemu:
praktyki korzystania z forum*
- *Używanie alternatywnego systemu:
korzystanie z forum w kontekście doświadczeń
związanych z używaniem substancji psychoaktywnych*
- *Alternatywność dyskursu:
(re)konstruowanie wiedzy
o substancjach psychoaktywnych na forum*

Wchodzenie w alternatywny system: stawanie się użytkownikiem forum

Rozpoczęcie korzystania z forum stanowi dość złożony proces, w którym nakładają się na siebie doświadczenia oraz wyobrażenia związane z używaniem substancji psychoaktywnych, które mogą aktywować gotowość do poszukiwania informacji i porównywania wrażeń właśnie w sieci. Rekonstrukcja tego procesu pozwala zidentyfikować fazy stawania się użytkownikiem forum.

Pozyskiwanie informacji o forum

Dowiadывanie się o forum może być zapośredniczane przez innych, których badania nie zawsze są w stanie zidentyfikować, zwłaszcza gdy staż korzystania z forum sięga kilku lat. W relacjach badanych pojawiają się **inni dostarczający pierwszych informacji o forum**, nawet jeżeli są to powierzchowne komunikaty, to stanowić mogą bodziec do zainteresowania się forum i rozpoczęcia wyszukiwania:

*B: To raczej chyba tak. Raczej chyba ktoś ze znajomych – tak właśnie to wyglądało. **Raczej nie wpadłem na to gdzieś szukając po Internecie, tylko właśnie usłyszałem od kogoś, że coś takiego jest.** Prawdopodobnie nawet przypuszczam, że wiem od którego kumpla, ale nie jestem teraz w tej chwili całkowicie pewny czy na pewno od niego.*

(wywiad P83)

*Potem jakoś byłem może w pierwszej, w drugiej liceum i **ktoś tam powiedział mi, że jest forum nie, jeszcze mój dobry kolega z gimnazjum zaczął być tam moderatorem,** zaczął się tym chwalić i stwierdziłam zobaczę, co to, nie?*

(wywiad P81)

Ta pierwsza styczność z forum nie musi od razu oznaczać, że formułowane są określone oczekiwania wobec jego przeznaczenia, czy zawartości:

*B: On mi o tym wspomniał...na początku liceum i my się wtedy nie znaliśmy jeszcze tak dobrze. Potem siedzieliśmy razem na informatyce to...byliśmy w mat-infie, to mieliśmy wtedy wszyscy informatykę. No i potem właśnie siedzieliśmy często razem. Ale...ja nie miałam żadnych oczekiwań. **Zdawałam sobie sprawę z tego, że to jest ogromna skarbnica wiedzy. Bo...jak pierwszy raz zjrzałam, to już wiedziałam, że tam jest totalnie wszystko. I że wszystko można tam znaleźć.** Ale oczekiwań nie miałam żadnych*

(wywiad P82).

Trzeba jednak pamiętać o tym, że deklarowany brak oczekiwań wobec forum może wiązać się z koniecznością retrospektywnego relacjonowania pierwszych doświadczeń związanych z używaniem forum. W wypowiedzi badanego uwagę zwraca to, że po pierwszym wejściu na forum odniósł on **wrażenie różnorodności i kompletności wiedzy tam zawartej, jeszcze bez dokładnej eksploracji i jasno zdefiniowanych celów**. Dotarcie do forum może być zarówno wtórne jak i pierwotne wobec samego używania substancji psychoaktywnych. W pierwszym przypadku najpierw dochodzi do zainteresowania się tematyką substancji psychoaktywnych, co ważne ma to niejednokrotnie miejsce w młodym wieku (już gimnazjalnym) – i pierwszego używania, a dopiero później następuje etap zbierania informacji o używkach. Internet staje się podstawowym źródłem informacji, ale niejednorodnym także pod względem wiarygodności, a forum Hyperreal w porównaniu do innych miejsc w sieci jawi się jako dużo bardziej przejrzyste, autentyczne i rozbudowane.

*B: Jakoś tak miałam 13 lat i zaczynałam się jakoś tak interesować tematyką drogów to się wpisywało w Google i wyskakiwało same strony Hyperreala no i tak w sumie strony już znałam, siedziałam tam trochę na stronie. (...) ? No i w sumie jakoś tak wyszło, że zaczęłam tam pisać też dużo czytać, **bo tam było od cholery więcej informacji niż w innych częściach internetu.** (...)*

M: Mhm, a czemu w ogóle zaczęłaś się interesować tą tematyką?

*B: **Bo zaczęłam ćpać, to tak było wiesz zaczęłam ćpać i potem dopiero odkryłam forum nie.***

(wywiad P81)

W drugim przypadku zdobycie informacji o forum poprzedza same doświadczenia z używaniem substancji psychoaktywnych. Forum zostaje „odkryte” w trakcie wyszukiwania informacji w sieci i stanowi jedno z wielu źródeł wiedzy, z którymi zapoznają się badani zanim rozpoczną kontakt z użytkownikami. Samo forum funkcjonuje w ramach serwisu internetowego <http://hyperreal.info/>, którego odwiedzanie stanowić może jeden z kroków w dotarciu do forum:

*B: nie przypominam sobie szczerze mówiąc, pamiętam, że jak byłem dużo młodszy to interesowałem się bardzo tematem marihuany, jeszcze przez jakieś 2 lata zanim w ogóle miałem okazję jej skosztować i **wiem że sama główna strona była jakimś źródłem informacji a potem gdzieś tam stopniowo w którymś momencie trafiłem na forum.***

(wywiad P80)

Odszukanie forum nie musi być zapośredniczone przez innych, ale może być także wynikiem poszukiwania konkretnych informacji za pomocą wyszukiwarek internetowych. W doświadczeniach badanych zauważyć można, że forum pojawia się przy okazji korzystania z innych tego typu serwisów, także zagranicznych, czy pozostałych działów portalu hyperreal.info jak choćby <http://neurogroove.info/>. Co ważne, informacje tam zawarte mogą inspirować do dalszych poszukiwań i dokładniejszego wczytywania się w określone działy. Jeden z badanych relacjonując swoją pierwszą styczność z substancjami psychoaktywnymi wskazuje, że przeczytane w sieci opracowania o efektach użycia określonych substancji, w tym leków, skłoniły go do sprawdzenia zawartości domowej apteczki właśnie pod kątem uzyskanych informacji. Sprawdzanie przy użyciu wyszukiwarki internetowej nazw i działania poszczególnych leków doprowadziło go do forum Hyperreal:

*Jak to się zaczęło? Pierwsze co, to zobaczyłem stronę tą bliźniaczą do hypea, w sensie tą przyległą – neurogroove jak... To chyba w gimnazjum już było, że... Tam było napisane tam trip raporty, czyli to jak kto... coś tam brał i opisywało jak się po tym czuje itd. No i zacząłem potem to przeszukiwać i... czytać i w końcu... Złatwione tam sporo rzeczy jest z apteki. No to postanowiłem, że pójdę i zbadam swoją apteczkę – co tam w niej mam ciekawego. **Zacząłem wyszukiwać jakieś tam... nazwy leków, które zobaczyłem w apteczce i w komputerze***

no i wtedy akurat jak wpisałem w googlach nazwę jakiegoś leku i działanie, to mi wyskoczyło to forum.

(wywiad P85)

Wśród badanych panuje także przekonanie, że forum Hyperreal jest jednym z pierwszych, które pojawia się podczas poszukiwania informacji o substancjach psychoaktywnych. W ich opinii jest to popularne i łatwo dostępne źródło wiedzy dla zainteresowanych:

M: A skąd w ogóle dowiedziałaś się o tym forum?

B: No chyba jak wpisywałam hasła narkomania, dopalacze to gdzieś tam po prostu się przewija, to jest jedna chyba z głównych stron, jakie można spotkać polskich, bo z angielskich to też jest sporo ich, jest chyba taka główna i dużo osób, które w ogóle korzystają z takich stron to właśnie wymieniają Hyperreal. Też nie wiem czy to po prostu ktoś mi nie powiedział, ale to było już tak dawno temu, to było nie wiem z pięć lat temu, więc już teraz to jest taka zamglona sytuacja. Ale myślę, że to po prostu kwestia jest wpisania w Internet i to wychodzi, wyskakuje.

(wywiad P90)

Dowiadывanie się o forum może się odbywać na kilka sposobów, **nie ma jednej ścieżki docierania do forum**. Znaczenie mają tu z jednej strony inni – wprowadzający do forum, jak i samodzielne poszukiwanie informacji w sieci ze względu na mniej lub bardziej zaawansowane doświadczenia z używaniem substancji psychoaktywnych. Jak pokażą dalsze analizy w obszarze praktyk związanych z korzystaniem z forum, poruszanie się po sieci w poszukiwaniu wiedzy o substancjach psychoaktywnych ma charakter sytuacyjny i wpisane jest mocno w biografię samych użytkowników.

Wyobrażenia i oczekiwania wobec forum

Wraz z uzyskaniem informacji o istnieniu forum dochodzi do formułowania oczekiwań wobec jego zawartości czy przeznaczenia: *No nie musiałem go sobie wyobrażać, bo dostęp do forum jest otwarty nawet bez rejestracji, można je przeczytać.* Mogą one przyjmować formę luźnych i dość efemerycznych wyobrażeń bądź dość mocno skonkretyzowanych przewidywań. Wizje te podlegają weryfikacji w trakcie korzystania z forum i substancji psychoaktywnych, efektem może być zarówno rozczarowanie, jak i zadowolenie z możliwości, jakie stwarza forum. W oparciu o przeprowadzone analizy wskazać można następujące oczekiwania i wyobrażenia dotyczące forum Hyperreal.

Forum wyobrażane jest jako **baza zaawansowanej wiedzy** o substancjach psychoaktywnych, do której sięga się po przejściu od „prostych” substancji (np. marihuana) do bardziej złożonych i wymagających specjalistycznej wiedzy (odczynniki chemiczne). Wtedy takie podstawowe źródła informacji okazują się być niewystarczające i forum postrzegane jest jako alternatywny – specjalistyczny zbiór danych, wskazówek, porad i wyjaśnień.

B: Znaczący ja wiedziałam, że forum ogólnie tam istnieje, że jest, że są wszystkie działy i tak dalej tylko jakoś wcześniej po prostu tego nie potrzebowałam, nie bo brałam powiedzmy takie rzeczy, o którym byłam w stanie zdobyć informacje na podstawie Wikipedii czy tam rozmowy ze znajomymi ćpunami.

Dopiero jak się zaczęłam interesować tak głębiej tematyką jakichś tam wiesz, nie wiem czy kojarzysz Research Chemicals to są te od-czynniki chemiczne teraz sprzedawane, tak no to jak w tych tematach zaczęłam bardziej wchodzić no to już tam zaczęłam czytać to

(wywiad P81).

Forum jest **miejszem skupiającym ekspertów**, o czym świadczyć ma posiadana wiedza i doświadczenie oraz zakładana pełnoletność forumowiczów. Przypisywanie forumowiczom wysokich kompetencji prowadzić może do lęku przed zbyt wczesnym zamieszczaniem postów na forum. Jedna z badanych opisała swoje obawy związane z tym, że nie czuła się wystarczająca doświadczona, żeby uak-

tywnić się na forum w porównaniu do innych użytkowników. Dopiero nawiązanie relacji z innymi forumowiczami i uzupełnienie wiedzy sprawiły, że poczuła się pewniej i zaczęła opisywać swoje doświadczenia:

*B: ogólnie to na początku myślałam, że ci ludzie są tacy, że wszystko wiedzą i się bałam tam coś pisać, w sumie jak się zarejestrowałam to nie miałam jeszcze 18 lat a to forum jest od 18 lat, miałam gdzieś tam jakieś 17 lat chyba, **ale im dłużej tam byłam tym miałam już fajny kontakt z tymi ludźmi i sama się już dużo nauczyłam i też mogłam pomagać ludziom** jak mi się tylko udawało (wywiad P88).*

Forum wyobrażane jest jako ten sposób pozyskiwania wiedzy, który **wymaga krytycznej postawy od swoich użytkowników**. Ponieważ forum stanowi jedno z wielu źródeł wiedzy na temat substancji psychoaktywnych i jednocześnie jest formą grupy dyskusyjnej służącej wymianie informacji pomiędzy różnymi osobami (czy to ze względu na wiek, staż używania, pełnioną rolę i posiadany status, wiedzę i doświadczenie z substancjami), to konieczne jest zachowanie ostrożności przy korzystaniu z jego zasobów. Krytyczna selekcja informacji i refleksyjne przyswajanie wiedzy zapobiec ma, zdaniem badanych, przed negatywnymi konsekwencjami wykorzystywania w praktyce sugestii użytkowników forum:

M: I jak wyobrażałeś sobie forum zanim zacząłeś się tam udzielać?

*B: Tzn. jak na forum wszędzie są ludzie mądrzy i głupi, są informacje prawdziwe i nieprawdziwe, **trzeba było po prostu potrafić się odsiewać, a w przypadku substancji psychoaktywnych jest to szczególnie ważne**, bo można się srogo zdziwić jak się coś weźmie za dużo, bo ktoś polecał więcej, czy coś w tym stylu (wywiad P87).*

Forum postrzegane jest jako **sprawdzone i pewne źródło informacji także ze względu na wieloaspektowość działów i wątków**. Buduje to przewidywanie, że forum jest w stanie zaspokoić indywidualne potrzeby każdego użytkownika substancji psychoaktywnych. To poczucie kompletności wzmacniane jest przez wyobrażenie, że na forum wypowiadają się specjaliści legitymizowani wykonywanym zawodem czy też posiadanym wykształceniem:

*bo tam jest wiele osób, że widać, że to są jacyś chemicy po prostu czy **wykształceni w takim zakresie czy biologii właśnie czy chemii czy w jakichś pokrewnych naukach**, i że wrzucają tam właśnie jakieś informacje takie ściśle naukowe i **to jest bardzo wartościowe***

(wywiad P83).

Dostęp do wielu informacji daje również możliwość wychodzenia poza pierwotnie poszukiwane wypowiedzi, co może sprzyjać kontynuowaniu korzystania z forum nawet jeżeli planowane było jednorazowe przeglądnięcie zawartości.

Te trzy wyobrażenia o forum – baza zaawansowanej wiedzy, miejsce skupiające ekspertów, wieloaspektowość i kompletność zasobów, stanowią **fundament dla odczuwania bezpieczeństwa** przy korzystaniu z forum. Zaufanie do forum (jako miejsca, wiedzy i ludzi) wzmacniane jest przez założenie o istnieniu mechanizmów kontroli wewnętrznej przywracającej porządek w sytuacjach zagrożenia, co jest istotne gdy weźmiemy pod uwagę potencjalną nielegalność dystrybuowanych treści. W relacjach badanych uwagę zwraca także przeświadczenie o odpowiedzialności moderatorów za początkujących użytkowników, co niweluje odczuwany lęk przed wykorzystywaniem podawanych na forum informacji:

*Forum jest naprawdę bardzo łatwo dostępne, w związku z czym wydaje mi się, że **moderatorzy biorą za to odpowiedzialność, że ludzie tacy świadomi, że którzy nie wiedzą co ich może spotkać, co im się może stać też czytają to forum**. W związku z czym **pilnują żeby te informacje były jak najbardziej wiarygodne**, żeby po prostu nie mieć kogoś na sumieniu*

(wywiad P86).

Badani wskazują także, że w społecznym odbiorze dochodzić może do stereotypowego postrzegania użytkowników forum poprzez etykietowanie ich jako „ćpunów”. To **stygmatyzowanie forumowiczów** wiąże się ogólniejszym negatywnym postrzeganiem użytkowników substancji psychoaktywnych. W trakcie korzystania z forum dochodzi do weryfikacji tych stereotypów. Wynik tej weryfikacji bywa jednak różny i niekoniecznie korzystanie z forum przyczynia się do sfalsyfikowania uprzednio wykształconych stereotypów, o czym świadczą poniższe wypowiedzi. O ile pierwszy badany rozgranicza świat forum i rzeczywistość „facetów ze strzy-

kawkami” leżących na klatce schodowej podkreślając, że z takim typem uzależnienia nie spotkał się wśród forumowiczów, to drugi z cytowanych badanych stwierdza, że nie dość, iż relacjonowane na forum doświadczenia użytkowników „przekroczyły to, co sobie wyobrażał”, to jeszcze uderzające i „szkodliwe” może być bagatelizowanie niektórych środków psychoaktywnych (np. heroiny) i stwarzanie wewnątrzśrodowiskowego poczucia akceptacji dla nałogu.

To znaczy no tak się wtedy kojarzyło no, że o forum dla ćpunów, coś takiego, to se myślę ciekawe jakie tam osoby piszą [śmiech]. I to było takie bardziej wyobrażenie właśnie, że no no na pewno (...) Że wiele osób... Stereotypowe... Ja już nie miałem takiego stereotypowego typowo takiego właśnie podejścia, że...narkomani są wszyscy ze strzykawkami...Akurat u mnie w klatce schodowej...to ja jeszcze zanim jakiegokolwiek tematy właśnie z substancjami psychoaktywnymi mnie interesowały, no to tutaj mieszkał na parterze facet, który sprzedawał kompot...I czasami leżeli na schodach ze strzykawką po prostu (...) podejrzewałem, że może być dużo właśnie takich osób jakoś ciężko po prostu w temacie.

M: I jak to się zdarzyło z rzeczywistością?

*B: No okazało się, że to jest, znaczy zupełnie odbiega, że prawdopodobnie, **ale nie znam osobiście tam z tamtego forum, który byłby w taki sposób uzależniony**. No jedynie tam no widzę, widzę po prostu po wypowiedziach, że... bo rzadko odwiedzam właśnie te działy gdzieś tam o beznodiazepiny czy... (wywiad P83).*

*B: tak jak mówię w moich oczach ten stopień patologii znacznie przekroczył to co mogłem sobie wyobrażać i tu nawet lektury w stylu „Dzieci z dworca ZOO” się chowają momentami bo chodzi mi szczególnie o tą taką beztroskę, która jest tam przy każdym temacie jeżeli chodzi o substancje i jest bardzo rzadkie że ktoś komuś zwróci uwagę że przesadza na przykład z czymś a raczej wydaje mi się że **w temacie o heroinie jest taka pewnie beztroska, żarty** i tak dalej mimo że sądzę że mimo wszystko w gruncie rzeczy no alkoholicy też się mogą z alkoholizmem śmiać im to nawet na zdrowie wyjdzie ale myślę że **to stwarza taką przestrzeń w głowie gdzie ma się wrażenie sporej akceptacji tych swoich nałogów** których się może samemu do końca nie akceptuje i to może być szkodliwe (wywiad P80).*

Motywacje skłaniające do pierwszego kontaktu z forum oraz indywidualne cele realizowane przy użyciu forum

Forumowa inicjacja nie zawsze ma głębsze, poprzedzone szczególną refleksją i poszukiwaniem takiego miejsca w Sieci, podłoże. Bywa, że jest po prostu efektem dość luźnych, „niezobowiązujących” jeszcze zainteresowań tematyką środków psychoaktywnych powiązanych dodatkowych z aktywnością sieciową typową dla kategorii notorycznych forumowiczów – osób chętnie i często udzielających się na rozmaitych forach, których spektrum tematyczne może być niezwykle szerokie. Przy takim podejściu początki korzystania z forum Hyperreal nie różnią się znacząco od uogólnionego „**bycia forumowiczem**” – na jakiegokolwiek innej agorze internetowej:

*B: Szczerze mówiąc to nie pamiętam bardzo dokładnie [śmiech] do czego ja mogłem potrzebować tego forum, wiesz co bo **ja ogólnie często się udzielałem na różnorakich forach** [śmiech]*

M: Na przykład jakich?

B: Stricte muzycznych, gitarowych, ogólnotematycznych, literackich... No było tego sporo.

M: No tak, no ale wiesz to jest forum już... myślę zupełnie inna tematyka

*B: No tak ale ja się potrafię udzielać i na forum budowniczych kominków i na forum zapalniczek zippo, w zasadzie **każdy temat jaki mnie zainteresował miał swoje forum**, no i substancje psychiczne jako, że coś tam zdarzyło mi się wcześniej zjeść, też mnie zainteresowały, więc zacząłem tam czytać. **Na Hyperrealu nie jest ciężko trafić** [śmiech] wystarczy wpisać cokolwiek Google no i jesteś*

(wywiad P87).

Początkowe, powierzchowne być może jeszcze, zainteresowanie może przerodzić się w swoiste wciągające **hobby** i traktowanie forum jako angażującej, czasami niemal całodniowej rozrywki. Od takiego podejścia jest już dość blisko do **postawy trywializującej czy wręcz normatywizującej używanie środków psychoaktywnych**:

(...) ja miałam tak, że **jak weszłam, to mnie po prostu wciągnęło...** Ja zaczęłam się strasznie interesować tematem i na początku to były same pytania a później zaczęłam ja, że tak powiem, udzielać odpowiedzi ludziom, którzy zadawali pytania. (...) No jak ktoś siedzi i czyta cały dzień o narkotykach, codziennie i to jest temat numer 1, coś czym się... Wiem, że to zabrzmiało strasznie słabo, **ale jeżeli to jest takie hobby numer 1, no to...to szybko ci powchodzi do głowy i to jest strasznie wciągające.** (...) Tak jak ludzie mają inne hobby, nie wiem, wciągają się w jakieś...nie wiem, rysowanie, śpiewanie, granie na gitarze, sporty ekstremalne, cokolwiek. Tak po prostu się zainteresowałam tym forum. (...) To nie brzmi dobrze, ale tak było (wywiad P82).

Dość typowym (obserwowanym również w przypadku innych stron i forów) scenariuszem dotarcia do Hyperreal jest **poszukiwanie informacji** poprzez wyszukiwarki sieciowe. Popularne googlowanie naprowadza wówczas na trop zasobów informacyjnych obfitujących w treści krążące wokół poszukiwanego terminu (frazy), którą może być na przykład nazwa danego środka psychoaktywnego czy praktyki:

M: ...jak w ogóle zaczęła się ta twoja przygoda?

B: Google, wszedłem w Google i jakoś mnie Google wywinęło.

M: Czemu zacząłeś szukać?

B: A nie wiem.

M: czego?

B: To było jak miałem piętnaście lat wtedy no to jest to było lata temu (...), wiedziałem, że w aptekach można coś dostać no i tak zaczęło mnie ciekawić no i **Google oczywiście nie zawiodło i wyniosło mnie tam (...)**

(wywiad P91).

B: Wydaje mi się że tak, że **na początku to googlowaliśmy po prostu „marihuana”** i potem po prostu tak jak zwykle idzie się w kierunku źródła w którym jest najwięcej tych informacji i wydają się najbardziej rzetelne.

M: A czemu Hyperreal w ogóle jako strona wydała wam się taka rzetelna?

B: Już wtedy była dosyć rozbudowana, pamiętam że też tam były poradniki co do uprawy, które sobie co do gry dostosowywaliśmy

(wywiad P80).

W przytoczonej wypowiedzi zwraca uwagę jeszcze jedno – jako docelowe źródło informacji spośród wielu dostępnych i wylistowanych zapewne przez wyszukiwarkę miejsc w Sieci wybrane zostaje analizowane forum. Powodem tego jest przeświadczenie o jego szczególnej rzetelności wzmacniane przez wrażenie, iż informacja tu zawarta jest rozbudowana a nawet ujęta w sposób poradnikowy.

Prócz funkcji inicjującej proces bardziej systematycznego zdobywania informacji forum służy także **rozbudowywaniu tej wiedzy, uzupełnianiu informacji oraz śledzeniu doświadczeń innych**. Potrzeba pogłębienia wiedzy pojawia się na przykład w takiej sytuacji, jak ta poniżej zrelacjonowana przez badanego, gdy po pierwsze bodźcem do dalszych poszukiwań był narastający deficyt zgromadzonych już informacji, po wtóre chęć skonfrontowania własnych, początkowych jeszcze doświadczeń z substancjami psychoaktywnymi z przeżyciami i wiedzą innych użytkowników:

Do forum doszło chyba w momencie chyba kiedy te artykuły przestały wystarczać, nie potrafię określić takiego momentu, w którym by to płynnie, bo to raczej stopniowo przychodziło, że tam zaglądałem, po pewnym czasie się tam zalogowałem, osobiście jakichś treści dodałem tam raz i zostały usunięte i to była bardzo dziwna i podejrzana historia zresztą, ale wydaje mi się że z czasem tak czysto teoretycznie byłem zainteresowany też innymi substancjami, a jak już przypadkiem w pewnym stopniu zacząłem mieć kontakt z psychodelikami to zaczęło się wielkie czytanie i czytanie cudzych wrażeń, wniosków, kompletowanie wiedzy w tej kwestii
(wywiad P80).

W kontekście rozwijania i pogłębiania wiedzy pojawia się wątek stopniowego **wchodzenia w rolę eksperta**. Warto sięgnąć tu do jednej z narracji (wywiad P82), której autor na przykładzie własnej biografii przedstawia interesującą trajektorię stawiania się ekspertem na forum – nie tylko teoretykiem, ale także empirystą. Otóż w jego przypadku „kariera eksperta” zaczęła się od budowania profesjonalnych podstaw – samodzielnego, oddolnego zbierania informacji, analizy, porównywania źródeł, czytania publikacji naukowych, odnoszenia się do wyników badań, sięgania do matematyki (co było zbieżne z jego wykształceniem). W momencie,

gdy uznał już, że ma mocne podstawy teoretyczne, kolejnym krokiem stało się zdobywanie wiedzy praktycznej, początkowo zapośredniczonej przez doświadczenia innych użytkowników (także forumowiczów), co zresztą wymagało szczególnej kompetencji rozszyfrowywania kodu umożliwiającego lokalizację miejsc, gdzie rosną grzyby halucynogenne (co jest zgodne z zasadą obowiązującą na forum, że nie podaje się wprost takich informacji). Zdobycie bezpośredniego doświadczenia przyniosło w konsekwencji zmianę następnie tożsamościową – odtąd nie był już użytkownikiem poszukującym informacji, ale użytkownikiem-ekspertem dzielącym się własnym doświadczeniem, szyfrującym wiadomości.

Na podobne kwestie zwrócił uwagę badany mający w swym forumowym portfolio status moderatora (wywiad P90) wskazując, że zaczyna się po prostu od „czytania” przechodząc do bardziej złożonych operacji poznawczych poprzez poszukiwanie powiązań, zależności pomiędzy poszczególnymi substancjami. Na podstawie takiej „siatki” zbudowanej z „wiedzy forum, doświadczenia, literatury naukowej” można dość szybko i trafnie określić specyfikę dowolnego środka lokując go w odpowiedniej szerszej kategorii. W przypadku tego akurat rozmówcy proces poznawczy jest jeszcze bardziej zaawansowany, bowiem on sam dodaje do wspomnianej „siatki” kolejne elementy.

Forum jako miejsce wymiany opinii i doświadczeń pełni także rolę swoistego „**katalizatora myśli**” – w toku korzystania zeń dochodzi do pojawienia się nowych pomysłów i przeświadczeń dotyczących środków psychoaktywnych, a także do odnalezienia możliwych wyjaśnień co do tego, co dzieje się z własnym organizmem pozostającym pod wpływem substancji narkotycznych. Z drugiej strony forum podsuwa opisy przeżyć negatywnych sugerujących, że działanie niektórych środków jest odmienne od wyobrażeń użytkownika stykającymi się z takimi opisami:

*(...) tu się tak mało dzieje i w ciągu tygodnia, miesiąca spakowałem plecak i pojechałem w ciemno autostopem do Londynu i mieszkałem na squatach na przykład, co było ciekawym przeżyciem, więc myślę że to w jakiś sposób otwarło czy może jakoś tak, **ja to lubię nazywać katalizatorem myślowym**, jakoś tak, no i wtedy się pojawiło **ogromne zainteresowanie**, bo wcześniej byłem taki że „o grzyby” anty a potem się okazało, że może to mieć bardzo pozytywne efekty.*

(...) może **chciałem jakoś wytłumaczyć sobie co się we mnie w środku działo** wtedy, bo na poziomie takim emocjonalno-intelektualnym potrafiłem sam jakby wobec siebie rozpoznać, to byłem w szoku że jakaś substancja potrafi wywołać coś takiego, myślę że parę osób się wypowiadało przy pierwszym kontakcie z psychodelikami, że to jest jak takie wybudzenie się, że ludzie są w szoku że można w taki sposób funkcjonować w głowie.

M: Ale i dlatego zacząłeś czytać zwłaszcza wrażenia innych ludzi?

B: Tak, bo wtedy też **natrafiłem na opisy negatywnych przeżyć w które do niedawna nie wierzyłem**, że mogą zajść a zachodzą również

(wywiad P80)

Krokiem dalej w podejściu do obecnych na forum treści jest wyjście poza czyste odnotowywanie informacji podważających dotychczasowe przekonania i przejście do **wnioskowania na podstawie cudzych doświadczeń** i przewidywania skutków własnych decyzji w obszarze używania środków psychoaktywnych. Również skutków długofalowych, dotyczących wpływu dłuższego przyjmowania danej substancji na organizm. W tym sensie praktyczne wskazówki wynikające z relacji innych osób mogą mieć także charakter przestróg i rad dotyczących ograniczenia czy zarzucenia niektórych praktyk:

Ono jest mi po to, żeby na **bazie cudzych doświadczeń wyciągać wnioski, co się stanie ze mną**, czy jest to wartościowe przeżycie, jakie są długofalowe efekty, jeśli ktoś jest użytkownikiem danej substancji od 3 lat a ja chcę spróbować pierwszy raz to chcę zobaczyć czy coś się stało z jego organizmem, z jego głową na przykład, z psychiką i tak dalej, też czasami były etapy, że na przykład **jak próbowałem przestać palić tą marihuanę to też ten dział detoks pomagał** i parę takich spraw, jeżeli chodzi o wiesz usprawnianie, nawet nie chodzi o narkotyki, ale od innych takich ludzkich uzależnień uwalnianie się i tam też są porady w tym temacie i to też pomaga

(wywiad P80).

Profilaktyczny, uświadamiający i przestrzegający wymiar części treści zamieszczanych na forum jeszcze wyraźniej obrazują następujące wypowiedzi: No bo ogólnie...jak...no bo zaczynałam brać i po prostu potrzebowałam się dowiedzieć paru rzeczy, **żeby sobie nie zrobić krzywdy**, czy coś.

*(...) już wtedy brałam, ale potrzebowałam się czegoś dowiedzieć, **bo jak ktoś nie czyta o tych rzeczach to no...to po prostu nie wie***

(wywiad P82).

Korzystanie z forum może rozwijać się w kierunku **od biernego zdobywania informacji do aktywnego dzielenia się wiedzą i własnymi doświadczeniami**. Nie jest to jednak regułą, zważywszy, że ogromna większość zarejestrowanych użytkowników pozostaje pasywnymi odbiorcami treści zamieszczanych na Hyperreal. Te jednak osoby, które wchodzą w rolę informatorów opowiadają o tym następująco wskazując na ewolucję swojego podejścia do funkcji forum:

M: Tu poszukiwałeś informacji, tak? W tym takim wypadku...Czyli głównie chcesz skorzystać z forum, jak chcesz znaleźć jakieś informacje, albo jak chcesz się czymś podzielić, tak?

B: Yhm, tak, tak. W tych przypadkach.

M: A co częściej? Jak myślisz?

*B: Co częściej? Kiedyś może wcześniej to było tak, że częściej właśnie chciałem znaleźć informacje a teraz **już coraz częściej zaczynam się od jakiegoś czasu dzielić właśnie tymi swoimi spostrzeżeniami***

(wywiad P83).

Częstsze, jak wspomniano, biernie używanie forum mające charakter zwyczajnego zdobywania informacji skutkuje relatywnie ograniczoną wiedzą na temat wszechstronnych zasobów forum oraz „zasobów kadrowych”, czyli innych użytkowników:

*B: **Nie znam nawet żadnych nazw użytkowników**, tak przejrzeć jak już nie mam co robić w internecie no to sobie czasem szukam.*

M: I czego szukasz wtedy?

*B: No najczęściej wchodzę na działy związane z trawką, no to chyba zrozumiałe no i co i tyle, a tak no to **nie szukam żadnych innych informacji, bo generalnie nie są mi potrzebne** a no i **szukałem jeszcze jak zrobić, żeby grzyby dobrze działały***

(wywiad P84).

W powyższej wypowiedzi zwraca uwagę jeszcze jedno – a mianowicie koncentracja na konkretnych, wybranych obszarach wiedzy i tematach. Użytkownik nie tylko pozostaje jedynie biorcą w ramach forum, ale także traktuje je jak rezerwuuar skatalogowanych informacji, które dzięki wewnętrznemu uporządkowaniu w odpowiednie działy i wątki nie wymagają pogłębionych poszukiwań i peregrynowania po całym forum.

Wstrzemięźliwość w aktywnym funkcjonowaniu na forum bywa racjonalizowana poprzez argumentację, iż przecież własne doświadczenia są na tyle podobne do opisywanych przez innych użytkowników, że nie ma potrzeby robić z forum „śmietnika” i powielać treści. Tego rodzaju eksplikacja wpisuje się w uogólnione **postrzeganie forum jako sieciowej sprofilowanej pod kątem środków psychoaktywnych encyklopedii gromadzącej i systematyzującej wiedzę** teoretyczną oraz praktyczną:

M: A swoje efekty opisujesz? Tylko wyszukujesz informacji, czy ewentualnie dopytujesz?

B: Zazwyczaj moje efekty są dość podobne do tych opisanych wcześniej, w związku z czym nie ma sensu robić śmietnika.

M: Czyli jesteś raczej takim biernym użytkownikiem, nie udzielasz się jakoś aktywnie?

*B: No tak, bo póki co **nie miałam potrzeby, żeby aktywnie się udzielać.***

M: Czyli można powiedzieć, że celem jest...

B: Poszerzenie wiedzy.

(wywiad P86)

Brak aktywności może przybierać dość bezrefleksyjny wymiar w sytuacji, gdy wejście na forum nie jest podyktowane konkretną potrzebą poznawczą, ale raczej chęcią zapoznania się z „różnymi ciekawostkami” i w praktyce przybiera formę przeglądania treści w sposób nie usystematyzowany, tak jak w przypadku niżej cytowanego respondenta:

M: A dlaczego tak w ogóle wchodzisz na forum?

B: Tak żeby poczytać, różne ciekawostki można znaleźć czasem.

M: A jak szukasz rzeczy na forum?

B: Przeglądam, nie używam wyszukiwarki nie wpisuje w wyszukiwarki interesującego mnie tematu tylko po prostu
(wywiad P84).

Jak przebiega zarejestrowanie się na forum?

Sam fakt zarejestrowania się na forum nie powinien być fetyszyzowany jako ewentualny wskaźnik stopnia zaangażowania w rzeczywistość wykreowaną przez użytkowników Hyperreal, bowiem – jak wskazują wypowiedzi badanych – decyzja o rejestracji na forum wynikała z prostej, czysto technicznej przyczyny:

*(...) jest taka opcja, że jak nie jest się zarejestrowanym, to można przeglądać tylko pierwsze strony wątków a **żeby przeglądać dalej no to trzeba mieć konto i choćby dlatego***
(wywiad P81)

*Ja wcześniej już byłem zarejestrowany, po to **żeby móc czytać tematy** (wywiad p08); No i postanowiłem sobie założyć konto, no bo **to też wiele mi ułatwiało**, bo tam później zrobili, że niektóre działy były dostępne tylko na przykład dla osób zarejestrowanych, tylko dla użytkowników*
(wywiad P83)

Kolejnym poziomem zaawansowania (a właściwie zaangażowania) jest – jak już akcentowano – realizacja potrzeby dzielenia się wiedzą. I to właśnie **chęć wypowiedzenia się** na forum stanowi jedną z kolejnych przyczyn leżących u podłoża decyzji o rejestracji:

*No i właśnie posiadając konto, no to i też oprócz tego, że miałem wgląd w więcej informacji, no to **chciałem też udzielać pewnych informacji, które mogłyby być pomocne komuś***
(wywiad P83)

Należy jednak nadmienić, że wspomniane formułowanie wypowiedzi na forum jako zarejestrowany użytkownik nie musi bynajmniej zawsze wiązać się z potrzebą bycia przydatnym informatorem, na niższym poziomie zaangażowania będzie się

po prostu sprowadzać do **chęci aktywnego zdobycia informacji poprzez zadawanie pytań**:

M: A zalogowałaś się czemu?

B: Żeby zadać pytanie tam właśnie na forum.

M: I jakie to mniej więcej było pytanie?

B: [Zastanawia się] O już nie pamiętam, ale coś chyba związanego z kodeiną, ale już nie pamiętam na prawdę. Musiałabym zobaczyć swój pierwszy raz.

M: Bo chciałaś zacząć to brać, tak?

B: Nie, już wtedy brałam, ale potrzebowałam się czegoś dowiedzieć, bo jak ktoś nie czyta o tych rzeczach to no...to po prostu nie wie

(wywiad P82)

Odrębną kwestią jest problem poczucia bezpieczeństwa i zachowywania środków ostrożności przez rejestrujących się użytkowników. Jak sugeruje poniższa wypowiedź takie środki się przedsiębrane i sprowadzają się na przykład do celowej rezygnacji z nicków i adresów mailowych, pod którymi nowo rejestrujący się użytkownik już funkcjonuje w innych miejscach sieci:

Założyłem konto używając nicku innego niż na jakimkolwiek innym forum, na każdym z forum podpisuję się jednym nickiem, na tym podpisuje się innym i mam do tego wydzielonego osobnego maila po prostu

(wywiad P87)

Tego rodzaju separacja i segregacja internetowej aktywności nie jest oczywiście niczym nowym czy zaskakującym, niemniej jednak sami badani dostrzegają dwuliniowość świata forum (a szerzej – świata substancji psychoaktywnych) i rzeczywistości poza *Hyperreal*. W przypadku jednej z badanych **obawa przed demaskacją** jej już wówczas mocno rozbudzonych zainteresowań narkotykami towarzyszyła decyzji o zarejestrowaniu się na forum:

M: A czemu w ogóle się zarejestrowałaś?

B: Czemu się zarejestrowałam? Ogólnie interesuję się bardzo narkotykami, lekami, kiedyś nawet chciałam iść na farmację, takie moje zainteresowanie dziwne.

M: A nie miałaś jakichś obaw, że się tam zarejestrujesz i ktoś się dowie o tym?

B: No mój chłopak się już dowiedział i się na mnie strasznie wkurzył i potem to ukrywałam, że biorę, w sumie teraz też znowu ukrywam i taka, trochę takie dwa światy

(wywiad P87)

Co ciekawe nawet jeśli występowały jakieś obawy związane z faktem rejestracji a tym samym formalnego i symbolicznego zarazem przypieczętowania własnych, niekoniecznie normatywnych zainteresowań, to bywały one (i bywają – w planie retrospektywnej relacji) **racjonalizowane**. W efekcie poczucie ewentualnych zagrożeń („monitorowanie” działalności użytkowników forum, „nalot na chatę”) mogło ulec znacznej redukcji:

*B: No, to znaczy **miałem takie lekkie wtedy obawy właśnie: no, czy na pewno tam się rejestrować, czy to nie jest w jakiś sposób monitorowane?***

M: Czy cię nie znają..?

B: Tak, tak, czy po prostu nie są jakieś organizowane akcje potem na przykład, że wybierają sobie osoby aktywne w jakichś tam wątkach i jakiś zwyczajny po prostu nalot taki na chatę, że jakiś nakaz na przykład rewizji czy coś, czy tego typu rzeczy no. No miałem takie myśli.

M: Jak to zwalczyłeś, jak się przelamałeś?

*B: No, stwierdziłem, że po prostu, uważałem, że nie robię nic złego, więc.... No, nie posiadałem też wtedy w domu, zwłaszcza na początku tam właśnie żadnych substancji psychoaktywnych, więc wiedziałem, że w razie nawet, jakby się zdarzyły takie kłopoty no to stwierdziłem, że po prostu **będę się potrafił jakoś usprawiedliwić**. Także **nie czuję tutaj żadnego zagrożenia, nie jestem niebezpieczny**, że chcę się doedukować, chcę też innym pomóc i, że **nie robię nic po prostu złego** w ten sposób i, że nie mają czego tutaj szukać po prostu na mnie*

(wywiad P83)

Nieco inaczej proces racjonalizacji przebiegał w sytuacji, gdy towarzyszyła mu bardziej szczegółowa wiedza na temat technicznej strony funkcjonowania i sieciowej „lokalizacji” forum, o czym opowiada jeden z lepiej poinformowanych w tej materii badanych:

M: A sam fakt tej rejestracji (...) – czy miałeś jakieś obawy wątpliwości?

*B: **Nie, bo wiedziałem na czym to polega.** Hyperreal ma serwery poza terytorium polskim, nie podlega pod polską jurysdykcję, nie musi udostępniać.*

Nie przechowuje danych użytkowników i nie musi ich udostępniać (...), nawet jeśli by je posiadał.

(wywiad P87)

W końcu przedstawiając okoliczności i obawy towarzyszące rejestracji na forum, wypada wspomnieć o postawie „programowej” beztroski eliminującej nie tylko obawy jako takie, ale w ogóle jakąkolwiek głębszą czy bardziej trwałą refleksję nad skutkami sformalizowanego poprzez akt rejestracji zainteresowania się tematyką substancji psychoaktywnych. Ilustrują to następujące słowa jednej z badanych dokonującej krytycznej retrospekcji swoich początków na forum:

*B: **Gdybym wiedziała wtedy to, co teraz wiem, to w ogóle bym się tam nie rejestrowała** i...dużo rzeczy bym nie zrobiła, gdybym mogła...się cofnąć w czasie i wiedziała to, co wiem teraz, ale...czekaj, jakie było pytanie, bo...[śmiech].*

M: Czy miałeś jakieś obawy...?

*B: **Ja się wtedy niczego nie bałam.** Po prostu zupełnie niczego. To nawet nie to, że ja byłam nieświadoma, po prostu...nie bałam się. Też miałam, zresztą, taki okres wtedy, że...no ja mam dosyć trudną psychikę i właśnie...też mi specjalnie nie zależało na tym...To znaczy **na wszystkim w ogóle mi nie zależało, żeby się stresować jakimś forum.***

(wywiad P82)

Przeciwny wektor autoanalizy wyłania się z wypowiedzi innego badanego, który wspominając nękające go niegdyś obawy konstatuje, że wówczas miał tendencję do „wyolbrzymiania”, teraz natomiast „obawia się mniej”:

(...) czasem miewałem takie [obawy], zwłaszcza jak paliłem dużo marihuany to miałem takie właśnie, że „znajdą mnie oni” i tak dalej, znaczy że policja przez internet i tak dalej, ale wyolbrzymiam troszeczkę, wtedy się tak obawiałem, teraz mniej

(wywiad P80)

Rozpoznawanie alternatywnego systemu: porządek społeczny forum

Głównym źródłem teoretycznym zasad obowiązujących na forum jest regulamin, można jednak przypuszczać, że większość użytkowników nie zapoznaje się z nim podczas rejestracji, często daje się zaobserwować wypowiedzi typu:

„ogólnie to nie czytałam jakoś dogłębnie tego regulaminu”.

(wywiad P89)

Użytkownicy zdobywają wiedzę na temat zasad forum również za pośrednictwem innych użytkowników. Z analizy postów zamieszczonych na forum wynika, iż bardziej doświadczeni użytkownicy udzielają odpowiednich rad użytkownikom z krótszym stażem, a którzy w swoich wypowiedziach wykazują zainteresowanie sprawami zasad korzystania z forum. Co więcej informacje na temat zasad są udzielane przez administratorów i moderatorów forum.

Zasady są formalizowane za pośrednictwem kontroli dokonywanej przez „zwykłych” użytkowników oraz moderatorów forum oraz administratorów. W związku z tym, że władzę nad forum sprawują sami użytkownicy, zasady nie są całkowicie obiektywne. Niekiedy o surowości egzekwowania regulaminu decyduje osobista sympatia moderatora względem użytkownika łamiącego regulamin:

„(...) zasady są bardzo, powiedzmy bardzo luźne tak, generalnie da się je ponaciągać. (...) Znaczy to działa tak, że jeżeli moderatorzy nie lubią [ciebie] to dostajesz ostrzeżenie za każdą pierdołę, a jeżeli cię lubią to generalnie ja mogłam robić na tym forum wszystko, co mi się żywnie podoba i już nie miałam ostrzeżenia żadnego”.

(wywiad P81)

Każdy z moderatorów musi kontrolować posty zamieszczane przez użytkowników w wątkach, którymi się zajmuje. Moderator, w razie zaistniałej potrzeby, może udzielić użytkownikowi łamiącemu regulamin ostrzeżenia w postaci notek pod jego postem lub prywatnej wiadomości.

Gdy użytkownik otrzyma trzecie, ostatnie ostrzeżenie, następną sankcją nałożoną przez moderatora jest zablokowanie dostępu do konta na forum. Czas takiej blokady zależy od wielkości przewinienia użytkownika – jeśli użytkownik naruszył znacząco zasady forum, na przykład udostępnił dane osobowe, jest niepełnoletni bądź też uznano go za osobę nieodpowiedzialną, jego konto zostaje usunięte z forum.

Najważniejszą regułą panującą na forum Hyperreal jest reguła pełnoletniości. Na forum można zarejestrować się dopiero po ukończeniu 18 roku życia, jednakże zasada ta jest często łamana przez użytkowników. W sytuacji, gdy któryś z moderatorów forum uzyska informację o niepełnoletności któregoś z użytkowników, jego konto na forum jest natychmiastowo usuwane.

Podstawowym celem przestrzegania obowiązujących reguł jest zapewnianie anonimowości użytkowników. Zostaje to osiągnięte poprzez wydanie zakazu używania danych osobowych, ich podawania i udostępniania w jakiegokolwiek formie. Zakaz używania danych osobowych dotyczy zarówno danych swoich jak i obcych.

Ponadto zabrania się przekazywania danych o odbiorcach i dostawcach substancji psychoaktywnych. Panuje również zakaz handlu na forum, jednakże doświadczeni użytkownicy mają dostęp do działu „Sprzedawcy”, gdzie możliwe jest przekazywanie danych dotyczących dystrybucji środków. Dostęp do powyższego działu mają wyłącznie użytkownicy, którzy opublikowali minimum 30 postów na forum i w związku z tym moderatorzy nie zatwierdzają przed publikacją ich postów.

Jest zakaz właśnie mówienia o sprzedawcach, tak zwanych vendorach, w normalnych wątkach. Można o tym mówić tylko w wątku: sprzedawcy.

Tylko, że do wątku sprzedawcy nie mają dostępu wszyscy. Tylko wtedy jak ktoś ma ponad trzydzieści postów. Trzydzieści postów jest, wbrew pozorom, nie tak ciężko...nie tak łatwo zdobyć, bo jak ktoś zaczyna od zera, ktoś do jego postu jest moderowany, czyli każdy post, który napisze, zanim trafi na forum zostaje puszczonej przez moderację i dopiero dopuszczony. Jeżeli jest sensowny. (...) Dopiero jak ktoś ma na prawdę ma coś do powiedzenia to te posty są akceptowane.

(wywiad P82)

Na kłopot ze sprzedawcami w strukturze forum wskazuje także badany z doświadczeniem z pełnienia funkcji administracyjnej:

problem z którym mamy największy problem od dłuższego czasu chyba w tej chwili jakoś w miarę dobrze sobie z nim radzimy chociaż kto wie jak to się może zmienić czyli właśnie interwencja sprzedawcy próbujący upchnąć swój towar i handel generalnie bo to jest dość spory problem bo ryją się tam gdzie nie potrzeba nie tam gdzie oni właśnie powinni być no i na razie tak jak mówię to jest załagowane dzięki obecności działu sprzedawcy czyli oni sobie mogą sami poprosić o tytuł vendor gdzie mają mogą sami wejść i sami za siebie opisywać swój towar no ale już wiem że mamy właśnie informatycy planują zmiany w tej sprawie ma przywrócić ma wrócić dział ogłoszenia bo w tej chwili jest tak że można pisać o każdym sklepie nawet który nie jest na przykład nie jest reklamowany na forum ani nie wspólnego z forum nigdy nie miał a właśnie chcemy zrobić tak żeby były tylko te które mają ogłoszenia u nas wystawione i komentarze do nich bo w tej chwili można komentować dowolnie to jest średni system.

(wywiad P91)

Użytkownikom zabrania się wypowiadania się na temat sprzedawców w działach ogólnych, ale także do nawoływania do samobójstw albo podawania jakichkolwiek danych osobowych, bądź też dawania jakichkolwiek wskazówek ich dotyczących. Na forum obowiązują również zasady kultury osobistej, jeżeli jakaś wypowiedź przejawia jej brak, jest usuwana przez moderatora, a użytkownik dostaje ostrzeżenie. Jeden z użytkowników tak komentuje zasady obowiązujące na forum:

Oczywiście, nie wolno mówić, ogólnie jest, znaczy to jest ogólnie zabawna sprawa, bo w teorii na forum jest zakaz rozmawiania o sprzedawcach tak no i wiadomo zakaz handlu i zaraz no wiadomo, ogólnie jest zakaz handlu, ale teraz jest taka opcja, że dla nowo zarejestrowanego użytkownika tego nie widać, ale na forum jest parę tajnych działów, jest dział sprzedawcy, który jest dla zaufanych, znaczy dla użytkowników, którzy mają po jakieś tam, powyżej jakieś tam ilości postów jest dział sprzedawcy, w którym rozmawia się i konsultuje się sklepy takie z tymi legalnymi dragami tak.

(wywiad P81)

Anonimowość jest ważna dla użytkowników forum Hyperreal – w różnym stopniu i z rozmaitych względów – ale przede wszystkim ze względu na obawę przed wykryciem ich działalności w strukturach forum. Użytkownicy zdają sobie sprawę, iż istnieje bardzo wysokie prawdopodobieństwo tego, że forum infiltrowane jest przez funkcjonariuszy policji. W związku z tym, dbają o zachowanie anonimowości. Ponadto, użytkownicy starają się, by nikt nie dowiedział się o ich działalności na forum oraz o stosowaniu przez nich substancji psychoaktywnych. Boją się reakcji otoczenia, rodziny. Jednakże największy niepokój budzi w nich możliwość bycia wykrytym przez służby i organy sprawiedliwości. W sytuacji, gdy któryś z użytkowników wejdzie w posiadanie danych osobowych innego użytkownika i przekaze je organom ścigania, jego konto jest likwidowane. Ponadto, osoby takie są narażone na agresję słowną oraz przy zaistnieniu sprzyjających okoliczności, fizyczną. W trosce o to, by prywatne dane nie były używane na forum, użytkownicy kontaktują się między sobą w sprawach prywatnych za pomocą skrzynek e-mail i innych bezpośrednich rozwiązań komunikacyjnych. Zabronione jest udostępnianie jakichkolwiek danych mogących wskazać tożsamość użytkownika:

(...) nie można wysłać wiadomości w ogóle przez forum, tylko przez maila, więc jeżeli już coś, to są totalnie prywatne rozmowy. O wszystkim się rozmawia. Na tym forum nie ma w ogóle informacji na mój temat (...) na przykład o tym do jakiej szkoły chodzę, gdzie mieszkam, jak mam na nazwisko. Ogólnie tam nie można wspominać o imieniu i nazwisku użytkowników. I to od razu zostaje usuwane. I za coś takiego jest chyba nawet ban na forum. Totalne wyrzucenie, za taką akcję.
(wywiad P82)

Ze względu na subiektywne postrzeganie i wybiórcze przestrzeganie zasad obowiązujących na forum ich modyfikacja w głównej mierze zależy od moderatorów i administratorów. Zmiana zasad leży w gestii administratorów, zaś pilnowanie ich przestrzegania należy do moderatorów. Dzięki pracy moderatorów posty o treści nie wskazanej do publikacji są do niej niedopuszczane.

(...) forum jest moderowane jak każde duże forum, jest kilka, kilkanaście, może kilkadziesiąt osób które zajmują się porządkiem i starają się utrzymywać porządek w których powinien on być utrzymywany, bo wiadomo jest częściej bardziej

otwarta – ogólna, taka dyskusyjna. Część dotycząca stricte substancji na których się rozmawia tylko o tych substancjach stara się nie popadać w za dalekie dygresje i dział zupełnie wolny gdzie się rozmawia o rzeczach nie związanych z narkotykami czy ogólnie kulturą narkotykową.

(wywiad P87)

Co więcej, głównie od moderatorów zależy zakres treści dopuszczanych do publicznego wglądu w ramach forum, jeden z użytkowników pełniących tę funkcję mówi:

A potem, jak już tak bardziej się wkręciłem w to bycie tym moderatorem to czytałem już po prostu wszystko co było napisane w moich wątkach. A tego było mnóstwo (...) I po prostu patrzyłem czy ktoś tam... powiedzmy nie wrzuca czyichś danych, czy ktoś kogoś powiedzmy (...) nie obraża i tak nie jest to niczym uzasadnione. (...) Bo jak ktoś powie do niego (...): ty idioto – to jest dopuszczalne, oczywiście. Ale jak ktoś zacznie kogoś... „pojeżdzać”, bo nie wiem, bo... ten drugi go obraził, no to już jest „wywalenie”. Jedynie mogę dodać notkę małym kolorem do którejś tam osoby: grzeczniej, albo wysłać prywatną wiadomość, wyrzucić posta i powiedzieć: za drugim razem nie będzie dobrze.

(wywiad P85)

Za niedopuszczalne uznaje się zachowania niebezpieczne dla pozostałych użytkowników. Głównie chodzi o zachowanie anonimowości. Oprócz tego użytkownicy starają się przestrzegać ogólnie pojętej zasady kultury współżycia w społeczności forum, a także rzeczowości zamieszczanych w nim treści.

(...) to zwykła etykieta, to ludzie się stosują chociaż jeśli trafi się na tym forum jak przeglądałem czasami różne tematy no to wyjątkowy baran no to ludzie go potrafią zmieszać z błotem chyba tak mi się wydaje albo po prostu bana dostaje i już za dużo nie popisie”

(wywiad P84)

Oprócz zasad regulujących zachowania użytkowników odnośnie informacji dotyczących substancji psychoaktywnych, na forum obowiązuje również szeroko pojęta kultura wypowiedzi. Zasad ta jest postrzegana bardzo subiektywnie z uwagi

na kontrolę ze strony na kontrolę moderatorów, którzy są czynnie zaangażowani w publikację postów na forum.

jeśli chodzi o kulturę na przykład to panuje tam dosyć wysoki poziom kultury o dziwo, że czasem się zdarzają jakieś wzajemne pyskówki ale ludzie się starają przynajmniej być jak najbardziej elokwentni i się przewyższać tym wzajemnie i powiem ci że nie widzę żadnych zasad ale wydaje mi się że jest to w miarę, nie widziałem żeby się z kogoś specjalnie wyśmiewano chyba że moim zdaniem słusznie jak już ktoś coś głupiego planował zrobić i raczej właśnie takie nie wiem
(wywiad P80)

W kwestii handlu substancjami psychoaktywnymi to od moderatora zależy jaką karę otrzyma łamiący regulamin, w zależności od zachowania, którego dopuścił się dany użytkownik:

(Z)ależy od moderatora albo administratora, bo oni przyznają ostrzeżenia, albo ostrzeżenie albo ban. Zwykle generalnie takie luźne rzeczy typu, jeżeli chce się kupić i się pisze, że się kupi no to raczej dostajesz ostrzeżenie, że już ktoś chce coś sprzedać no to już zwykle dostaje bana”.

(wywiad P81)

Celowe łamanie reguł jest w miarę możliwości jak najszybciej wykrywane przez użytkowników. Wysokość kary jest odpowiednia do ważności złamanej reguły. Najsurowiej karane jest udostępnianie danych osobowych i korzystanie z konta przez osobę niepełnoletnią, z to przewidziane jest usunięcie konta. Oprócz tego czasowej blokadzie konta podlegają użytkownicy usiłujący dokonać jakiegokolwiek handlu, a także notorycznie upominani za niecenzuralne słownictwo i niską kulturę wypowiedzi. Upomnienia są udzielane za używanie obraźliwych sformułowań, nawoływanie do nienawiści, czy otwartą przemoc słowną względem innych użytkowników.

Zakres swobody obowiązujący na forum jest uzależniony od moderatorów. Przy czym należy zaznaczyć, iż sankcje, które są przez nich nakładane na użytkowników łamiących regulamin są uregulowane w nim samym. Konsekwencjami łamania regulaminu są na początku ostrzeżenia. Po wystosowaniu trzech ostrzeżeń

moderator zastosowuje karę w postaci zablokowania dostępu do konta na forum. Okresy zablokowania są różne, w zależności od częstości ich zastosowania.

Ja, za pierwszym razem, upominałem ludzi... potem tam... ostrzeżenie: trzy ostrzeżenia to jest ban. Ale... Jak właśnie widziałem, że ktoś spamował wszystkie wątki.. miał dopiero przekroczone trzydzieści postów i spamował wszystkie wątki... z linkami do tam... profili ludzi z forum na Facebooku itd., to wtedy od razu stawiałem trzy... trzy ostrzeżenia, trzy warny po to, żeby ta osoba miała bana na tam... ileś tam... to jest tam... rocznie tam. Pierwszy tam ban, w przeciągu tam miesiąca, to jest tam... dwa... dwadzieścia cztery godziny, drugi to jest tam trzydzieści dwie, trzydzieści sześć godzin. Kolejne tam coraz więcej, nie i... tylko tacy moderatorzy, którzy są już dłużej mogą dawać takie dłuższe bany.

(wywiad P85)

Jeżeli chodzi o skuteczność sankcji nakładanych przez moderatorów na użytkowników łamiących regulamin, to są one skuteczne w pewnym, ograniczonym stopniu. Jest tak z uwagi na dużą liczbę użytkowników forum i jego popularność w środowisku osób stosujących substancje psychoaktywne. Ze względu na to moderatorzy nie są w stanie zapobiec założeniu konta przez wykluczoną osobę.

M: A myślisz, że ta kara – w sensie ban – działa?

B: Z reguły tam zakładają drugi raz konto i tak dalej... Ale ci ludzie, którzy są wyrzucani z forum są przeważnie tak charakterystyczni ludzie, że jak założą drugie konto i zaczną pisać znowu... to zaraz się ich rozpoznaje i znowu dostają kolejnego bana.

(wywiad P82)

Użytkownicy uczą się obowiązujących reguł za pośrednictwem regulaminu i praktycznego obycia w trakcie użytkowania forum i demonstrują zdobytą tak wiedzę, ostentacyjnie informując o zrozumieniu i przestrzeganiu zasad dyskusji.

W tym miejscu moja przygoda rozpoczęła się. Zapoznałem się wcześniej z tematami opublikowanymi na forum by nie zamieszczać głupot. Wyłącznie w celu poparcia informacji podawanych w swoich postach.

(wątek P27)

Każdy z użytkowników musi dostosować się do zasad, ponieważ tego wymaga społeczność forum. Nad przebiegiem konwersacji i przestrzeganiu regulaminu czuwają moderatorzy, którym udaje się wychwycić niebezpieczne wypowiedzi i zachowania naruszające ogóle zasady kultury wypowiedzi i regulamin. Ponadto moderatorzy jak i „zwykli” użytkownicy dbają o to, by wypowiedzi zamieszczane na forum były rzeczowe i zawierały prawdziwe informacje – w przeciwnym razie zostają one nie dopuszczone do publikacji albo są usuwane po udostępnieniu. W konstruowaniu poczucia bezpieczeństwa istotne jest także założenie o rozproszonej – przeniesionej na moderatorów odpowiedzialności za negatywne konsekwencje wykorzystywania podawanych na forum informacji. Przy czym jest to najmocniej widoczne w początkowym etapie wchodzenia w ten alternatywny dyskurs, kiedy nowi użytkownicy relacjonują swoje wyobrażenia i oczekiwania wobec forum. Postrzegane jest ono jako przestrzeń z silnie osadzoną strukturą kontrolną gwarantującą (w subiektywnym odczuciu) niedopuszczenie do negatywnych skutków wdrażania opisywanych rozwiązań:

Forum jest naprawdę bardzo łatwo dostępne, w związku z czym wydaje mi się, że moderatorzy biorą za to odpowiedzialność, że ludzie tacy świadomi, że którzy nie wiedzą co ich może spotkać, co im się może stać też czytają to forum.

W związku z czym pilnują żeby te informacje były jak najbardziej wiarygodne, żeby po prostu nie mieć kogoś na sumieniu.

(wywiad P86).

i:

B: i ostatnio raczej na zasadzie porady by uzyskać gdzie po prostu takiego sklepu internetowego w Europie, mieszczącego się na terenie Holandii zdobyć pewne rzeczy no aczkolwiek odpowiedzi nie otrzymałem, ponawiałem też później więc te osoby są bardzo też wycofane w takich sferach nawet jeśli chodzi o porady gdzie nic im nie grozi, po prostu nie wiedzą z kim mają do czynienia, czy z nastolatkiem, który chce sobie poeksperymentować czy z doświadczonym użytkownikiem i widać, że mają też swoje zasady na ten temat (...)

M: Czyli to taka bardzo zamknięta społeczność?

B: (...) a pewno jest to hermetyczny świat no na pewno nikt nie chce mieć pro-

blemów z tego powodu, nie chce mieć kogoś na sumieniu i zauważyłem to już nie tylko na tym forum ale też na innych traktujących jeszcze o substancjach psychoaktywnych, że jest coś takiego po prostu.

(wywiad P92)

Znaczenie zasad jest wśród użytkowników bardzo duże, gdyż pozwalają one przy wymianie informacji o substancjach psychoaktywnych na zachowanie pełnej anonimowości, co za tym idzie ich bezpieczeństwa. Mniej restrykcyjnie podchodzi się do zasady nieużywania niecenzuralnych słów – użytkownicy często tłumaczą posługiwanie się wulgarnym językiem potrzebą podkreślenia emocjonalnej ekspresji wypowiedzi. W przypadku negowania najważniejszych zasad, w szczególności udostępniania danych osobowych na forum, reakcje moderatorów są zdecydowane i ich konsekwencją jest niezwłoczne zlikwidowanie konta takiego użytkownika. Jeżeli chodzi o zasadę pełnoletności użytkowników, to ze względu na trudność w sprawdzeniu wieku, jest ona w praktyce kłopotliwa w egzekwowaniu, lecz w przypadku udowodnienia niepełnoletności użytkownik jest usuwany z forum. Pozostałe z zasad, dotyczące komunikacji i jej sposobu pozostają subiektywne i intuicyjne, jednakże po zlekceważeniu upomnień administratorzy mają prawo zastosować karę w postaci czasowego zablokowania konta.

Przestrzeganie zasad przez użytkowników pozwala na budowanie ich tożsamości jako rzetelnych znawców tematu. Z analizy dostępnego materiału można wysnuć wniosek, iż uchodzenie w społeczności forum za osobę doświadczoną, swojego rodzaju specjalistę jest jednym z najważniejszych atrybutów wśród innych korzystających z forum, a realizowanie pisanych i niepisanych zasad dyskusji przyczynia się do osiągnięcia tego celu.

B: No, ja trzy razy trzydzieści postów musiałam robić, bo miałam trzy konta. Pierwsze trzydzieści postów szło mi dosyć ciężko, bo jeszcze nie wiedziałam dosyć dużo, ale się szybko uczyłam.

M: Yhm.

B: Więc czasem miałam nawet tak, że siedziałam i specjalnie czytałam o czymś, żeby móc komuś na coś odpowiedzieć. Żeby mój post był na tyle sensowny, żeby można było go dopuścić na forum.

(wywiad P82)

Poza tym akceptacja i przestrzeganie opisanych zasad jest w interesie samych zainteresowanych, w związku z czym, społeczność forum reguluje przepływ i treść informacji udostępnianych na forum.

Życie społeczne forum jest regulowane przez ramy regulaminu i narzędzia, które tę władzę wykonują, natomiast cała społeczna nadbudowa wyobrażeń, mniej lub bardziej artykułowanych reguł i warunków, które je utrzymują w działaniu stanowi przedmiot analiz w dalszych częściach, chociaż takie zagadnienia jak:

- trajektoria tożsamość użytkownika
- zapewnianie bezpieczeństwa
- legitymizacja wiedzy
- porządkowanie wiedzy

– mają jeszcze większe znaczenie dla budowania porządku forum, które jednak omawiamy osobno.

Codziennność alternatywnego systemu: praktyki korzystania z forum

Podstawowym celem korzystania z forum jest zdobycie wiedzy o substancjach psychoaktywnych. Użytkownicy (forum) poszukują informacji w różnych kontekstach i sytuacjach. Zasadnicza motywacja jest jednak edukacyjna: badani szukają wiedzy, której nigdzie indziej nie dostają, a którą oceniają jako bardzo istotną i potrzebną.

[...] to też jest bardzo ważne, żeby sobie nie zrobić krzywdy. Wręcz niektórzy ostrzegają, że: nigdy nie próbuj tego, nigdy nie ruszajcie, radzę wam nie tykajcie tego, że takie opinie się wiele razy powtarzają na temat pewnych substancji. To jest na pewno pomocne. Jest to to po prostu dobre źródło wiedzy i edukacji.

(wywiad P83)

Analitycznie, można rozgraniczyć te zachowania przyjmując moment użycia substancji jako ramę. Użytkownicy mogą korzystać z forum zanim użyją substancji, w czasie (niekiedy dosłownie w momencie) używania oraz po zakończeniu. Cele będą nieco różniły się w zależności od tego.

Użytkownicy poszukują informacji przed użyciem, żeby ułatwić sobie podjęcie decyzji o wykorzystaniu konkretnej substancji. Zadawane pytania dotyczą efektów działania i ryzyka związanych z używaniem substancji, możliwości jej zdobycia, dopasowania do konkretnej sytuacji użytkownika.

napiszcie czy jeśli znowu wezmę (to samo źródło) to dalej będę miała takie jazdy? Pytam trochę teoretycznie bo takie rzeczy biorę raczej od święta, mam dziecko i boje się braku kontroli.

(wątek P22)

Użytkownicy często po zadawanych pytaniach relacjonują użycie, odnosząc się do wcześniej uzyskanych informacji, weryfikując je w świetle subiektywnych odczuć. Osobnym zagadnieniem są relacje z używania substancji, trip raporty –

auto-recenzje działania substancji, które stały się w zasadzie gatunkiem literackim internetu. Ten raport nie obejmuje zagadnienia raportów z przeżyć – należałoby im poświęcić osobne badanie.

Poszukiwania informacji prze użyciem nie oznaczają automatycznie potwierdzenia założeń – mogą prowadzić także do decyzji o nie użyciu:

chwilka wydaje mi się że to mogło być o chyba 5-MeO-MiPT coś takiego chciałem kupić w internecie i robiłem sobie po prostu wywiadzik jak to wygląda, gdzieś tam opinie czytałem i wywnioskowałem że jednak nie chce tego kupować

(wywiad P80)

Badani pytani o motywacje do używania forum zwracali uwagę na potrzebę zdobywania informacji podczas używania. Wskazywali na zapotrzebowanie informacyjne wrastające wraz z używaniem substancji. Potrzeba wiedzy motywowana jest chęcią redukcji ryzyka:

najpierw zaczęłam zażywać dużo dużo wcześniej, a później jak już się zaczęłam interesować twardszymi narkotykami, bo na początku oczywiście wiadomo paliłam tylko to wtedy zaczęłam się interesować bo jednak no uważam, że do wszystkiego należy podchodzić z głową, a nie jest to takie hop-siup, o ktoś mnie poczęstował, sobie wezmę i najwyżej się przekręcę, to nie na tym polega

(wywiad P90)

W czasie używania substancji na forum padają także pytania o jakość i doświadczenia innych użytkowników. Dotyczą one objawów, efektów działania substancji, reakcji organizmu, dawkowania oraz charakterystyki substancji – na przykład dla weryfikacji zakupu.

Kurde, dziwna sprawa, chyba dostałem coś innego zamiast fety, albo ta akurat tak na mnie działa. rzecz w tym, że „robi” mniej więcej tak: przypierniczam thrustą kreskę i minutę później (okrutnie szybkie wejście) mam ostre napiętrzanie serca, generalnie standardowe pobudzenie i po jakiś 15 minutach efekt bardzo, ale to bardzo słabnie. Dodam, że widać, że jest dość mocno rozrobiona z jakimiś środkami zastępczymi (nie wiem co, pewnie aspiryna or sth), ale w niedługim czasie prawie całą sztukę wałnąłem, więc nie wierzę, że tak słabo mogło być. Takie objawy

są charakterystyczne dla jakiegoś innego środka? Czy to po prostu za małe ilości, i jest mocniej jeszcze rozrzedzona jak myślę(a myślę, że więcej jak 50% amph to nie było)? dodam, że nie fukam, zdarza mi się to ekstremalnie rzadko.

(wątek P8)

Wreszcie po używaniu także korzysta się z forum, żeby wymienić się doświadczeniami, dopytać, porównać, opisać reakcje organizmu, a także rozwiązać wątpliwości, które powstały, kiedy efekty użycia okazały się inne niż zakładane:

Dziewczyna (33lat, 70kg), nigdy nie brała MDMA ani pochodnych fenyloetyloamin, więc nie miała żadnej tolerancji na te substancje. Jednak jej wejście nastąpiło dopiero po 3h od zazycia!!! (to długo). Po 2,5h od zazycia, jej zrenice były nadal normalne w normalnym świetle i nie odczuwała ona żadnych efektów. Dalej efekt MDMA owszem nastąpił ale był raczej słaby lecz przyjemny. Po 7h od zazycia jej zrenice wrocily do normy (to szybko). Dlaczego? Czy może to być wina tej kapsulki zelowej?

(wątek P22)

Ciekawość jest jedną z głównych motywacji do szukania informacji na forum według badanych. Ciekawość jest wielowymiarowa i dotyczy różnych aspektów korzystania z substancji. Przede wszystkim samej substancji.

ja osobiście tak po prostu może nie potrzebować ale byłem bardzo ciekaw i strasznie drążyłem ten temat no i tak zanim dostałem dostęp do rzeczywistej marihuany która nie była oregano to tak minęło ze dwa lata do tej pory

(wywiad P80)

Na forum ciekawość ma jednak największe znaczenie przy poszukiwaniach nowych substancji: nowych połączeń, nowych sposobów przyjmowania oraz nowości na rynku.

Dopiero jak się zaczęłam interesować tak głębiej tematyką jakichś tam wiesz, nie wiem czy kojarzysz Research Chemicals to są te odczynniki chemiczne teraz sprzedawane, tak no to jak w tych tematach zaczęłam bardziej wchodzić no to już tam zaczęłam czytać to, nie.

(wywiad P81)

Dotyczy to także zaawansowanych użytkowników, którzy deklarują dużą wiedzę w temacie, natomiast zdają sobie sprawę z tego, że rynek jest dynamiczny i są otwarci na nowości:

Moja wiedza jest na tyle duża, że raczej nie muszę z tego korzystać chyba, że mam do czynienia z jakąś nową substancją, to wiadomo, że poczytam

(wywiad P87)

Skrajnym przypadkiem zainteresowania nowością jest znajomy badanej, który korzysta z forum właśnie, żeby monitorować sytuację na rynku po to, żeby kiedy pojawią się nieznane mu substancje – zdobywać je i eksperymentować z nimi:

on naprawdę wchodzi tam po to żeby zobaczyć te substancje i żeby od razu móc ich spróbować. On nie wchodzi żeby się dowiedzieć jakie wychodzą nowe tylko żeby móc się już od razu dowiadywać gdzie je może dostać i po prostu on kolekcjonuje swoje tripy

(wywiad P10)

Szerszym przejawem ciekawości jest zainteresowanie samą kulturą związaną z substancjami psychoaktywnymi i wiąże się to z pierwszym skorzystaniem z forum.

może kilka osób, chociaż ja byłem chyba osobą najbardziej drążącą ten temat w naszej grupie, a dlaczego to na prawdę nie mam pojęcia, jakoś może ta kultura wokół tego mi się spodobała coś takiego, ciężko określić na dzień dzisiejszy

(wywiad P80)

Innym wymiarem ciekawości przyciągającym użytkowników do forum jest zainteresowanie zmianami w człowieku i ludzkim umyśle, które mogą być efektami korzystania z substancji psychoaktywnych. U podłoża tej ciekawości leży także chęć zapewnienia sobie bezpieczeństwa użycia substancji, nie tylko ad hoc, w czasie używania, ale także w wymiarze ogólnym, wpływu na organizm i zdrowie, zwłaszcza psychiczne. Zaspokajanie tego rodzaju ciekawości wbrew deklaracji naszego informatora nie jest czyste, ale ma ważny wymiar praktyczny:

B: W zasadzie na moją czystą ciekawość jakby. Trochę w życiu jakby interesowała mnie psychologia i rozwój człowieka i w pewien sposób chciałem się dowiedzieć czy zmiany mogą zajść po zażyciu środków psychoaktywnych na tyle żeby zmienić jakieś stałe cechy w człowieku, jego psychice czy pomóc mu wyjść z jakichś lęków, fobii, nerwic, depresji i tak dalej. Też kwestia tego żeby dowiedzieć się jaka jest w końcu prawda na temat tych substancji ponieważ no do literatury żeby dotrzeć to jest to ciężka droga, a druga rzecz jest taka, że no w Polsce jest propaganda jaka jest na temat różnych substancji, no jest po prostu narkofobia i chciałem się dowiedzieć na własną rękę jak to z tym wszystkim jest, jak to szkodzi żeby być też świadomym tego zanim cokolwiek zażyję żeby wiedzieć po prostu czy mi to zaszkodzi w krótkim okresie czasu znaczy raz zaszkodzi czy długofalowo i tak dalej no i żeby być po prostu wykształconym w tej dziedzinie też życia.

(wywiad P92)

Są także użytkownicy, którzy opisują swoją ciekawość związaną z substancjami psychoaktywnymi jak zainteresowanie samo w sobie.

Tak jak ludzie mają inne hobby, nie wiem, wciągają się w jakieś...nie wiem, rysowanie, śpiewanie, granie na gitarze, sporty ekstremalne, cokolwiek. Tak po prostu się zainteresowałam tym forum.

M: Yhm

B: To nie brzmi dobrze, ale tak było.

(wywiad P82)

To hobbystyczne podejście do tematu, pozwala określić zainteresowanie substancjami psychoaktywnymi jako po prostu dziedzinę, w której jest się dobrym, co ma niebagatelne znaczenie dla tożsamości jednostki.

Tak, ale też to, że ja ogólnie..Ja nie jestem jakoś specjalnie zdolna z normalnych przedmiotów, więc jak chodziłam do szkoły, to wydawało mi się, że jestem strasznie głupia. Miałam same dwójki, mimo tego że się uczyłam. W każdym razie miałam średnią 3.0 powiedzmy, czy tam 3.3. No i jak zobaczyłam, że mi to wszystko tak łatwo wchodzi do głowy to [śmiech] jakoś tak się podjarałam – jezu, ja coś potrafię! Coś w ogóle wiem. I za każdym razem, jak mogłam komuś na przykład odpisać coś, odpowiedzieć na czyjeś pytanie, to to było takie fajne, bo coś wiem, wiem więcej od kogoś.

(wywiad P82)

Dość niebanalnym powodem, dla którego nie tyle rozpoczyna się, ale w sposób zaangażowany kontynuuje kontakt z forum mogą też być deficyty w zakresie samooceny i poczucia adekwatności, przydatności społecznej. Jedna z badanych wspominając czasy szkolne i własną wówczas – subiektywnie niską – pozycję w oficjalnym systemie edukacji zestawia tę sytuację z przeszłości z obecnością na forum podkreślając, iż dzięki tego rodzaju aktywności zyskała poczucie, że „coś potrafi” i „coś w ogóle wie”:

(...) jak chodziłam do szkoły, to wydawało mi się, że jestem strasznie głupia. Miałam same dwóje, mimo tego że się uczyłam. (...) No i jak zobaczyłam, że mi to wszystko tak łatwo wchodzi do głowy to [śmiech] jakoś tak się podjaralam – Jezu, ja coś potrafię! Coś w ogóle wiem. I za każdym razem, jak mogłam komuś na przykład odpisać coś, odpowiedzieć na czyjeś pytanie, to to było takie fajne, bo coś wiem, wiem więcej od kogoś

(wywiad P82)

Wspomniana wyżej indywidualnie postrzegana „terapeutyczna” funkcja forum jako miejsca, w którym możliwe jest dowartościowanie się i satysfakcjonujący rozwój pewnych kompetencji koresponduje z ważnym problemem interakcyjnym, jakim jest kwestia kreowania i społecznego potwierdzenia wizerunku. Dodajmy, że wizerunku wytworzonego i podtrzymywanego na potrzeby tego konkretnego kontekstu sytuacyjnego, czyli rzeczywistości forum. Błędne byłoby bowiem nie tylko przeświadczenie o integralnej tożsamości forumowicza i człowieka offline, ale także przekonanie, że zachodzi spójność pomiędzy tożsamością użytkownika forum i użytkownika substancji. Na marginesie – inna rzecz, że w naukach społecznych odeszło się od takiego integralistycznego ujmowania tożsamości osobowej. Sprowadzając problem do badanych realiów zaznaczyć zatem należy, że niezależnie od subiektywnego poczucia bezpieczeństwa, stopnia afiliacji i zaangażowania w życie forum, jego użytkownicy mniej lub bardziej świadomie i intensywnie dokonują autokorekty w zakresie wytwarzanych przez siebie treści:

M: (...) to znaczy, że nie byłeś sobą na tym forum, czy?

B: Yyy właśnie.. Znaczy to ogólnie było trochę... no bo ja uważam, że to nie jestem ja, nie jestem osobą, która...kurczę no, nie jestem narkomanką, umówmy się, nie?

(...) I to i to, ale jak już coś mi się zdarzyło zrobić, to ja się tym nie chwaliłam, bo ja wiedziałam jak to potem będzie. Więc, na przykład...nie wiem, jeżeli....Jakiś przykład. (...) Jeżeli zdarzyło mi się na przykład... O, użyć drugi raz tej samej strzykawki, albo coś takiego.. To nie pisałam o tym na forum. Albo na przykład wstrzyknąć sobie też coś rozpuszczonego w wodzie z kranu. Nie pisałam tym na forum, bo wiedziałam, że zaraz ktoś mi to wypomni, że jestem brudasem, nie dbam o zdrowie i to już jest mega narkomania, mega tak zwane wractwo, jak to się mówi. Nie pisałam o tym, udawałam, że właśnie tutaj wszystko...dbam o wszystko, jestem odpowiedzialna. No i tak dalej

(wywiad P82)

Przytoczona wypowiedź sugeruje, że stosowany jest filtr nie pozwalający na przepuszczanie informacji, które mogłyby nadwerężyć forumowy wizerunek a podstawową troską wiążącą się z ujawnianiem prawdziwych, nie poddanych autocenzurze, informacji, jest obawa przed kontrolą społeczną i stygmatyzacją ze strony innych użytkowników forum.

Inną formą zarządzania własnym wizerunkiem jest dbałość o utrzymywanie obranego na początku stylu interakcyjnego. Przykładem może tutaj być zrelacjonowana przez jednego z badanych próba konsekwentnego zachowania merytorycznej i kulturalnej orientacji w forumowych konwersacjach. Przy okazji poniższej wypowiedzi należy zwrócić uwagę na to, że z deklaracją samego użytkownika („nie kreuję się”) wcale nie koliduje nasze założenie o zarządzaniu wizerunkiem na forum. Nie wdając się w tym miejscu w szczegółową analizę socjokulturową fenomenu tożsamości, warto tylko przypomnieć, że skomplikowany mechanizm konstruowania tożsamości społecznej jest czymś zgoła innym niż socjotechniczny automarketing spod znaku Dale’a Carnegie’go i jego epigonów.

M: A jak budowałeś swoją tożsamość forumową? Bo mówiłeś, że nick tak ironicznie troszeczkę a tak... Kreujesz się jakoś w ogóle?

B: Nie, nie, nie, nie. Raczej po prostu się zawsze staram wypowiadać rzeczowo...

M: Merytorycznie.

B: Konkretnie, merytorycznie właśnie, na temat. Jeżeli tam widzę, że ktoś jakieś głupoty pieprzy no to też nie staram się go jakoś tam wulgarnie obrazić, tylko

staram się zwrócić uwagę na to, w czym nie ma racji na przykład. No ewentualnie czasem tam trzeba użyć jakiegoś mocniejszego, bo widać po kogoś wypowiadzi, że to jest ktoś takiego typu, że on się posługuje takim językiem, to wtedy łatwiej jest do kogoś takiego oprócz jakichś mądrych słów też zawrzeć kilka tych mocniejszych, żeby zauważył wtedy może, że...

M: Żeby dotrzeć.

B: Żeby dotrzeć po prostu, właśnie no. Nie jest tak, że właśnie w taki sam sposób się da rozmawiać

(wywiad P83)

Jak już wzmiankowano, dwoisty – indywidualny i zbiorowy charakter – tożsamości wymaga, by była ona nie tylko w wyraźny sposób zakomunikowana (odegrana), ale także nieustannie społecznie potwierdzana. Jedna z badanych wprost przyznaje, że wytworzyła na potrzeby forum odmienny obraz siebie i że wizerunek ów wiązał się z konkretnymi, wysoce dla niej satysfakcjonującymi, interakcjami:

M: A myślisz, że masz troszkę inną tożsamość tam na forum? Niż w normalnym życiu?

B: Myślę że mogę tam stworzyć jakiś obraz siebie, tak na nowo.

M: I tworzysz go?

B: Staralam się, w sumie tęsknię teraz za tym forum, bo już od listopada tam nie piszę

M: A czemu tęsknisz?

B: Bo naprawdę miałam fajny kontakt z tymi ludźmi, bardzo mi się tam podobało, mieliśmy taką grupkę znajomych, z którymi często gadaliśmy, w sumie często w kodeinie, w knajpie kodeinowej gadałam i w benzodiazepinach (...)

(wywiad P88)

By ubiec ewentualne zarzuty o to, że wbrew naszemu wcześniejszemu zapewnieniu o autentyczności procesu tworzenia i podtrzymywania tożsamości, przywołane słowa świadczą jednak o pewnym wyrachowaniu, tudzież świadomym, „marketingowym” manipulowaniu wizerunkiem, przytoczmy dalszą część cytowanej powyżej wypowiedzi:

M: A masz wrażenie że tam na tym forum jesteś innym człowiekiem troszeczkę? Niż w prawdziwym życiu?

B: Wydaje mi się, że tam, mogę tam pokazać siebie, tak na nowo, być nową osobą praktycznie, mnie wkurza jak niektóre osoby mi wmawiają, jaka to jestem uzależniona, jaką to nie jestem politoksykomanką i w ogóle (...)

(wywiad P88)

W bardziej prozaiczny, ale bynajmniej nie mniej istotny sposób, forum jest miejscem rozrywki i realizacji towarzyskości – bycia z innymi. Nie widać tego przy analizach zobiektywizowanych danych – np. w naszych analizach sieci, ale użytkownicy przyznają się do tego.

W najprostszy sposób forum traktuje się jako formę rozrywkowego spędzania czasu – lekturę dla przyjemności jak magazynu:

nie nie znam nawet żadnych nazw użytkowników, tak przejrzyć jak już nie mam co robić w internecie no to sobie czasem szukam

M: i czego szukasz wtedy?

B: no najczęściej wchodzi na działy związane z trawką, no to chyba zrozumiałe no i co i tyle, a tak no to nie szukam żadnych innych informacji bo generalnie nie są mi potrzebne a no i szukałem jeszcze jak zrobić żeby grzyby dobrze działały (...)

a dlaczego tak w ogóle wchodzisz na forum?

B: tak żeby poczytać różne ciekawostki można znaleźć czasem

(wywiad P84)

W bardziej rozbudowanej formie życie towarzyskie na forum może polegać nie tylko na przebywaniu z innymi i wchodzeniu z nimi w interakcje.

B: A też wyciągałam jakieś swoje wiesz problemy z dragami i tak dalej.

M: Mhm żeby ludzie się tobą zainteresowali...?

B: No żeby potem się z nich ponabijać i tak dalej. No to nie był skomplikowany proces powiedzmy.

M: Czyli to nie było tak, że szukałaś tam wsparcia i dlatego się kreowałaś?

B: Nie, po co mi wsparcie było tam na forum od ćpunów, nie.

M: Tylko tam tak bardziej dla żartu tak?

B: No dla zabawy w sumie. I nudziło mi się nie, wiesz wtedy jak się ćpało to się nie wychodzi z domu tylko się tam siedzi, a ile można przeglądać obrazki w internecie nie.

(wywiad P81)

Społecznie znacząca obecność jednak służy osiągnięciu pewnych celów. Sama w sobie jest budowaniem statusu towarzyskiego

M: Czyli pochlebiało ci to? Prawda?

B: Czasami. Później zresztą... Ja w ogóle lubię komplementy i słabo znoszę krytykę. To znaczy staram się znosić, ale nie lubię. A później się nawet moje zdjęcia roznoszą na forum. Ludzie mówią, że jestem ładna, więc też mi się to podobało...

(wywiad P82)

Wreszcie – czego domyślaliśmy się, ale nie mogliśmy potwierdzić w analizach sieci, forum pozwala budować struktury znajomości i wychodzić z realizowaniem życia towarzyskiego poza nie. Badani opisują wymianę prywatnych wiadomości – nie tylko (o czym poniżej) w celach utylitarystycznych, ale także dla podtrzymania relacji. Niektórzy znają swoje adresy email, a – głównie administratorzy i moderatorzy – także numery telefonów. Wreszcie, niektórzy użytkownicy spotykają się poza internetem, na przykład pod pretekstem zabawy na festiwalu:

Dwa tysiące dwunasty – tak i... kumpel się mnie zapytał czy nie jadę na [nazwa festiwalu]. No to ja stwierdziłem, że no w sumie mogę pojechać jak tam uzyskałem zgodę itd. to stwierdziłem, że pojadę i... wszedłem na to forum zobaczyć czy tam nie będzie jakiegoś tam małego zjazdu... No bo jak ludzie zewsząd się zjeżdżają no to... jest prawdopodobieństwo, że się ludzie spotkają. No i napisałem tam do jednej osoby właśnie – tego obecnego admina... Wtedy był moderatorem, że... no tam... Kiedy się ustawiacie, coś tam... Wrzuciłem mu numer telefonu... No i się zdzwoniliśmy no i tak się zaczęła moja taka... ścisła przygoda z forum przez rok taki....

(wywiad P85)

Bycie użytkownikiem jest procesem – wcześniej opisaliśmy dynamikę stawiania się i wchodzenia w rolę użytkownika. Te kariery mogą mieć dalsze etapy – oczywi-

ście, nie wszystkie przebiegają w identyczny sposób. Podstawowe rozróżnienie, o którym wiemy tyle ze statystyk, co z pracy etnograficznej i przede wszystkim wywiadów polega na podziale na aktywnych i biernych użytkowników. Można być bardzo zaangażowanym poznawczo uczestnikiem dyskusji, ale nie brać w niej widocznego udziału. Z drugiej strony mamy użytkowników, którzy przekroczyli próg rejestracji, następnie pierwszego wpisu, a później 30 wpisów – po to, żeby przekroczyć administracyjne granice dostępu do zastrzeżonych tematów i wreszcie mamy tych, których zarządzający forum wybrali do pełnienia pewnych funkcji: moderacyjnych i administracyjnych.

Pierwszy etap trajektorii bycia użytkownikiem, jaki mogą przechodzić uczestnicy forum Hyperreal to przejście od czytelnika do piszącego, który najpierw ew. zadaje pytania, a następnie także zaczyna się dzielić informacjami. Są uczestnicy, którzy nie przekraczają tej bariery, mimo, że mieliby coś do powiedzenia, ale wiedzą – antycypują – oczekiwanie wysokiego poziomu merytorycznego i legitymizacji wiedzy w osobistym doświadczeniu:

Raczej czytam właśnie, nie komentuje nic, nie uzewnętrzniam się z tym, tym bardziej, że to już jest taka bardziej moja obecność, jakby moje zażywanie już jest taką rzeczą dosyć dawno, już przestałam używać używek, więc nie bardzo miałabym się czym podzielić chociaż czasem mam taką ochotę żeby napisać.

(P90)

Zdobywający więcej informacji – po pierwsze samemu, a po drugie z i o forum – użytkownik może przejść z roli czytelnika w rolę uczestnika dyskusji. Następuje to po pewnym nasyceniu informacyjnym i przekroczeniu – opisywanej przez nas wcześniej – granicy upublicznienia się, która – ze względu na wyraźne normy i ramy dyskursu na forum – nie jest łatwa do pokonania. Dalej jednak już użytkownicy mogą stać się pełnoprawnymi uczestnikami dyskusji:

B: Co częściej? Kiedyś może wcześniej to było tak, że częściej właśnie chciałem znaleźć informacje a teraz już coraz częściej zaczynam się od jakiegoś czasu dzielić właśnie tymi swoimi spostrzeżeniami.

(P83)

Po staniu się pewnego rodzaju ekspertem, motywacja do czytania forum spada – jeśli idzie o pozyskiwanie informacji (chyba, że wchodzi się w specyficzne role: np. – opisywanego powyżej – szukającego nowości), natomiast może wzrosnąć w innych obszarach – np. krytycznego dyskutanta. Można przejść drogę od czytelnika do nasyconego czytelnika i dalej do krytycznego czytelnika, który jest w stanie weryfikować informacje podawane przez innych i – przede wszystkim – zdaje sobie z tego sprawę:

b: obecnie korzyści, są dużo mniejsze, bo mam dużo większą wiedzę i to co się obecnie dzieje się na forum to już jest tylko powtórka z tego co ja już wiedziałem, mm a kiedyś oczywiście dowadywałem się dużo, bo to jest skarbnica informacji. Często w kwestiach prawnych, w kwestiach czysto medycznych, dużo odnośników do poważnych publikacji, bo wiadomo, że to co ludzie piszą na forum, nie można tego brać na pewnik.

(P87)

Losy użytkownika mogą potoczyć się bardziej dynamicznie – kiedy dojdzie do ingerencji osób obsługujących forum. Aktywni, ale kompetentni użytkownicy – jak wykazaliśmy w analizie sieciowej na wizualizacjach – mogą zostać wybrani do pełnienia ról funkcyjnych. W ten sposób można przejść drogę od użytkownika dzielącego się informacjami do moderatora.

No i wziąłem to [własny poradnik jak przygotować pewną substancję] też, opisałem, zrobiłem zdjęcia, wrzuciłem na forum i też spotkało się z dużym zadowoleniem właśnie, no.

M: A to było zanim byłeś moderatorem czy potem?

B: Właśnie chyba...chyba to było jeszcze przed...zanim byłem moderatorem i właśnie dopiero potem, jak zobaczyli, że ja robię takie rzeczy...przydatne i że robię coś dla tego forum.

M: Pomocne.

B: Pomocne to to, że byłbym dobrym kandydatem i sami mi... sam dostałem po prostu propozycje przez... tak, tak to było na pewno forum, bo sam dostałem propozycję od innego moderatora, który siedział i się właśnie mnie dopytywał a propos jednej z tych rzeczy co tam ten i powiedział, że akurat w tym dziale nie mają moderatora i czy chciałbym może tam...coś tam. No ja stwierdziłem, że no

jak..., że po maturze to... No, żeby tam na maksa się nie poświęcać przed maturą, to stwierdziłem, że to zrobię, bo miałem jakiś tam miesiąc do... matury czy do końca matury... No i tam jak już skończyłem, napisałem wszystko, to stwierdziłem, że no mam już teraz mnóstwo czasu i po prostu nie mam co z nim robić i... no i przyjęli mnie i tam... no działałem.

(wywiad P85)

Jak widać w powyższej wypowiedzi, użytkownicy podejmują decyzje o objęci pozycji funkcyjnej w sposób przemyślany i zdając sobie sprawę z odpowiedzialności. Moderatorzy wybierani są na podstawie zasług dla wypełniania głównego założenia forum: tj. produkcji i porządkowania wysokiej jakości wiedzy.

Praca moderatora polega na utrzymywaniu porządku i jak wynika z wypowiedzi jednego z naszych badanych, jest wyraźnie osadzona w hierarchii forum. To znaczy – moderatorzy posiadają władzę nad regularnymi użytkownikami, mogą ich dyscyplinować – jednak nie jest ona autonomiczna i podlega wyższej kontroli. Badany wskazuje, że jego relacja z „przełożonym” administratorem jest dobra, a jednak to do tego ostatniego należy decydujące zdanie:

Ludzie mi zresztą mówią niektóre rzeczy jak coś się, powiedzmy, zdarzy, jak ktoś coś tam... powie za dużo, albo coś czego nie powinien mówić na forum. No to wtedy mi mówią, ja tam patrzę i stwierdzam czy czy rzeczywiście to jest dla mnie jakieś takie... nieprzyjemne, czy coś takiego, czy po prostu mogę to odrzucić a jak jest coś takiego nieprzyjemnego no to dzwonię do admina czy tam kogoś i: siema, mógłbyś to usunąć tutaj, bo mi to przeszkadza i jako, że jestem z nim w dobrych kontaktach, to... no. Do tej pory to tam... jakoś nie ma z tym problemu.

(wywiad P85)

Najwyższym, ewentualnym stopniem kariery użytkownika forum Hyperreal jest objęcie funkcji administratora. Badana przez nas osoba pełniąca tę rolę w wywiadzie wskazała na kilka istotnych cech tej pozycji. Przede wszystkim to jest relacja władzy – struktura zarządzania forum ma charakter ścisłej hierarchii i nawet jeśli spory są rozstrzygane na poziomie moderatorów, to dzieje się tak pod kontrolą administratora. Nasz informator twierdzi, że tak nie powinno być, ale opisuje jak

w miękkim sposobie swoją strukturalną pozycję wykorzystuje do zarządzania użytkownikami podlegającymi mu. Badany zwraca uwagę na to, że ta praca jest wolontariatem i pewnym zobowiązaniem samym w sobie, jeśli się go podejmie. Między wierszami mówi o wyróżnieniu – relacjonując samemu stosowanie właśnie pochwał jako motywacji do działania zespołu. Z drugiej strony, to zajęcie, którego użytkownicy podejmują się dobrowolnie, jest jednak wyraźnie nazywane przez badanego pracą:

m: a ty ich upominasz albo zgłaszasz dany problem

b: ich nie ma co upominać bo to jest wolontariat i jak ktoś się zaczyna opieprzać na wolontariacie to ty pierwsze co z tego wolontariatu wychodzisz yyy i no raczej raczej staram się chwalić pracę chociaż chociaż wiadomo, że to jeden pościk się znajdzie tak i być może ktoś sobie to weźmie do serca na swoje 15 minut yyy no ale generalnie już widzę ekipa zadowolona jak wszystko ładnie działa

i właśnie staram się żeby to efekt był dobry bardziej niż niż upominanie ludzi no bo oni się sami nawzajem upominają jak otrzymują upomnienie horyzontalne tak jeden od drugiego otrzymuje no to się może jeszcze pokłóć i jeden sobie drugi coś pomyśli na ten temat więc dając ostrzeżenie z góry no to już jest tak nagle się zaczyna jakaś taka szefoska hierarchia robić a to nie jest jednak praca gdzie takie hierarchie mogłyby zaistnieć to jest po prostu wolontariat

nasza praca tak wygląda

(wywiad P91)

Pełnienie funkcji w strukturze forum jest oczywiście pracochłonne i badany podkreśla to nazywając tę aktywność po pierwsze: pracą, a po drugie wolontariatem (czyli pracą i do tego darmową). Poniższa wypowiedź ukazuje jednak bardzo ciekawy proces – wynagradzania tej pracy. Badany deklaruje się, że nie jest typem altruisty – co, jak zauważa moderator – stoi w sprzeczności z deklaracją pracy wolontariackiej:

m: a poszukiwałeś kiedyś wsparcia na forum?

b: nie

m: albo udzielałeś komuś

b: czy udzielałem wsparcia komuś nie nie jestem ja raczej nie jestem typem altru-
isty który by pomagał ludziom

m: znaczy jesteś w wolontariacie więc

b:jestem w wolontariacie ale ja nie robię tego dla ludzi tylko robię to dla forum
i dla ludzi którzy z tego forum korzystają ale no forum pozostaje zawsze przed
nawiasem i no to jest tak że ja zawsze robiłem tutaj swoje i swoje ale w kreatywny
sposób tak

co zaefektowało tym że forum ma dzisiaj spore rozeznanie sądzą że dzięki mnie
trochę [im tam] przybyło chociaż samo z siebie też było sporym

tak ma dużą grawitację że tak powiem wciąga sporą uwagę dużą ilość ludzi

(wywiad P91)

Na to spostrzeżenie, badany ujawnia korzyści – tzn. racjonalizację jakiej dokonuje na temat pełnienia roli administracyjnej. Po pierwsze, badany dokonuje pewnego przesunięcia podmiotu swojej pracy – tzn. mówi, że pracuje „dla forum” reifikując je, co pozwala na wciągnięcie go na zasadzie „swojego dzieła” w obręb swojej tożsamości. Co może przynosić konkretne emocjonalne korzyści. Po drugie, i jest to powiązane tym przesunięciem – badany po prostu odczuwa dumę ze swojej pracy, co jest równie uzasadnione jak internalizowanie forum. Motywacje do niematerialnej pracy w internecie właśnie ze względu na pozytywne emocje odczuwane niejako w nagrodę za nią opisywano już badając społeczności hakerów i aktywistów ruchów otwartego oprogramowania (Himanen, 2001).

Obok forumowych trajektorii użytkowników – ale w powiązaniu z nimi – toczą się ich biografie w sieci i poza nią. Dla niektórych badanych doświadczenia z forum są nieznacznymi epizodami w ich życiach, ale dla niektórych stanowią istotną część historii życia:

Nie wiem no... Różnie, kurde. Nie wiem kim bym był, co bym robił, gdyby nie to forum. Nie wiem, czy byłbym... tutaj czy gdzieś indziej czy... Eksperymentowałem już przed forum, że tak to ujmę, jednak... gdyby nie forum, to nie dostałbym takiej wiedzy, nie poznałbym tylu ludzi, z których no niektórzy... no spora część jest wartościowymi ludźmi, moim zdaniem.

(wywiad P85)

Na trajektorie bycia użytkownikiem, wreszcie, mają też wpływ czynniki zewnętrzne. Jak wykazywaliśmy w części statystycznej – po wydarzeniach związanych ze zmianami legislacyjnymi i zamykaniem sklepów z tzw. „dopalaczami” – liczba zarejestrowanych użytkowników forum znacznie wzrosła. Badani wyjaśniają, skąd wzięło się ich zainteresowanie forum w tamtym momencie, wskazując na potrzebę uzupełnienia informacji o używanych substancjach:

No przede wszystkim interesowało mnie jak weszły dopalacze, ich składy to jak się je zażywa, jakie są później po nich reakcje i no przede wszystkim, z czym ich nie mieszać, nie, żeby jak jeżeli je w ogóle wezmę żeby później nie trafić na pogotowie. Ogólnie też z zainteresowania chciałam poczytać, tam jest dużo ciekawych rzeczy związanych chociażby z prawem narkomanii, dużo ciekawych stronek, też mi się to przydawało w mojej pracy licencjackiej, którą też właśnie pisałam o narkomanii, więc korzystałam z tego bo opisy w wielu książkach są takie, że aż mi się przykro robi, że to osoby piszą z tytułem profesora, a mijają się z prawdą opisy wszelkich dragów.

(P90)

Forum jako rynek

Forum Hyperreal – jak wynika z relacji naszych informatorów – jest miejscem, gdzie użytkownicy mogą angażować się w proces zdobywania potrzebnych informacji do wytwarzania (w procesie chemicznym, mechanicznym i biologicznym) substancji psychoaktywnych. Wypowiedzi takie jak poniższa:

niebawem chcę samemu hodować grzyby, za jakiś czas pošlę list do [nazwa strony zagranicznej]. Zostały pewnie jakieś 3 tygodnie zanim dostanę list z powrotem i tyle czasu zostało mi, żeby się wszystkiego dowiedzieć o hodowaniu.

(wątek P28)

pojawiają się w wielu wątkach i spotykają z odpowiedziami, poradami i krytycznym wsparciem. My zdecydowaliśmy się opisać jeszcze jeden wymiar, w jakim forum – w praktykach użytkowników – może stanowić ułatwienie czy po prostu sposób pozyskiwania substancji psychoaktywnych: zakupy.

Zgodnie z regulaminem forum, nie odbywają się tam żadne transakcje, których przedmiotem są substancje psychoaktywne, a tym bardziej takie, których sprzedaż jest nielegalna. Trudno jednak rozstrzygnąć, czy ten zapis jest restrykcyjnie przestrzegany. Zgodnie z tym, co relacjonują nasi informatorzy, ale też, co wynika z analizy wpisów na forum – Hyperreal jest miejscem, w którym użytkownicy mogą rozpoczynać szukanie możliwości nawiązywania relacji handlowych, których przedmiotem są substancje psychoaktywne.

Już na wstępie tej analizy chcemy podkreślić bardzo wyraźnie dwie rzeczy:

1. Nasz materiał nie stanowi dowodów w sensie prawnym, a jedynie materiał interpretacyjny – opiera się, jak wskazujemy w części metodologicznej – na wypowiedziach badanych i omawia rzeczywistość taką, jaką oni konstruują i relacjonują, a nie obiektywny świat. W związku z tym żaden z poniższych wniosków nie ma charakteru oskarżenia, ani na pewno nie może stanowić dowodu na to, że forum Hyperreal, jego administracja lub użytkownicy łamią prawo lub normy społeczne. Naszym celem tutaj jest zrozumienie tego, jak widzą i przedstawiają ten świat badani i oczekujemy, że jako taki odbiorą go czytelnicy pozostawiając rozstrzygnięcia prawne, czy tym bardziej karne, poza nawiasem tej naukowej analizy.
2. Aby wyciągnąć jakiegokolwiek praktyczne wnioski dotyczące forum Hyperreal potrzeba znacznie więcej wiedzy niż udało się zdobyć podczas tego eksploracyjnego badania, a także ekspertyz prawnych, społecznych i edukacyjnych – i przede wszystkim w zakresie polityki dotyczącej substancji psychoaktywnych i ten raport można traktować tylko i wyłącznie jako jeden z pierwszych głosów w dyskusji, a nie ostateczne rozstrzygnięcie. Autorzy zdecydowanie zalecają potraktowanie niniejszych doniesień jako pierwszą próbę konceptualizacji, wymagającą dalszych badań i analiz.

Formalnie forum Hyperreal to nie jest rynek – nasi informatorzy zwracają jednak uwagę na to, że te deklaracje służą zapewnieniu bezpieczeństwa całego systemu, który funkcjonuje na granicy norm prawnych i społecznych i można je poddać pod wątpliwość.

M: Mhm, a czemu oni tak o to dbają żeby nie było tej wymiany handlowej tam?

B: Bardzo prosto, bo oni nie chcą mieć przypału żadnego prawnego. Nie mogą tak jakby pośredniczyć w tym momencie w handlu nielegalnymi substancjami.

(wywiad P81)

Nasz informator – pełniący funkcję administratora – o funkcjonowaniu rynku i sklepów w strukturze forum mówi wprost – zakładając to w zasadzie milcząco. Z jego perspektywy to zjawisko stanowi formalny – strukturalny problem forum, którego celem nadrzędnym jest generowanie i organizowanie najwyższej jakości wiedzy. Dlatego w rozmowie o organizacji forum wyraźnie rozróżnia wiedzę dotyczącą substancji, gromadzoną i omawianą w wątkach dotyczących substancji – uniwersalną – i partykularną, zmienną, rynkową rzeczywistość, która zajmuje część interakcji na forum. Stąd rozwiązanie, które przesuwaa aktywność związaną z handlem (informacyjną bardziej niż stricte transakcyjną) zdecydowano się przenieść do działu „sprzedawcy”, do którego dostęp jest reglamentowany.

a reguły szczególne które są dla Hyperreala dość szczególne no to że piszemy dość wybiórcze no to właśnie ze mamy te działy nasz dział ma pełnić pewną szczególną funkcję opisywania tych substancji w sposób właśnie taki dość encyklopedyczny czyli że ta substancja żeby te opisy pasowały do tej substancji niezależnie od tego kiedy [niezrozumiale]

czyli niezależnie od jej dostępności na rynku czy tam no przy założeniu że każdy ma to samo w stu procentach każdy powinien mieć te same wyniki

tak więc żeśmy właśnie kwestia tego kto co skąd wziął

to jest kwestia dość była problematyczna bo pisali to stamtąd

no ale nas nie interesuje stamtąd bo to ma być uniwersalne przez co właśnie powstał dział sprzedawcy który jest wyłączony tak w formie śmietnika żeby ludzie tam pisali czy to co stamtąd dostali jest wartościowe czy nie

żeby było jakby wyciągnąć ten czynnik zmieniający zmienności rynku tak żeby wyciągnąć stamtąd żeby żeby tam w działach tematycznych były uniwersalne informacje

(wywiad P91)

Regularnych użytkowników jednak, takie strukturalne kwestie mniej dotyczą. Ich świat – użytkowników zarówno forum, jak i substancji psychoaktywnych – składa się z bardziej prozaicznych elementów, jak zamawianie, dokonywanie transakcji, zdobywanie opinii o sprzedawcach i rynku i wymiana informacji na te tematy.

Pierwszym ewentualnym elementem zakupów jest sama decyzja o nich. Forum – siłą rzeczy – omawia przede wszystkim zakupy przez internet. Chociaż, zwłaszcza starsze wątki – odnoszą się także do zakupów „na ulicy”. Będziemy tutaj posługiwali się pojęciem „ulicy” dla określenia transakcji dokonywanych twarzą w twarz – poza internetem bezpośrednio w sensie fizycznym.

Przede wszystkim, należy podkreślić to, że do zakupów substancji psychoaktywnych drogą internetową przechodzi się do porządku dziennego:

nie, myślę że narkotyki nawet te nielegalne można na dzień dzisiejszy kupić przez internet jeśli się wie jak i są też odpowiednie zabezpieczenia ku temu i póki ten cały Silkroad nie padł to ludzie się tak zaopatrywali i sam poznałem jeden przypadek który kupił duże ilości narkotyków, przez internet, przyszły paczką i nic się nie stało

(wywiad P80)

To – z kolei w ogóle nie oznacza, że internet „rozwiązał wszystkie problemy” konsumentów substancji psychoaktywnych. Wręcz przeciwnie, wciąż dla wielu badanych stanowi kłopot, u którego podstaw leży oczywiście łamanie ogólnoprzyjętych norm społecznych i prawnych i wiążące się z nim ryzyko. Badana ujmuje to w ten sposób:

nie przepadam w ogóle za zdobywaniem takich substancji i nigdy nie uważam tego za ciekawostkę, to jest raczej przykry przymus to co się dzieje po między decyzją a wzięciem substancji [śmiech]

(wywiad P87)

W związku z tym zakupy są w ogóle czynnością, o której bezpieczeństwo należy zabiegać aktywnie. Strategie zapewniania tego komfortu są różne. Np. budowanie sieci zaufanych relacji i redukcję ryzyka poprzez zaufanie:

przede wszystkim staram się z dobrymi znajomymi, którym ufam je zażywać jeżeli już zażywam, na pewno staram się y nie chcę ja kupować nie chcę ja mieć kontaktu z dilerami bezpośrednio, wolę na przykład żeby ktoś po to poszedł nawet jeżeli to jest nasz wspólny znajomy, rzadko ja kupuję cokolwiek tylko właśnie bierzemy w kilka osób i jedna osoba idzie żeby jak najmniej było tego chodzenia do tej osoby żeby to też tak nie wyglądało.

(wywiad P90)

Natomiast w tej analizie zajmujemy się kłopotami związanymi z dokonywaniem zakupów substancji psychoaktywnych przez internet. Podstawowy atut – który jest jednocześnie największym kłopotem w transakcjach tego typu – stanowi zapośredniczenie tej relacji. Z jednej strony oddala to ryzyko od kontrahentów, pozwala na fizyczne nie-spotkanie się i zapośredniczenie transakcji przy pomocy narzędzi komunikacyjnych, systemów transakcyjnych, wirtualnej waluty i szyfrowanych połączeń. Ale z drugiej strony, wymaga wprowadzenia pośrednika pomiędzy sprzedającego a nabywcę – kogoś, kto substancję dostarczy. To stanowi potencjalny problem z kilku powodów.

Po pierwsze, pośrednik może kontrolować, otwierać, przeszukiwać, kraść, ale przede wszystkim wydać adresata. Jedna z wielu historii, jakie można przeczytać na forum i jakie relacjonowali nasi informatorzy podsumowuje te obawy:

B: Nie no nie, mam taką zasadę ograniczonego zaufania i nie. Ostatnio wysyłałem osobie nasiona przez forum gdzie podał mi swoje dane i to on w sumie mi zaufał gdzie też nie powinien, a ja mu nie zaufałem i skłamałem podając na pocztę swoje dane bo miałem kiedyś takie głupie sytuacje, że dostałem nasiona z [nazwa strony] gdzie one wychodzą z adresu nadawcy stałego i był takie akcje, że koperta przychodziła otwarta była po prostu w Polsce, domniemam, że jest na tyle zjawisko powszechnej inwigilacji i gadania do pracowników poczty, że z tego adresu macie otwierać przesyłki co do kogo idzie i co tam jest i przyszła mi taka koperta 2 razy w ciągu 2 lat otwarta i w tym roku to samo było i powiem ci, że przez 10 lat uprawy konopi rok w rok nigdy nie miałem jeszcze nalotu bo albo jestem dla nich za słaby albo po prostu jednak te przesyłki albo się otwierały przypadkiem albo otworzył to pracownik poczty bo może też był jaraczem i stwierdził a ukradnę sobie 10 nasion, coś tam wezmę i może coś fajnego będzie, nie.

(wywiad P92)

Posiadanie substancji psychoaktywnych w sensie ich fizycznego przechowywania i przenoszenia również wiąże się z dyskomfortem, którego badani nie mogą rozwiązać wobec abstrakcyjnych systemów pocztowych czy kurierskich w taki sposób jak rozwiązują to z dostawcami „ulicznymi” – tzn. budując zaufanie w tej kwestii i przenosząc część ryzyka na dilerów. Badana tłumaczy to w ten sposób:

kwestia jest taka, że żeby odebrać paczkę w której znajdują się rzeczy które zamówiłam musiałabym z tym przejść przez miasto gdzie nadziać na niezbyt przyjemną kontrolę i jak bym się wtedy wytłumaczyła z dużego pudełka różnych dziwnych środków, proszków, tabletek i innych rzeczy... nie byłoby to zbyt komfortowe.

(wywiad P86)

Sposobem na rozwiązanie niepokojącego problemu jest przerzucenie ryzyka na kogoś innego. Jeden z informatorów wymienia instytucję „słupa” – podstawionej osoby, która za opłatą może wziąć od siebie ryzyko odbioru przesyłki:

B: No to z Silk Road’a zamawiają, no MDMA ściągają do Polski, kwasy nie kwasy, heroína, wszystko. Tylko na paczkomaty i potem podstawiają słupa żeby mieć czyste plecy, nie.

M: Co podstawiają?

B: Słupa. Znaczą słup to jest po prostu osoba, która jest takim frajerem, któremu się płaci za to, że idzie ci do paczkomatu i odbiera paczkę. Wtedy generalnie jak coś polecą to policja poleci na niego, on będzie czysty bo nic nie będzie mieć.

(wywiad P81)

Dodatkowym problemem związanym z zakupami substancji psychoaktywnych przez internet jest istnienie administracyjnych granic. O ile zagraniczne sklepy internetowe i ponadnarodowe rozwiązania finansowe oraz logistyczne sprawiają, że e-handel otworzył przed konsumentami nieograniczone możliwości, to jednak granice państwowe, fiskalne i celne wciąż istnieją, co dla kupujących substancje psychoaktywne znacznie problematyzuje sprawę przesyłki. Na forum zakładane są całe wątki związane z przechwyceniem lub zainteresowaniem służb celnych paczkami z zamówieniami z zagranicznych sklepów. Dlatego użytkownicy przed dokonaniem zamówienia korzystają z wiedzy i doświadczeń innych:

i jeszcze kiedy robi się zamówienie z [adres strony] to da się im przesłać pieniądze w kopercie? jak tak to gdzie jest formularz i jak oni to pakują? a na granicy jest jakiś przypał z tym? dajcie jak najwięcej rad na temat tego sklepu [adres strony]
(wątek P28)

Kiedy w związku z przesyłką pojawiają się kłopoty, użytkownicy szczegółowo opisują sytuacje i odwołują się do wiedzy, pomysłowości i doświadczenia innych. Oto przykładowa porada w sytuacji zatrzymania paczki na granicy – jeden z uczestników dyskusji odpowiada:

Ale że nielegalne, ta? Nic nie kupowałeś, nic nie wiesz, nie orientujesz się, zarobiony jesteś. Nie wiesz skąd vendor miał Twoje dane, wszak inwigilacja w sieci na całego. Jeśli przedstawią Ci wyciągi z konta, to powiedz że w przyływie chwili chciałeś coś tam zamówić, wpłaciłeś kasę, ale zrezygnowałeś, bo przecież narkotyki są szkodliwe i nie wiesz co Ci do głowy strzeliło. Na kasę machnąłeś ręką, nie chciało Ci się z gościem szarpać, nerwów szargać – w sumie Twoja wina, że takie pochopne decyzje podejmujesz i nie zgłaszasz z tytułu straty żadnych roszczeń.
(wątek P75)

Sprzedawcy – tzw. „vendorzy” – stanowią przedmiot, ale także podmiot dyskusji dotyczących zamawiania i kupowania substancji psychoaktywnych. W pierwszej roli są omawiani – na różne sposoby – przez użytkowników, a w drugiej – ich przedstawiciele biorą aktywny udział w dyskusji, co ma oczywiście na celu realizację interesów, które reprezentują czy – aktywną sprzedaż – jeśli można tak użyć żargonu marketingowego. Odpowiadają na pytania – wg. relacji badanych pomagają realizować zamówienia itp. Jak relacjonują użytkownicy:

Substancja dała naprawdę silne doświadczenie psychodeliczne. Porównywalne z 2,8mg 25D-NBOME. Wystąpiło wiele unikatowych i ciekawych efektów. Miałem wręcz wątpliwości czy vendor się nie pomylił i nie przesłał mi przez przypadek innego blottera. Dzisiaj jednak z nim rozmawiałem i potwierdził, że dostałem zgodnie z zamówieniem 25N-NBOME.
(wątek P3)

Sami użytkownicy przede wszystkim dzielą się opiniami o vendorach. Są to typowe konsumenckie rozmowy, porównujące towary i usługi ich jakość i ilość oraz obsługę. Oto przykład:

2mg od jednego vendora != 2mg od innego vendora. Ze swoich doświadczeń wiem, że deklarowane niby 2,3mg klepało słabiej niż deklarowane 2mg od kogo innego. Obaj vendorzy dość znani, więc nie ma to tamto, że sort chujowy powinien być a jednak był gorszy. Żebyście się kiedyś nie zdziwili zarzucając standardową dawkę od innego vendora.

(wątek P1)

Przed podjęciem decyzji o zakupie często padają w dyskusjach pytania o opinie na temat konkretnych sprzedawców. Na przykład kolporterów substancji, których dotyczy dany wątek:

A co myślicie o zamawianiu z [nazwa specjalistycznego sklepu zajmującego się sprzedażą substancji omawianej w tym wątku]? A wogóle to da się tam zamawiać bez podawania tych wszystkich danych wysyłając kasę w kopercie? Są przypały z zamawianiem stamtąd?

(wątek P28)

Pytania dotyczą również sposobów płatności, zachowywania anonimowości i ogólnego bezpieczeństwa.

Z drugiej strony, zadowoleni klienci dzielą się pozytywnymi opiniami rekomendując konkretnych sprzedawców:

Polecam, reklamuję i rozślawiam [nazwa sprzedawcy].

(wątek P28)

Jeden z badanych opisuje zjawisko wykorzystywania funkcji w strukturze forum – po pierwsze przez pełniącego ją administratora, a po drugie przez sprzedawców. Chodzi o przekazywanie nieodpłatnie substancji z założeniem, że użytkownik o wysokim statusie opisze ją w przychylnym świetle:

Nie, to było na zasadzie no mam tego kolegę, który jest teraz administratorem, który ogólnie to jest człowiek, który ma ogólnie narkotyk na wszystko, na spo-

tkanie z dziewczyną, na naukę, sen, na wysranie się, na jedzenie na wszystko nie, ogólnie to jest jeden wielki człowiek chemia no i ogólnie on też zajmuje się trochę handlem tym i jako że jest już tak przyćpany to sklepy [niezrozumiale] przysyłają mu próbki za darmo tych substancji żeby zobaczył co to jest i po drodze robił im dobrą reklamę zapewne chociaż to jest nieoficjalne no i generalnie mówi, że to i to i to jest fajne, a ja mówię dobra no to daj mi trochę nie, na tej zasadzie to działało. (wywiad P81)

Użytkownicy aktywnie badają reputację sprzedawców prosząc innych o ich autoryzację:

mam pytanie troche innej treści, otoż chce kupić jakieś kapiące trichocereusy, a na [serwis aukcyjny] jest kilku sprzedających oferujących bridgesii i macrogonus. Uwagę moją zwróciły aukcje [nazwa użytkownika serwisu], ceny kaktusów ma najniższe czy ktoś zna sprzedającego i czy można ze spokojnym sumieniem kupić od niego kaktusy? (wątek P65)

W jednym z wywiadów, badany wskazywał, że używał forum w ostatnich miesiącach w zasadzie tylko w celu weryfikacji sklepu, gdzie chciał dokonać zamówienia:

chciałem zobaczyć czy odpisali mi w końcu ta wiadomość na temat tego sklepu internetowego z którego kupić pewne rzeczy w Internecie tak czyli dalej te same motywują mnie rzeczy do korzystania z forum. (wywiad P92)

Na forum użytkownicy udzielają sobie porad i pomocy w dokonywaniu zamówień. Publiczne dyskusje na temat sprzedawców urywają się, kiedy mowa o szczegółach – wówczas rozmowa przenosi się na kanał prywatny:

Właśnie – jak tam jest ze ściąganiem z zagranicy kory mimozy? Jaki jest stan prawny na dzień dzisiejszy? Słyszeliście coś o jakimś przypale? [odpowiedź:]

Nie wiem ja tam już po delegalizacji mimosy normalnie sprowadzałem paczkę z Meksyku wszystko ładnie pięknie doszło

[nick] jak chcesz to napisz do mnie dam Ci namiary na świetnego sprzedawca za 300 zł spokojnie dostaniesz 0.5 kg MH root bark powdered i 150 g ruty za friko
(wątek P17)

W publicznych dyskusjach unika się wymieniania nazw vendorów – natomiast szczegółowo omawia się ofertę.

Skoro można kupić LSD, MDMA, meskalinę, ketaminę i wszystkie inne nielegalne drugi przez neta, to czemu nie dmt? Sam znam dwa internetowe sklepy z DMT, mimo że kraje, z których wysyłają też zakazały jego posiadania. To internet pa- nie, jak dobrze poszukasz, to może uda ci się kupić pluton z Kazachstanu ;p
[odpowiedź:]

Zdziwiłem się bo dmt jest tam w towarzystwie ogólnie znanych RC i sklep wygląda w miarę rzetelnie. Napisałem rano maila z pytaniem o to dmt, ale nie dostałem jeszcze odpowiedzi.
[odpowiedź:]

Macki, a te 2 serwisy uważasz za wiarygodne?
[odpowiedź:]

Nie pisałbym o oszustach. W jednym ok. 87\$ za gram, w drugim ceną bardzo zależała od ilości, przy 1g wychodziło 200\$, ale przy większym zamówieniu wychodziło taniej niż w tym pierwszym. Aha, nie podam ci, co to za sprzedawcy, bo oni ryzykują trochę więcej, niż sklepy z mefedronem
[odpowiedź:]

Dzięki za informacje, nie potrzeba mi tych adresów, narazie mam swoje dojście, tansze niż te które podajes;)
(wątek P17)

Powyższa wypowiedź pokazuje także, jak bardzo oczywista jest dostępność substancji psychoaktywnych. Forum nie spełnia tutaj funkcji getekeepera, który dopuszcza do rynku – rynek jest tutaj omawiany.

Po złych doświadczeniach, użytkownicy również wystawiają negatywne opinie vendorom ostrzegając innych i prosząc uprawnionych użytkowników o weryfikację opinii w niedostępnym dziale „sprzedawcy”:

Cześć! W dziale ogłoszeń jest chyba oszust, przelałem kasę 17.06. Potem nastąpił problem z kontaktem, a od ponad tygodnia wogóle odpowiedzi. Czy ktoś z 30 postami dałby radę sprawdzić czy w odpowiednim dziale jest coś o rzeczonym „vendorze”. Chciałbym ostrzec innych użytkowników, a nie chce spamować postów. Pozdrawiam!

[odpowiedź:]

*Może napisz o kogo chodzi
Mało jasnowidzów na hajpie
edit: albo wyślij mi pm'kę*

[odpowiedź:]

W dziale sprzedawcy jest temat oszuści napiszcie w nim. Jeśli chodzi o działanie na tle prawnym to możecie zgłosić na policję.

Tutaj macie przykład: [kopia z innych mediów – artykuł na temat oszusta wyłudającego pieniądze rzekomo sprzedając dopalacze]

(wątek P51)

W odpowiedzi inni poprosili o nazwę, szybko stosując poprawkę na regulamin forum i prosząc o wiadomość prywatną. Inny użytkownik uzupełnił tę radę o opis działań prawnych, które można przedsięwziąć wobec nieuczciwego sprzedawcy.

W informacyjnym ekosystemie Hyperreal – wskazuje się sprzedawców jako na jedynych graczy w zasadzie niezainteresowanych rzetelną informacją. Vendorzy należą do porządku rynku – zależą im na zysku – w ten sposób zaburzają równowagę forum, którego normy zbudowane są wokół wysokiej jakości informacji – wg badanych.

M: To nie było takich osób, które właśnie specjalnie no kłamały na forum, żeby....

B: Nie takim, to już prędzej właśnie ci sprzedawcy, którzy się zajmują rozprowadzaniem towaru reklamując swój towar nie wiedząc co to jest do końca i przez co podsyłają niesłuszne informacje no no nieprawdziwe i to na tej zasadzie działa raczej no nikomu w interesie nie jest to żeby forum zaśmiecać dezinformacją poza tym, którzy mogą mieć z tego pieniądze

(wywiad P91)

W odpowiedzi na zjawiska generowane przez obecność sprzedawców administratorzy podejmują działania mające na celu regulację udziału vendorów na forum. Prawdopodobnie tej wewnętrznej sprzeczności kapitalistycznego rynku nie da się rozwiązać, nawet jeśli samo forum zbudowane jest wokół innych wartości:

b: dla mnie najważniejsze było to że elementem sprawnie działającego rynku wszelkich zasad ekonomicznych jest to żeby była informacja [niezrozumiale] żeby ludzie wiedzieli co kupują a nie kupowali rzeczy w ciemno stąd też

m: dla ich bezpieczeństwa?

b: no tak no dla ogólnego bezpieczeństwa nie tylko dla ich ale także dla mojego no bo też te [partie] trafią w te same kryteria a no właśnie no tak właśnie z tą informacją stwierdziliśmy że no musi być coś tych sklepach żeby nie było tak że w ciemno no bo jeśli jest w ciemno to bardzo szybko pojawiają się oszuści (wywiad P91)

Nasi informatorzy zwracają uwagę, że w ogóle regulacja rynku może sprawić, że jego gracze będą odpowiedzialni za swoich klientów. Wskazuje potencjał rynku internetowego jako predestynowanego do bycia regulowanym i opartym na wiedzy:

Chyba tak bo tak jak wymieniałem na zasadzie tych cech, które wymieniałem, a to co jest na zewnątrz no siedzę w tym i choćby nawet temat zanieczyszczenia trawy, tak, jak zamówisz z Silkroada bo już są nowe takie analogiczne i zamówisz trawę to będzie czystsza bo to trafia z jakiegoś kraju gdzie nie oplaca się tej trawy chrzanić, Irlandia czy Japonia czy tam gdzieś jakiś kraj gdzie jest legalna no to wiesz [niezrozumiale] jakiegoś zioła no to ono będzie czyste bo tam nie oplaca się tego chrzanić i tak poza tym cena zioła jest tak wysoka, że ten człowiek zarobi na tych 5 gramach więcej niż jakby było to nielegalne i nie oplaca mu się tego chrzanić, a na ulicy jest zawsze to samo, zawsze jest wszystko chrзанione nie jest to pewne, kwestia też tego na ulicy, że gościu cię oszuka, a w internecie cię nie oszuka bo zapłacić pieniądze, oni są sklepem legalnym i możesz im sprawę wytoczyć, a na ulicy co wytoczysz komuś sprawę no nie wytoczysz nikomu.

(wywiad P92)

Wiedza konsumencka jest generowana również w dyskusjach na forum. Użytkownicy wymieniają się rzeczowymi poradami dotyczącymi zachowań wobec sprzedawców:

Zanim to kupisz wyślij im maila z zapytaniem jak długo materiał leży i w jakich warunkach (sucho, nienasłonecznione)...

(wątek P65)

Użytkownicy podają szczegółowe opisy efektów jako dowody na zróżnicowanie jakości sprzedawanych substancji, co świadczy o ich wiedzy konsumenckiej, która jest jednocześnie uwiarygadniana osobistymi doświadczeniami i relacjami:

no właśnie sort srotowi nie równy
też nie można ufać wszystkim vendorom
napiszę że jest 2 mg na blotterze, żeby zachęcić do zakupu, a tak naprawdę da 500
i potem są sytuację, że ktoś dostanie na prawdę 1mg zje kilka na raz i potem płacz
i zgrzytanie zębów..... ja mówię, ja zjadłem jeden papiererek na nim było 1 mg 25-b-
-nbome i też zaznaczę że był to HCL a nie zasada
a wiem, że mają co nie którzy i to i to ! a jak wiadomo kwas lepiej się przyswaja
więc podsumowując ja po 1 mg na prawdę miałem ogromną fazę ... kilak razy tra-
ciłem ego, rodziłem się na nowo, tworzyłem rzeczywistość myślami... to oczym po-
myślałem, stawalo się prawdą.. przez pewien czas jak straciłem ego byłem jakby
cząstką energii taką kuleczką energii która fruwała po wszechświecie i wchodziła
w różne osoby i byłem jakby różnymi Bogami... bardzo mocne przeżycie... więc nie
wiem jak to możliwe że ktos zjadł 3 mg i miał słabą fazę.... na serio trzeba uważać
(wątek P1)

Szczególnym zachowaniem informacyjnym i konsumenckim zarazem jest pytanie o możliwości kontroli jakości i legalności, co jednak w dyskusji zostało przyjęte jako ekstremalna postawa:

Witam, chciałbym się dowiedzieć gdzie mógłbym przeprowadzić badania RC.
Często zamawiam z internetowych sklepów różne substancje do badań w mniej-
szej i większej ilości, zawsze mam cień wątpliwości czy aby przypadkiem nie
dostałem substancji która może okazać się nielegalna, szczególnie gdy zamawiam
większą ilość. Dlatego chciałbym dowiedzieć się gdzie mógłbym zrobić badania,
aby upewnić się że dana substancja jest na pewno legalna.

[odpowiedź:]

Do czego to doszło, żeby sprawdzać wiarygodność vendorów...

(wątek P10)

Do innego rodzaju zachowań konsumenckich należą zapytania o aktualną ofertę:

Wznowie trochę wątek. Pewien sprzedawca wprowadził ten związek do swojej oferty. Wiadomo może coś więcej o tej substancji?

(wątek P5)

Oczywiście, użytkownicy omawiają też ceny oferty:

Tyle że 10PLN w dzisiejszych czasach to troche dużo za dropsa (choć jeśli byłby na prawdę dobry to cena wydaje się jeszcze w granicach)....u mmnie w mieście są zazwyczaj po 5 zł albo góra po 7, a jeśli ktoś Ci powiedział że normalnie są po 30PLN no to chyba troche bajerował żeby zakończyć jakich to on dobrych pigułek nie ma.

(wątek P22)

Nie tylko internetowi sprzedawcy są omawiani przez użytkowników forum. Forum omawia bardzo wiele legalnych źródeł substancji lub substratów substancji psychoaktywnych:

Nie wiem czy to odkrycie ale jeśli ktoś ma problem ze zdobyciem wermikulitu to wcale nie jest on niedostępny i nie trzeba go zamawiać z netu. Prosto wcześniej szukałem w złych miejscach i to że nie ma go w sklepach ogrodniczych jest prawdą ale za to w dużych sklepach zoologicznych (muszą być takie które trudnią się też terrarystyką) wermikulit występuje w dowolnych ilościach i w dowolnej granulacji.

(P28)

Hyperreal jest także miejscem dyskusji na temat rynku substancji psychoaktywnych. Użytkownicy dokonują analiz sytuacji na rynku:

Ogólnie, dlaczego temat ma tylko 3 strony gdy taka 25C ma ponad 100? Mała dostępność czy co?

[Odpowiedź:]

tak, mała dostępność, druga sprawa – ludzie przywiązują się do starego, bo tańsze, poza tym zmian nie lubią...

(wątek P1)

czy dyskutują na temat jakości.

Czy naprawdę amfetamina która jest oferowana przez zagranicznych vendorów na SR jest takiej czystości jak 60–70procent ?

(wątek P8)

Takie dyskusje mają charakter przekrojowych analizy, jak na przykład ten wpis w wątku poświęconym używaniu escasy:

To wcale nie był pojedynczy rzut – fala dopalaczowego gówna zalała NL na dobrych kilka miesięcy, jak również drugi pod względem czystości rynek czyli wyspy. Tam jednak są o wiele lepsze możliwości i większa świadomość.

Ja nie przewiduję by u nas coś miało się w przeciągu roku zmienić. Jak dla mnie powód jest jeden – u nas rynek dragów jest opanowany przez najgorszych zaka-piorów ,którzy mają kompletnie w dupie co sprzedają. Byle poszło.

Do tego jest monopol – niech ktoś spróbuje pojechać do NL chociażby, niech zała-pie kontakty i przywiezie dobry towar. I niech chłopcy z dzielni się dowiedzą o konkurencji.

W tym kraju jeśli nie jesteś szeroko pojętym artystą, bądź jakimś cudem nie masz dojścia do ludzi którzy sprowadzają dobre dragi ale tylko dla zamkniętego kręgu odbiorców – to jesteś skazany na „ulice” czyli mniejszą lub większą przejebkę – czy to chodzi o zioło, czy o koks....A MDMA nie ma od lat, bo to niestety skomplikowa-ny drag w produkcji, więc po co się męczyć, inwestować, ryzykować duże straty w przypadku wpadki, jak i tak co wejdzie na rynek i tak zostanie sprzedane. Producent sprzeda głównie hurtownikowi, hurtownik dilerowi a diler i tak znajdzie chętnych – co ciekawe wszyscy zarobią oprócz ostatniego ogniwa.

[wątek P22]

Najciekawsza dyskusja dotycząca rynku toczy się – siłą rzeczy – na temat e-handlu substancjami psychoaktywnymi. Jeden z badanych zwrócił uwagę na rolę, jaką sklepy internetowe pełnią w budowaniu bezpieczeństwa informacyjnego użytkowników w porównaniu z zakupami „na ulicy”:

No Internet jeśli chodzi o legalność w tej chwili rzeczy to duża prostota wszystkiego jest, są wszystkie informacje, jest wszystko, a jeśli spotkałbym kogoś na ulicy, i jest ten pewność tego co dostajemy, znaczy no pewność, te sklepy, które to sprzedają mają tam karty charakterystyk, te wszystkie ostrzeżenia to jest wszystko podlega pod normy europejskie przynajmniej jeśli chodzi o RC, a na przykład na ulicy jak idę dostaję LSD, który zrobił jakiś tam student jakąś tam metodą to do końca nie wiem co to jest, jak to zadziała, czy to czasem nie jest stare i tak dalej czy nie rozpadły się te cząsteczki i one mogą bardzo źle zadziałać na mnie, dużo większa trudność w dostaniu tego i w sumie porównywalna jak z tymi rozmowami między użytkownikami na forum bo tak samo na forum będzie się ktoś krył jak w świecie realnym podejrzewam.

(wywiad P92)

Podobne opinie, chociaż wyrażane czasem w bardziej lapidarny sposób można znaleźć w dyskusjach na forum:

wolę 4-FMA od sprawdzonego vendor'a niż ulicznego włada mieszanego z chuj wie czym.

(wątek P8)

Użytkownicy dostrzegają także wady zakupów przez internet:

M: No a to wolisz jakby ten rynek offline jeżeli chodzi o kupowanie rzeczy?

B: No zdecydowanie bo też wiesz, wiem, że ktoś mnie nie oszuka, tak.

Dostaję to do ręki.

M: Mhm i możesz sprawdzić co to jest.

(wywiad P81)

Więcej głosów, zarówno w wątkach analizowanych przez nas jak i w rozmowach z informatorami, skłania się ku tezie, że rynek internetowy jest bezpieczniejszy, ponieważ jego struktura wymusza kontrolę jakości i rzetelności sprzedawców:

Zaufanie do marki sprzedawcy

B: a w Internecie są stali dostawcy, którzy wciąż i wciąż zapewniają mniej więcej podobny standard nie wiadomo czego się spodziewać

M: I ufasz im?

B: Na pewno bardziej niż osobie, której prawie nie znam tak, no bo to wiesz....

M: W Internecie chyba tym bardziej

B: No dobrze, ale pod tym samym szyldem wciąż funkcjonuje ta sama osoba.

Być może przenosi się ten biznes z jednej osoby do drugiej, bo przedsiębiorstwo może być, ale jednak wciąż pozostaje ta sama marka i marki zawsze były jakimś wyznacznikiem tak – jakości więc tam kiedy to już w internecie przybiera w loga i adresy i konkretne konta bankowe not o już wiadomo w co się idzie nie, że jak się raz to przeszło to wiadomo, że jak się będzie przechodzić drugi raz, to będzie to samo, no na ulicy jest to inaczej

(wywiad P91)

Najważniejszym procesem społecznym dziejącym się w związku z handlem substancjami psychoaktywnymi na forum Hyperreal nie są same ewentualne transakcje, o których można by wnioskować z wypowiedzi badanych. Dużo bardziej istotna jest gra informacyjna i dyskursywna, którą umożliwia struktura tego rynku oraz samo istnienie forum (czy szerzej: anonimowej, masowej ale indywidualnej komunikacji). Forum jest używane do zdobywania wiedzy, dzielenia się wiedzą, wytwarzania wiedzy na temat sprzedawców, jest narzędziem kontroli, ale też reklamy vendorów. Ścierają się tu dwa dyskursywne porządki: kapitalistyczny sprzedawców oraz informacyjny i zorientowany na jakość – użytkowników.

W codziennych praktykach forum służy do zaspokajania potrzeb informacyjnych swoich użytkowników. Obiektywizuje dyskurs, który przez to łatwiej podzielać korzystającym z forum, ale także łatwiej badać i zrozumieć np. tworzącym polityki związane z zachowaniami ryzykownymi. Zachowania informacyjne związane z rynkiem i zakupami substancji psychoaktywnych pełnią funkcje kontrolne i regulacyjne wobec kapitalistycznego porządku w jakim operują sprzedawcy.

Używanie alternatywnego systemu: korzystanie z forum w kontekście doświadczeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych

Szeroki zakres informacji na temat substancji psychoaktywnych oraz pozytywne relacjonowanie efektów ich zażycia przez użytkowników forum wzbudza zainteresowanie i stymuluje do testowania nowych substancji:

M: czy forum ma jeszcze jakiś wpływ na to że używasz takich a nie innych substancji, wpływ na twoje myślenie, czy to jest tylko takie centrum zdobywania informacji o efektach tylko i wyłącznie

*B: raczej centrum zdobywania informacji, czy ma wpływ no nie, nie dyktuje mi na pewno żadnej substancji, którą mogłabym spróbować. **Chociaż w sumie, może mnie zainteresować czymś, że czegoś można spróbować, bo jest opisywane bardzo pozytywnie przez jakąś większą grupę osób. Więc póki co, można jeszcze sprawdzać i eksperymentować.***

(wywiad P86)

Zdobywanie informacji o środkach psychoaktywnych ma znaczenie dla eksperymentowania z nowymi substancjami. Użytkownicy (badani) doceniają forum właśnie ze względu na możliwości jakie przed nimi otwiera:

M: czyli przydawały Ci się te informacje też?

B: przydawały mi się i bardzo dużo rzeczy poznałam też dzięki temu

M: czyli nowe substancje też dzięki temu poznałaś?

M: i kosztowałaś ich potem?

B: tak

(wywiad P89)

Badani użytkownicy podkreślają ogromną rolę forum w rozwijaniu wiedzy o substancjach psychoaktywnych, do tego stopnia, że korzystanie z jego zasobów

doprowadziło do zmian w używaniu, które nie byłyby możliwe poza forum. Odkrycie forum i rozpracowywanie jego zasobów można zatem interpretować w kategoriach rytuału przejścia – w nowy etap doświadczeń z substancjami psychoaktywnymi.

M: a jaki miało wpływ forum na korzystanie cały czas z nowych używek?

*B: na pewno to otworzyło mi furtkę że coś takiego jest w ogóle możliwe generalnie bo **bez tych informacji bym nie wpadł na to że to może być tak szerokie pole do popisu** tak i w ogóle tego co ja tam nawyrabiałem od kiedy się o tym dowiedziałem i forum na pewno otworzyło mi te drzwi, ja się zdecydowałem przez te drzwi przejść i dzisiaj jestem po tej stronie – bez forum zdecydowanie to by się nie wydarzyło.*

(wywiad P91)

Korzystanie z informacji zawartych na forum umożliwiło świadome eksperymentowanie z substancjami co oznacza, że używanie jest poprzedzone zdobywaniem informacji na ten temat:

M: To o tej kodeinie mówiłeś, że zaczynałeś od tego.

*B: Znaczący no, nie zaczynałem, tylko to było tak, że jak brałem, nie, wcześniej tam jakieś tam dopalacze itd. **a to było takie moje pierwsze, całkowicie takie, nie wiem, świadome rzeczy. Czytałem co to jest, jak to działa itd.***

M: I to na stronie czytałeś czy na forum?

B: Na forum, tak.

(wywiad p85)

Eksperymentowanie z nowymi substancjami jest związane nie tylko z rozległością wiedzy o substancjach psychoaktywnych, ale również stosunkowo prostym dotarciem do niej:

m: mhm a jak w ogóle zacząłeś się wkręcać

*b: **stwierdziłem że tego jest bardzo dużo, a ja chcę poznać bardzo wiele więc...***

m: mhm czyli najpierw zacząłeś czytać

b: najpierw zacząłem czytać tak i generalnie informacje tak, ale dostęp dzisiaj do rynku internetowego przede wszystkim jest banalny i w związku z tym, stwierdziłem że raczej jego rozpiętość co tam można dostać jest bardzo szeroka więc stwierdziłem, że se popróbuje wszystkiego po trochu

(wywiad P91)

Forum służy relacjonowaniu osobistych doświadczeń związanych z używaniem. Jeżeli aktywność użytkownika została pozytywnie odebrana na forum (użyteczna wiedza), a jego zaangażowanie i wiedza spotkały się z reakcją osób zarządzających, to wówczas użytkownik może zostać zaproszony do przyjęcia nowej roli – moderatora:

B: No i wziąłem to też, opisałem, zrobiłem zdjęcia, wrzuciłem na forum i też spotkało się to z dużym zadowoleniem właśnie

M: A to było zanim byłeś moderatorem czy potem?

B: Właśnie chyba...chyba to było jeszcze przed...zanim byłem moderatorem i właśnie dopiero potem, jak zobaczyli, że ja robię takie rzeczy...przydatne i, że robię coś dla tego forum.

M: Pomocne.

B: Pomocne to to, że byłbym dobrym kandydatem i sami mi... sam dostałem po prostu propozycje przez...tak, tak to było na pewno forum, bo sam dostałem propozycję od innego moderatora, który siedział i się właśnie mnie dopytywał a propos jednej z tych rzeczy co tam ten...i powiedział, że akurat w tym dziale nie mają moderatora i czy chciałbym może tam...coś tam. No ja stwierdziłem, że no jak..., że po maturze(..) No i tam jak już skończyłem, napisałem wszystko, to stwierdziłem, że no mam już teraz mnóstwo czasu i po prostu nie mam co z nim robić i...no i przyjęli mnie i tam...no działałem

(wywiad P85)

Zaangażowanie się w tworzenie treści w dziale jest związane ściśle z jej zażywaniem:

B: Na forum to zacząłem pisać tak więcej generalnie dużo, jak zacząłem jeść kodeinę. To było akurat...taka substancja, z którą najwięcej na forum...tak jakby działałem i w której wątku najwięcej napisałem.

(wywiad p85)

Jak relacjonują badani użytkownicy forum stanowi platformę wymiany nie tylko wiedzy, ale i kontaktów, które przenoszone są także poza forum. Wymiana informacji może służyć nawiązaniu znajomości, a tak budowany kapitał społeczny może być przydatny w pozyskiwaniu substancji psychoaktywnych:

B: Nagle napisałem na forum, że coś tam, w jakimś innym temacie: ha ha kupiłem sobie giebela coś tam coś tam nie, wiesz. I kumpel tak dzwoni... odbieram telefon i kumpel dzwoni: ej stary, słuchaj masz giebela? No. No to weź, ja ci dam tu to, to, to a ty mi dasz tutaj tyle giebla, ok? No spoko. No i idę, się wymieniam. Ktoś mi mówi: no, ja tutaj dostałem coś tam, coś tam od kogoś tam no i wiesz i...takie.
(Wywiad P85)

Raz jeszcze podkreślamy, że przywoływanych przez badanych sytuacji, w których dochodzić może do handlu substancjami między użytkownikami-ludźmi, nie należy traktować jak faktów, ale bardziej jako subiektywne i kontekstowe relacje w sytuacji wywiadu.

Używanie substancji, które są legalne (dostępne na receptę) oraz pozyskiwanie ich od osób, których trudno podejrzewać o handel (dilerzy to osoby związane z handlem substancjami nielegalnymi), umożliwia w poczuciu osoby badanej – bezpieczny zakup substancji, bez obaw o konsekwencje związane z nielegalnością:

*B: Wiesz co to może by tak działało w momencie kiedy masz dilerów, którzy handlują właśnie rzeczami typu marihuana, heroína, amfetamina, tak, **ale nasi „dilerzy” to byli po prostu ludzie, którzy chodzili do lekarza bo ich tak strasznie plecy bolą no i w tym momencie co, no bolą ich te plecy, mają na to papiery, mają lekarza, który wypisuje te leki, mają receptę no to – nie było po prostu etapu, na którym by mogli kogoś złapać, tak.***

M: No czyli wszystko było...

B: Względnie bezpieczne pod tym względem prawnym.

(Wywiad P81)

Rynek zakupów substancji w sieci jest bardzo dobrze zorganizowany logistycznie, a dowodem na zainteresowanie odbiorców są sklepy, które promują się na forum oraz efektywny, względnie anonimowy system dostarczania. Badany związany z organizacyjną stroną forum nie jest zachwycony tym, że forum jest wykorzystywane w celach reklamowych (np. banery sklepów internetowych oferujących substancje psychoaktywne), jednak akceptuje taki stan rzeczy, gdyż ta działalność umożliwia jego zdaniem funkcjonowanie forum (finansowanie serwerów) na takich zasadach jak to wygląda obecnie (dostęp do forum nie wymaga płatności od użytkowników):

B: rynek internetowy i ten i jacyś kurierzy, firmy pocztowe to wszystko jest bardzo dobrze zorganizowany biznes i bardzo pięknie wszystko działa i bezpiecznie i nie ma problemu

(...) bo to się pcha to te reklamy na forum ich ciężko nie zauważyć nie ja tego nie podoba mi się to że nasze forum musi być opieczętowane takimi ale no pieniądze na serwer nie biorą się znikąd , więc no reklamy na tyle ile są i one najlepiej świadczą o tym jak łatwo dzisiaj dostać towar

(wywiad P91)

Zamawianie substancji poprzez sieć nie jest dla wszystkich użytkowników wystarczająco bezpieczne, dlatego w niektórych wypadkach są podejmowane bezpośrednie kontakty z osobą sprzedającą – gdyż sama sytuacja obioru paczki wiąże się ze zbyt dużym ryzykiem:

B: kwestia jest taka, że żeby odebrać paczkę w której znajdują się rzeczy, które zamówiłam musiałabym z tym przejść przez miasto gdzie nadziać na niezbyt przyjemną kontrolę i jak bym się wtedy wytłumaczyła z dużego pudełka różnych dziwnych środków, proszków, tabletek i innych rzeczy...

Radzenie sobie z nielegalnością używania substancji psychoaktywnych jest realizowane również poprzez korzystanie z substancji z kategorii research chemicals (RC), których kupno nie jest tak obarczone ryzykiem pod względem sankcji prawnych:

B: Następna rzecz no to RC, z RC jest prosta sprawa, wchodzimy na Internet, zamawiamy, paczka przychodzi i jest po problemie.

(wywiad P92)

Zakupy substancji psychoaktywnych z kategorii RC, które formalnie wciąż znajdują się w fazie badań, są zdaniem badanego bezpieczniejsze ze względu na pewną kontrolę jakości, opis substancji co w połączeniu z forum daje użytkownikowi dużo większą pewność niż zaopatrywanie się w substancje u dilerów gdzie zawartość kupowanej substancji jest wątpliwa:

B: No Internet jeśli chodzi o legalność w tej chwili rzeczy to duża prostota wszystkiego jest, są wszystkie informacje, jest wszystko, a jeśli spotkałbym kogoś na ulicy, i jest ten pewność tego co dostajemy, znaczy no pewność, te sklepy, które to sprzedają mają tam karty charakterystyk, te wszystkie ostrzeżenia to jest wszystko podlega pod normy europejskie przynajmniej jeśli chodzi o RC, a na przykład na ulicy jak idę dostaję LSD, który zrobił jakiś tam student jakąś tam metodą to do końca nie wiem co to jest, jak to zadziała, czy to czasem nie jest stare i tak dalej czy nie rozpadły się te cząsteczki i one mogą bardzo źle zadziałać na mnie, dużo większa trudność w dostaniu tego

(Wywiad P92)

Inny badany relacjonuje natomiast:

B: A z drugiej strony, można narkotyki kupować przez internet, które się nazywają bardzo ładnie reserch chemicals to są substancje niezbadane w Polsce i przez to niezdelegalizowane. One są powszechnie dostępne na stronach, ale ze stronami się walczy, bo nie wolno sprzedawać substancji będących narkotykami de facto jako substancje, które nie służą do niczego, tylko do przeprowadzania badań na nich [śmiech] a jak wiadomo badania ograniczają się do zapakowania do dzioba i czekania na efekty [śmiech]

(wywiad P86)

Sklepy jak wynika z relacji badanego, wysyłają darmowe próbki, do osób, które poprzez swoją pozycję na forum, popularność lub też / i zainteresowanie eksperymentowaniem – promują substancje:

B: Nie, to było na zasadzie no mam tego kolegę, który jest teraz administratorem, który ogólnie to jest człowiek, który ma ogólnie narkotyk na wszystko, na spotkanie z dziewczyną, na naukę, sen, na wysranie się, na jedzenie na wszystko nie, ogólnie to jest jeden wielki człowiek chemia, no i ogólnie on też zajmuje się trochę [] tym i jako że jest już tak przyćpany, to sklepy [niezrozumiale] przysyłają mu próbki za darmo tych substancji żeby zobaczył co to jest i po drodze robił im dobrą reklamę zapewne chociaż to jest nieoficjalne no i generalnie mówi, że to i to i to jest fajne.

(wywiad P81)

W świecie poza forum, zapewnienie bezpieczeństwa zakupu jest realizowane poprzez wykorzystanie sieci znajomych:

B: przede wszystkim staram się z dobrymi znajomymi, którym ufam je zażywać jeżeli już zażywam, na pewno staram się y nie chcę ja kupować nie chcę ja mieć kontaktu z dilerami bezpośrednio, wolę na przykład żeby ktoś po to poszedł nawet jeżeli to jest nasz wspólny znajomy, rzadko ja kupuję cokolwiek tylko właśnie bierzemy w kilka osób i jedna osoba idzie żeby jak najmniej było tego chodzenia do tej osoby żeby to też tak nie wyglądało.

(wywiad P86)

Przewaga zakupów bezpośrednich nad tymi realizowanymi drogą internetową wynika z tego, że nie są tak obciążone utrwaleniem danych osobowych :

B: Co do zdobywania, z ręki do ręki zazwyczaj od kogoś po prostu. Staram się na prawdę zabezpieczać swoje dane, pozostawać maksymalnie anonimowa, w związku z czym nie dokonuje zakupów gdzieś, gdzie moje dane mogą zostać utrwalone.

(Wywiad P86)

Rola jaką pełni forum w używaniu substancji psychoaktywnych

Korzyści z używania forum zmniejszają się wraz z pozyskaniem wiedzy i doświadczenia przez użytkownika w zakresie substancji. Samo forum, oferuje ogromny zasób wiedzy, z zakresu prawa czy też dot. kwestii medycznych z odwołaniem do publikacji naukowej szczególnie atrakcyjny dla początkujących użytkowników:

B: obecnie korzyści, są dużo mniejsze, bo mam dużo większą wiedzę i to co się obecnie dzieje się na forum to już jest tylko powtórka z tego co ja już wiedziałem, mmm, a kiedyś oczywiście dowadywałem się dużo, bo to jest skarbnica informacji. Często w kwestiach prawnych, w kwestiach czysto medycznych, dużo odnośników do poważnych publikacji, bo wiadomo, że to co ludzie piszą na forum, nie można tego brać na pewnik. Wiadomo, że jak sto osób powtórzy to samo, to ma to jakąś większą wartość, ale jednak lubię się oprzeć na poważnych naukowych badaniach.

(wywiad P87)

Forum może pełnić rolę redukcji szkód dla osób zdecydowanych już na używanie substancji psychoaktywnych, zdaniem badanego – osoby posiadające zdolność filtrowania informacji, wyposażane są w wiedzę, która umożliwia im względnie bezpieczne poruszanie się po świecie substancji psychoaktywnych, których nie otrzymają w innych miejscach w sieci:

M: A jakie widzisz korzyści z korzystania z tego forum?

*B: Na pewno jest ogromna wiedza i można, jakby to określić, **na pewno daje ogromną wiedzę na temat narkotyków i generalnie tak plus minus pozwala jeżeli ktoś tak filtruje te informacje, które tam są [niezrozumiałe] korzystać z dragów w sensie na takie zasadzie, że tam coś piszą jak redukować szkody i tak dalej, czego nie robić, jak łączyć, czego nie łączyć tak no to daje jakieś tam rzeczy, których jakby nie ma na Wikipedii tak, na Wikipedii ci napiszą, że jest, nie wiem, że jest jakiś tam mefedron, napiszą ci działanie i jakieś tam dawkowanie ale nie napiszą ci na przykład, że nie możesz tego z takim lekiem łączyć, z takim czy takim bo umrzesz nie, a tam jest taka wiedza na tym forum, tam jest wszystko opisane jak wszystko połączyć, co zrobić żeby nie przegiąć no i powiedzmy, że to pozwala jakoś względnie bezpiecznie korzystać tak. I w sumie więcej korzyści chyba nie ma, nie no jeszcze poznałam fajnych ludzi no. Ale to tak też trzeba mocno filtrować bo na 50 osób to, że 4 są w porządku to nie jest specjalnie dużo nie.***

(Wywiad P81)

Poznanie różnorodności substancji oraz opisy działań poprzez forum, zdaniem badanego motywuje do poszerzania swoich horyzontów w obszarze eksperymentów z substancjami psychoaktywnymi. Z relacji badanych wynika, że na forum istnieje społeczne przyzwolenie na tego typu doświadczenia:

jak już się odkryje to forum to nawet jeżeli ktoś na przykład ktoś przez cały życie pali tylko zioło, tak i odkryje to forum to on się dowie o tylu substancjach, że w końcu nie wytrzyma i którąś weźmie. W sensie przez to forum się ćpa o wiele więcej niż by się ćpało. Jeszcze ogólnie jak na wszystkich forach innych jest tak jakby jest taki nacisk, że ćpanie dożyłne nie jest fajne i tego się nie robi o tyle na Hyper-real to jest takie totalnie normalne i na porządku dziennym i...

(Wywiad P81)

Badany postrzega zasób wiedzy, jakim dysponuje społeczność forum jako pomoc w bezpiecznym używaniu substancji, nie zgadza się z opinią – iż forum może intensyfikować potrzebę eksperymentowania z substancjami, a wręcz przeciwnie w niektórych wypadkach, relacje użytkowników są ostrzeżeniem przed zażyciem niewłaściwych substancji:

B: To jest bardzo pozytywne, zdecydowanie. Zdecydowanie to nie jest, nie jest coś co w jakiś sposób by propagowało używanie tych substancji, tylko raczej to jest, ja tę formę odbieram jako właśnie taka pomoc. Jeżeli ktoś już chce spróbować: jak, co, z czym, gdzie, kiedy, czego z czym nie mieszać...

M: Żeby sobie nie zrobić krzywdy...

*B:..bo to też jest bardzo ważne, żeby sobie nie zrobić krzywdy. **Wręcz niektórzy ostrzegają, że: nigdy nie próbuj tego, nigdy nie ruszajcie, radzę wam nie tykajcie tego, że takie opinie się wiele razy powtarzają na temat pewnych substancji. To jest na pewno pomocne. Jest to po prostu dobre źródło wiedzy i edukacji***
(Wywiad P83)

Dla osób decydujących się na zerwanie z używaniem substancji psychoaktywnych, korzystanie z forum jest dużym obciążeniem :

B: Zdarzało się. Szczególnie jak powiedzmy chciałem, chciałem przestać, przestać coś tam brać itd. i chciałem się powiedzmy opanować, ogarnąć. Tu widziałem, że siedzenie na forum tak jakby z tym, w tym za bardzo nie pomaga, nie.

*Niektórzy mówią, że pomaga, ale mnie się wydaje, że nie, bo...**Ja teraz głównie forum unikam**, zdecydowanie, bo tam...zajmuję się innymi rzeczami kiedy tam mam wolne.*

(wywiad P85)

Pomimo tego, że są działy dedykowane doświadczeniom i radom z przerwaniem zażywania substancji psychoaktywnych, forum może utrudniać zerwanie z uzależnieniem, a wsparcie społeczności jest wątpliwe:

A skąd ta decyzja, że chciałaś wyjść?

B: Z dragów? Przez forum.

M: Czemu?

B: Znaczący narkotyki już miałam rozwalone życie przez to swoje już tam się

nacierpiałam i stwierdziłam, że czas odpuścić. A generalnie forum niespecjalnie pomaga w rzucaniu, owszem jest cały dział o detoksie, o rzucaniu i tak dalej, ale tak naprawdę to piszą ćpuny tak, więc generalnie nie mówię, że jakiś detoks jest do dupy, dla nich jest do dupy na zasadzie, że było im tam ciężko tak, a jakiś detoks jest dobry, a oni ćpają dalej no to nie ma żadnego pokrycia po prostu w rzeczywistości i wolałam się od tego odciąć.

(wywiad P81)

Zerwanie z używaniem substancji, skłoniło do rezygnacji z używania forum:

B: No i jednego dnia wyrzuciłam wszystko...do kibla, mówiąc tak, po prostu, trochę po wieśniacku i wyrzuciłam tabletki [niezrozumiale] gbl wyrzuciłam..też amfetaminę, gluten morfinę. To w ogóle...sporo pieniędzy wyrzuciłam, ale byłam już tak wściekła na to i..perspektywa, że mogę zacząć wszystko od nowa..Zmieniam studia, to znaczy poszłam tylko na studia, więc zmieniam otoczenie, nowego chłopaka mam i...mogę zacząć wszystko od nowa. Po prostu dało mi to taką siłę, że...nawet nie było ciężko. **I na forum już mi się nie chciało w ogóle wchodzić.**

(wywiad P82)

Badany korzystał z forum będąc w ośrodku leczenia uzależnień – opinia użytkowników forum na takie zachowanie, wpłynęła na użytkownika, który znacznie ograniczył korzystanie z niego:

M: Ale powiedziałeś, że jesteś w ośrodku? Na forum?

B: No [śmiech].

M: I co? Jaka reakcja?

B: Coś tam... Właśnie ktoś w końcu tak zareagował, że wziął i mnie pojechał i po mi wiedział, że: o, tak se siedzisz w ośrodku, że coś tam, że tutaj wchodzisz i pewnie znowu wrócisz. No i to mi tam trochę dało do myślenia jednak. Chwilę po tym jakby hejcie...też zrozumiałem no jednak no. Jednak to nie jest normalne, że tak też kilka osób też mi tak powiedziało i stwierdziłem, że no dobra – w sumie faktycznie. No i w sumie, nie wiem, przestałem tak jakby wchodzić no. Nie wiem, że tak raz na miesiąc coś tam się zdarzy, że wejdę, coś takiego.

(wywiad P85)

Używanie substancji psychoaktywnych zmienia się wraz z korzystaniem z forum.

Informacje czerpane z forum służą także do wypróbowywania nowych technik używania substancji. Rezultaty są poddawane pod dyskusję:

*B: tak to takie drobne niuanse na przykład że co do tej matoksytaminy panuje dyskusja w jaki sposób najlepiej działa czy wciągana do nosowo czy brane doustnie czy domięśniowo, osobiście nie mam zamiaru się bawić w w żadne strzykawki w życiu w związku z czym pozostaje nos i usta, **do niedawna też miałem co do wciągania do nosa różnych substancji różne obiekcje, obecnie mi to nie przeszkadza, ale widziałem właśnie dyskusje, zrobiłem samemu sobie test też czy wciągnięta do nosa działa jakoś inaczej, lepiej,** nie odczułem żadnej różnicy może był ten efekt słabszy i rzeczywiście przeczytałem że większość ludzi generalnie zgadza się z tym że należy ją podawać doustnie i trzymać w buzi przez pewien czas i potem ją przełknąć i rzeczywiście wtedy te efekty są najlepsze, to jeśli chodzi o sposób administracji tego.*

(wywiad P80)

Przeprowadzone analizy pozwalają stwierdzić, że pomiędzy korzystaniem z forum a używaniem substancji psychoaktywnych zachodzi istotna zależność. Z jednej strony dołączenie do społeczności użytkowników stymuluje do pogłębiania wiedzy, testowania opisywanych preparatów i eksperymentowania z nowymi substancjami, a z drugiej zamieszczane ostrzeżenia prowadzić mogą do rezygnacji z używania substancji psychoaktywnych. Przy czym zaznaczyć należy, że nie jest to prosta zależność o przyczynowo-skutkowym charakterze, ponieważ trajektoria używania substancji psychoaktywnym powiązana jest z biografią użytkownika, w związku z czym znaczenie mają tu czynniki z otoczenia społecznego użytkownika.

Alternatywność dyskursu: (re)konstruowanie wiedzy o substan- cjach psychoaktywnych na forum

Konstruowany na forum Hyperreal system wiedzy, znaczeń i przekonań na temat substancji psychoaktywnych okazuje się być **dyskursem podlegającym silnej profesjonalizacji**, przez co zyskuje on znamiona alternatywnego systemu aksjonormatywnego porządkującego *świat* używania, pozyskiwania i udostępniania substancji psychoaktywnych.

Proces profesjonalizacji wiedzy o substancjach psychoaktywnych na forum dokonuje się poprzez używanie zasobów naukowych. Podczas relacjonowania zawartości i zastosowania określonych substancji psychoaktywnych użytkownicy powołują się na doniesienia ze świata nauki, które nie tylko mają za zadanie uwiarygodnić opis (poradę, wyjaśnienie, wrażenie), ale przede wszystkim wzmacniają alternatywność dyskursu wobec – niejednokrotnie stereotypowego – głównego nurtu wyobrażeń o substancjach psychoaktywnych. Jeżeli spojrzeć na prezentowane na forum treści pod kątem ich jakości i kompletności, to uwagę zwraca wysoka dbałość o precyzję języka i szczegółowy opis przebiegu zdarzenia. Odwołania do wiedzy specjalistycznej, zwłaszcza z zakresu chemii, biologii, farmacji, czy medycyny stanowią normę na forum, a nie zachowanie dewiacyjne. W opinii użytkowników stanowi to o wysokiej wartości forum jako źródle wiedzy nie tylko o „najbardziej popularnych sytuacjach”, ale także tych „niszowych”, a momentami trudnych dla samych pytających. Trudność ta związana jest choćby z medycznymi aspektami używania substancji psychoaktywnych. W dziale dotyczącym zdrowia użytkownicy mogą rozwiązać swoje wątpliwości związane ze zbliżającymi się zabiegami lekarskimi w sytuacji, gdy praktykują używanie substancji psychoaktywnych. Forum staje się – co może wydawać się paradoksalne, źródłem wiedzy o **meto-**

dach bycia w pełni zdrowym. Budowane jest poczucie, że forum nie służy tylko wymianie wiedzy o możliwościach wykorzystania substancji psychoaktywnych, ale jest społecznością dbającą o swoich członków, czego przykładem jest właśnie troska o ich zdrowie:

Czyli ludzie sobie też radzili właśnie w takich rzeczach..właśnie typu zdrowie, mimo wszystko?

B: Tam jest cały dział: zdrowie – i tam..na cokolwiek nie jest się chorym, można tam wejść i...prawdopodobnie znajdzie się tam chorobę i..można zobaczyć, czy w ogóle z tą chorobą można brać jakieś narkotyki, albo nie. Są też opisywane interakcje między lekami różnymi – jeżeli ktoś jest chory i zażywa leki to..czego absolutnie nie można brać z tymi lekami i tak dalej i tak dalej..**Dużo jest tam..dobrych informacji mimo wszystko.**

(wywiad P82)

Sięganie do zasobów naukowych oznacza także wykorzystywanie metod i technik naukowych w trakcie pozyskiwania i syntezy substancji psychoaktywnych. Użytkownicy doceniają używanie sprzętu, procedur czy substancji kojarzonych z zasobami jednostek badawczo-naukowych. I co ważne praktyki te ulegają normalizacji do tego stopnia, że w procesie stawania się użytkownikiem forum można zauważyć silną presję posiadania bazowej wiedzy specjalistycznej z zakresu nauk przyrodniczych i medycznych. Dodatkowo sposób relacjonowania doświadczeń przez użytkowników z dłuższym stażem – zawoalowany i szyfrowany skrótami, algorytmami – wymusza adaptację do obowiązujących reguł. Posiadanie wiedzy wiąże się także z **rozbudowanym kapitałem społecznym**, dzięki któremu możliwe jest zdobycie substancji (np. chemicznych odczynników), niedostępnych bez spełnienia określonych warunków formalnych (sankcjonowanych prawnie):

Zazwyczaj to są, no może często właśnie z jakiejś literatury w ogóle zaczerpnięte, że ktoś wrzuca, ale to są skomplikowane sprawy. Każdy się musi znać, po prostu na chemii, mieć dostęp do odczynników chemicznych no, które na przykład w przypadku nie prowadzenia działalności odpowiedniej gospodarczej no to nie są dostępne, bo...Można je teoretycznie kupić, ale nikt nikomu nie sprzeda kwasu siarkowego, solnego czy jakiegoś wodorotlenku sodu, prawda?

(wywiad P83)

Normą społeczną jest zatem dysponowanie specjalistyczną wiedzą i ciągła gotowość do jej rozbudowywania. Socjalizacja odbywa się poprzez stymulowanie potrzeby pogłębienia wiedzy, gdy bodźcem do dalszych poszukiwań jest narastający deficyt zebranych informacji czy chęć skonfrontowania własnych, początkowych jeszcze doświadczeń z substancjami psychoaktywnymi z przeżyciami i wiedzą innych użytkowników.

Profesjonalizacja wiedzy na forum realizowana jest także poprzez postulowaną aktywność w poszukiwaniu innowacyjnych rozwiązań. Celem jest rozwój wiedzy, czyli tym samym rozwój samego forum. Wpisy na forum oparte są nie tylko na przywoływaniu testów poczynionych przez innych, ale zawierają rozbudowane opisy samodzielnego eksperymentowania z substancjami psychoaktywnymi. Celem może być między innymi weryfikacja tezy, ewaluacja przeżyć innych, chociaż częstą praktyką jest sprawdzanie autorskich pomysłów (także metodą „prób i błędów”) w celu odkrycia bardziej efektywnych sposobów produkcji, czy mocniejszych doznań. Każde „odkrycie” poddawane jest ocenie pozostałych użytkowników, a wysoko punktowane są te propozycje, które wykraczają poza utarte schematy. Przynosi to osobistą satysfakcję użytkownikowi, zwłaszcza gdy spotka się z akceptacją współużytkowników:

No, ale stwierdziłem, że kurde – to jest dużo lepsze, a nikt tego nie stosuje jak w takich mejnstrimowych tematach, które wszyscy czytali, widziałem, że nikt tam nawet o czymś takim nie słyszał. Ja też to spróbowałem i stwierdziłem, że kurde – to jest dużo lepsze, bo tam...właśnie w tej metodzie butelkowej, to jak ktoś ma plastikową butelkę, to tego wszystkiego nie wycisnie, nie? A jak się ma...garnek z wodą, to znaczy garnek sam – położy się tam szmatkę, taką większą niż garnek, wsypie się tam ten mak i potem się to tak...siedzi i wyciska... wykręci, to wtedy jest wszystko...wszystko w środku i nawet... jak się tam...to się mierzyło tym, po prostu...za drugim razem się to przepłucze to czy to przejdzie a czy to zadziała czy nie zadziała, no. No i jak się za drugim razem przepłukało w tej garnkowej, to praktycznie nie działało, a jak w butelkowej no to tak, no bo tam większość, no bo się rozłożyło...w sensie...na dwie różne porcje, tak jakby. No i wziąłem to też, opisałem, zrobiłem zdjęcia, wrzuciłem na forum i też spotkało się z dużym zadowoleniem właśnie

(wywiad P08)

Innowacyjność nie polega jednak tylko na rozwijaniu zasobów informacyjnych forum, ale odnosi się także do rozwijania własnych umiejętności i kompetencji. Forum postrzegane jest w kategoriach „koła ratunkowego” w problematycznych momentach używania substancji psychoaktywnych. Sama substancja psychoaktywna jest dla użytkowników bardzo cennym **dobrem społecznym** wyznaczającym status społeczny użytkownika. Z analizowanych wątków wynika, że pożądane i wysoko wartościowane są relacje dotyczące pozyskanie rzadkiej substancji, a normą jest niemarnowanie posiadanych zasobów:

*No to tak, zdecydowanie. Też kurde moja głupota, że kiedyś właśnie zaczęłam, dostałam od kolegi...dmt – dimetylotryptaminę, nie. I tam...miałem...tego trzy dawki i dwie tak jakby zmarnowałam, bo trzeba w odpowiedni sposób zapalić, żeby to tam..., żeby to się jakoś nie spaliło, ale żeby się zamieniło w parę, czy jakoś tak. Trzeba to ściągnąć na jednego bucha. Tolerancja od razu leci w górę i takie trochę dosyć skomplikowana rzecz. **No i dwie zmarnowałam. No i siedzę na tym forum i czytam w jaki sposób, co ja mogę zrobić z tą ostatnią, bo widziałem, że tą ostatnią też mogę zmarnować, a potem tego żałować.***

*No to dostałam tam wiadomość, że można podać domięśniowo. A ja tak myślę: kurde, no...ja nigdy tego nie robiłem. Spotkałem się z kumplem, pogadałem z nim i on mówi, że no – mogę ci zrobić za pielęgniarkę, nie. Ja tak siedzę, leżę, leżę, leżę i czekam, aż kupel mi [śmiech] w pośladek. No i ja tak siedzę, leżę i tak kurde pytam: co ty robisz, a on: czujesz już? Ja tak: co? Już to zrobiłeś? A on mówi, że zrobił. Nie widziałem nic, ale praktycznie tego nie poczułem i że mi się tak...**Potem sam zacząłem tak robić z siebie, jak wiedziałem, że to powiedzmy nie jest nic takiego, że powiedzmy...jasna cholera, ból straszny, coś tam, no. Tak sobie to zawsze wyobrażałem tego typu rzeczy.***

(wywiad P85)

Dystrybuowana na forum wiedza nie stanowi zamkniętej i nienaruszalnej bazy. Wręcz przeciwnie, już sama specyfika substancji psychoaktywnych, aktywizuje użytkowników do działania. Opracowanie nowego rozwiązania może być także efektem przypadku, nie zmienia to jednak faktu, że donosi się o odkryciu na forum:

*B: Chyba tak mi coś świta, że ogólnie na tym forum wymyśliłam kiedyś metodę syntezy metkatynonu chyba na ciepło bo wtedy **wszyscy na zimno robili w lodówce, a ja stwierdziłam, a dupa da się zrobić na ciepło, pokażę wam i zrobiłam i.***

(...)

M: i ktoś korzysta też z twojej wiedzy?

*B: Mhm **teraz wszyscy znajomi robią na ciepło, nie.** To wynika też z lenistwa bo nikomu się nie chce czekać pół godziny w lodówce kiedy można to zrobić w 10 minut na ciepło, nie.*

(wywiad P81)

Przeprowadzone analizy wskazują, że wiedza o substancjach psychoaktywnych ulega także prywatyzacji. Użytkownicy w sposób wybiórczy korzystają z osiągnięć głównego nurtu (doniesień naukowych, ekspertyz, opisów przypadków) selekcyjując je ze względu na obowiązujące na forum normy i wyznaczone cele wspólnotowe. Z jednej więc strony kumulowana wiedza legitymizowana jest w oparciu o te doniesienia, a z drugiej są one kwestionowane i odrzucane, jeżeli nie umacniają tego alternatywnego dyskursu.

W procesie stawania się użytkownikiem forum a później w toku systematycznego korzystania z jego zasobów dochodzi do sytuacji, gdy forum staje dominującym katalizatorem poznawczych rozstrzygnięć:

M: Jakie forum miało znaczenie dla nowych...na wprowadzanie nowych substancji i sposobów używania?

*B:Zdecydowanie miało bardzo duży wpływ, no bo...tam poznałem...różnych właśnie wiele ludzi, którzy tam coś tam mi załatwili. Coś tam przeczytałem gdzie mogę coś załatwić na internecie, itd. Gdyby nie to, to ja bym....mógł polegać tylko na ludziach, którzy tam....na osiedlu coś tam załatwią trawę, albo amfetaminę, czy coś takiego, nie. **A tak to z dziewiędziesiąt procent, to były jakieś właśnie...coś co dostałem od kogoś, kogo znam z forum, albo dowiedziałem się, że coś takiego istnieje w ogóle, no. I tyle, no***

(wywiad P85)

Jednocześnie kumulowana na forum wiedza i wykorzystywanie jej w praktyce przybiera postać mądrości zbiorowej, kiedy to kryterium jej prawdziwości i rzetelności stanowi sama powszechność użycia. W ten sposób przekonania użytkowników forum ujednolicają się, a część też przybiera postać aksjomatów, których obrona jest zadaniem każdego z użytkowników. Przyjmowane jest założenie, że im więcej osób wypowie się w taki sam (zbliżony) sposób na dany temat, tym większa pewność i autentyczność przekazu:

*B: Tam jest wszystko, dosłownie. **No mówię, nawet, jeżeli była opcja, że czegoś tam nie było to się pytało i nagle pięć osób odpowiada, nie, bo wie.** To jest po prostu ogólna wymiana doświadczeń, nie, **przez to tworzy naprawdę niesamowitą bazę** i to jeszcze wiesz jest takie jakby, jeżeli na przykład nie wiem, coś z Wikipedii, że jakaś taka dawka, taka dawka działa to pięć osób to tak jakby, zabrakło mi słowa, **no jedni powiedzą, że taka dawka jest ok, albo, że nie nie, że trzeba więcej czy mniej i po prostu na tej podstawie się ustala**, że jednak to co piszą na Wikipedii nie jest dobre i ustala się nowe zasady (...) **Wiesz co to jest bardziej na zasadzie, że jeżeli 5 osób napisze to samo to uznają to za prawdę, tak.***

M: Albo jak mają gwiazdkę?

*B: **Albo jak mają gwiazdkę to już się wtedy z założenia uznaje, że mówią prawdę.***

(wywiad P81)

Alternatywny dyskurs tworzony na forum bazuje przede wszystkim na osobistych doświadczeniach użytkowników. Dokładny, a przy tym klarowny i jasny opis jest porządkany i wysoko ceniony. Indywidualne przypadki – samodzielne eksperymenty z substancjami, subiektywne odczucia po zażyciu, radzenie sobie z kłopotami prawnymi, praktyki związane z załatwianiem, dzieleniem się i wytwarzaniem substancji, poddawane są pod dyskusje w ramach działów. Użytkownicy porównują swoje doświadczenia, co w efekcie prowadzi do zobiektywizowania subiektywnych doświadczeń, a konkludowane uogólnienia określić można jako wzorcowe formuły.

Procesy dyskursywne na forum można także interpretować w kontekście procesów politycznych. Porządek społeczny społeczności forum opiera się na zasadach a) liberalizmu jednostki, b) demokracji. Oczywiście przyjmują one charakter sytuacyjnie definiowanych wartości wspólnotowych, niemniej jednak stanowią fundament alternatywnego systemu wiedzy o substancjach psychoaktywnych na forum Hyperreal. Poczucie wolności podmiotowej, swobodnego dostępu do informacji i przejrzystości zasad awansu społecznego (głosowania, gwiazdki, limity postów) wiąże się ogólniejszą kategorią – sprawczości. Użytkownicy odczuwają z jednej strony realną możliwość tworzenia forum, a z drugiej osiągają wrażenie kontrolowania używania substancji psychoaktywnych. Badani użytkownicy zdają sobie sprawę z tego, że nie wszystkie informacje zamieszczane na forum są rzetelne, dlatego od użytkowników oczekuje się refleksyjności i krytycyzmu, ale to właśnie forum stwarza możliwość konfrontacji argumentów pozwalających odsiewać nieużyteczne komunikaty

*B: Według mnie jest to bardzo dobra rzecz, że jest takie forum niż jak tego, jakby miał być jakoś państwo tak policyjne, żeby było to kontrolowane w ten sposób, że by to było cały czas usuwane, takie fora, wyszukiwane i niszczone. To by było, według mnie, bardzo niekorzystne, no bo wtedy byłby ten właśnie brak wiedzy na ten temat. No a **brak wiedzy zawsze szkodzi**, według mnie. Zawsze lepiej jeżeli te informacje jakieś tam, nawet tam mniejsze, większe, lepsze czy gorsze jak są niż jak ich w ogóle nie ma, bo ludzie od zawsze się interesowali, po prostu, pewnymi tam substancjami i jeżeli to by było gdzieś dostępne na rynku a nie byłoby jakiegoś tam pola do dyskusji na ten temat, tylko ktoś, na przykład, nie ma znajomych, no to by próbował takich rzeczy nie wiedząc, nie zdając sobie sprawy z zagrożeń i z tego, jakich zasad trzeba przestrzegać.*

(wywiad P83)

W przytoczonej wypowiedzi badanego uwagę zwraca racjonalizowanie istnienia forum poprzez zdefiniowanie go jako społecznie pożądanego narzędzia minimalizowania negatywnych konsekwencji używania substancji psychoaktywnych. Badany odwołuje się do argumentu „niewiedzy” będącej przyczyną szkód jednostkowych. W związku z tym jednym celów form ma być edukacja poprzez dostarczanie

szczegółowej wiedzy, sankcjonowanie niewłaściwych praktyk i uświadamianie potencjalnych zagrożeń. Użytkownik opisał zastyszczaną od znajomej sytuację zdemaszkowania w jednej z miejscowości ważnego dilera i jego klientów, którymi okazali się być nauczyciele, lekarze, urzędnicy. Poddali się dobrowolnej karze otrzymując wyroki w zawieszeniu, natomiast znajoma zorientowana w regulacjach prawnych otrzymała tylko karę grzywny. Ważniejsze jest jednak to, co nastąpiło później. Klienci skazani wyrokiem oskarżali pozostałych zatrzymanych – ukaranych grzywną, o tę sytuację zarzucając im ukrywanie wiedzy pozwalającej uniknąć kary (wątek p62). Zdaniem relacjonującego zdarzenie użytkownika historia ta potwierdza tezę o przydatności forum w niwelowaniu krzywd.

Wiedza wykorzystywana jest także jako narzędzie walki ze stereotypami dotyczącymi substancji psychoaktywnej funkcjonującymi w głównym nurcie:

*dużo jest właśnie takich komentarzy pod tymi trip raportami albo pod samymi substancjami jest dużo właśnie tego **ale najgorsze jest to, że ludzie, że to się czyta i póki na własnym przykładzie się tego nie zobaczy to się nie wierzy w to**, a najgorsze jest właśnie to, że ci ludzie chcą dobrze to pisząc, a tak jakby powodują, że się myśli a to jest słaby człowiek, że narkotyki są dla silnych osobowości, a to jest właśnie zupełnie na odwrót, **im silniejsza osobowość tym bardziej się zwykle takie rzeczy podobają**, nie. (...) to jest najgorsze bo ludzie myślą, że jeżeli biorą środki pobudzające to nie skończą na heroinie bo rzadko to się dzieje, ale nie zdają sobie sprawy, że to w zasadzie tak samo się skończy tylko będzie się brało inne rzeczy bo można normalnie funkcjonować przy amfetaminie, można pójść do szkoły, na zakupy, do banku bo tak naprawdę jak już człowiek bierze od jakiegoś czasu to później się dzieje tak, że się bierze żeby tylko funkcjonować i nie zdają sobie z tego sprawy, że ci ludzie, którzy tam **piszą to piszą to z własnych doświadczeń, a nie po to żeby komuś coś nakreślać** jak w książkach albo jak te słynne lekcje, że pierwsza działka jest za darmo (wywiad P89)*

W analizowanym alternatywnym dyskursie używanie substancji psychoaktywnych podlega rutynizacji i normalizacji. Co ważne używanie obejmuje także odejście z forum w wyniku śmierci, która podlega racjonalizacji. Po pierwsze, postrzegana jest jako norma – nieodłączny element bycia użytkownikiem substancji psy-

choaktywnych. Po drugie, odczuwana jest częsta śmiertelność forumowiczów – co wiąże się z kontrolowaniem skali zjawiska poprzez zwracanie uwagi na dłuższe nieobecności użytkowników wyjaśniane właśnie prawdopodobnym zgonem. Po trzecie, umieranie jest tak silnie znormalizowane, że nie podlega rytualizacji charakterystycznej dla znaczeń, jakie przypisuje się śmierci w głównym nurcie. Jedna z badanych użytkowniczek podkreślała, że początkowo wiadomość o śmierci innego użytkownika forum była dla niej szokiem, jednak wraz z wchodzeniem w społeczność forum zauważyła, że przyzwyczaiła się do tego i przestało ją to niepokoić:

*B: No można się było tego spodziewać to jest taka powiedzmy branża tak, że to jest wiesz **ryzyko wpisane w to.***

M: Że wszyscy wiedzą czym to grozi jakby i...

B: Nawet się w pewnym momencie ludzie przestali dziwić nie.

M: Czyli już to nie robi takiego wrażenia, że...

B: No nie, po jeszcze 2–3 osobach było im przykro, a potem już było tylko takie, eh następny nie.

(wywiad P89)

Ta sama badana wskazuje na niski poziom empatii i współczucia na forum. Śmierć jest trywializowana stając się elementem żartów, a osoby zmarłe są negatywnie naznaczane:

M: I jak inni użytkownicy na to reagują?

*B: Ojej no wyśmiewają to tak. (...) **No to nie ma jakiegoś smutku,** no część osób napisze, że ojej szkoda człowieka, dobry człowiek był tak, najgorsze jest to, że zwykle umierają osoby, które nie przeginają te, które przeginają bardzo bardzo to żyją nie, a umierają zwykle osoby, które po prostu uważają i raz im się noga podwinie. No i w sumie tam nie ma jakiejś zbytnej empatii na tym forum nie, parę osób napisze o jaka szkoda, a zaraz potem zaczną się z tego śmiać (...) że dobrze tak wrakowi nie, to jest degeneracja totalna tak naprawdę tam nie ma jakiegoś współczucia specjalnego na tym forum, a nawet jak jest to **ktoś kto mi prywatnie powie, że kurde szkoda koleś bo był fajny, a na forum i tak się będzie z niego śmiać.***

(wywiad P89)

Trywializowanie śmierci i piętnowanie zmarłych jest społecznie akceptowane i pożądaną na forum. Zdefiniowanie tej kluczowej sfery „życia” jest podstawowym elementem każdej rzeczywistości dyskursywnej, a więc i internetowej.

Alternatywny dyskurs o substancjach psychoaktywnych na forum podrzymywany jest poprzez ciągłe wytworzenie wrażenia elitarności forum. Co oznacza, że pomimo publicznego charakteru jest ono ekskluzywną społecznością, przy czym to nie rejestracja jest warunkiem bycia członkiem wspólnoty forumowiczów, ale posiadana wiedza i umiejętności, które podlegają profesjonalizacji i specjalizacji.

Forum Hyperreal stanowi z jednej strony przestrzeń, w której dzieje się ta dyskursywna rzeczywistość, a z drugiej samo stanowi szkielet konstytuujący i definiujący dyskurs. Forum można zatem ująć jako wiedzę samą w sobie oraz narzędzie reprodukcji wiedzy, która istnieje-jest obok głównego systemu wiedzy o substancjach psychoaktywnych. Przeprowadzone analizy pokazują, że alternatywność dyskursu na forum realizowana jest na poziomie jednostkowym – co dobrze reprezentują praktyki korzystania z forum, ale co ważne z punktu widzenia podjętego problemu badawczego, **konsekwencje tej alternatywności mają ponadjednostkowy charakter**. Owszem, forum Hyperreal to ludzie-użytkownicy, ale świat forum, to świat gdzie intersubiektywność jest kluczem do przekładalności perspektyw budującej poczucie stałości zasad – obiektywnego porządku społecznego.

Tematem zrealizowanego projektu badawczego był dyskurs nielegalnego rynku narkotykowego budowany na forum dotyczącym substancji psychoaktywnych, Hyperreal. Celem badania było z jednej strony opisanie historii i struktury forum, a z drugiej wyjaśnienie, w jaki sposób jego użytkownicy generują wiedzę w potencjalnie nielegalnych sytuacjach związanych z substancjami psychoaktywnymi.

Badanie przeprowadzone zostało na zlecenie Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii, przy czym wszystkie decyzje merytoryczne dotyczące realizacji badania podjęte zostały niezależnie od zlecniodawcy. Projekt realizowany był w okresie od listopada 2013 r. do lipca 2014 r.

Zrealizowane badanie procesu wytwarzania wiedzy na temat substancji psychoaktywnych wymagało przyjęcia założenia o alternatywności dyskursu w ramach forum Hyperreal. Pozwoliło to spojrzeć na społeczność użytkowników jak na odrębny świat konstytuowany przez mechanizmy społeczne związane z intersubiektywnym budowaniem porządku społecznego. To właśnie w trajektorii użytkownika forum widoczne są procedury ciągłego rekonstruowania dyskursu o substancjach psychoaktywnych.

Przyjęta w projekcie strategia triangulacji metod i technik pozwoliła uzyskać bogaty materiał empiryczny, jednak z punktu widzenia uzyskanych wyników, to wywiady pogłębione okazały się być tutaj najważniejszym źródłem informacji. Analiza sieci społecznych pozwoliła natomiast odtworzyć relacyjność powiązań między wątkami, wpisami i tematami. Pomimo opisanych ograniczeń tej części badania, analiza sieciowa pozwala nam stwierdzić, że ramy rzeczywistości forum spajane są przez silne powiązania przede wszystkim między aktywnymi użytkownikami, którzy dostarczają, weryfikują i organizują wiedzę.

Forum jest silnie wpisane w biografię użytkowników stając się choćby sferą zawodowych, edukacyjnych, towarzyskich czy romantycznych aktywności. Nie chodzi zatem wyłącznie o zdobywanie informacji o substancjach psychoaktywnych, ale o złożoną sieć powiązań, którą dodatkowo komplikują nakładające się codzienności tutaj i tam.

Po wstępnej eksploracji można podsumować najważniejsze wnioski, biorąc pod uwagę to, że one nie mają charakteru ostatecznego i każą postawić więcej pytań niż dają definitywnych odpowiedzi.

Struktura forum

1. Kontekst, historia i struktura forum

- Historia wykorzystywania internetu jako ważnego narzędzia realizacji alternatywnych dyskursów dotyczących korzystania z narkotyków odbywa się w zasadzie od początku istnienia sieci. Ważnymi składnikami alternatywnego ekosystemu substancji psychoaktywnych są **technologie anonimowości** rozwijane zarówno w obszarze anonimowego dostępu do problematycznych stron jak i do dokonywania transakcji poza jurysdykcją państwową.
- Forum Hyperreal jest częścią strony internetowej Hyperreal.info działającej od 1996 roku i **jest największym serwisem w Polsce zawierającym informacje o substancjach psychoaktywnych.**
- Forum jest postrzegane przez badanych użytkowników jako **przejrzyste i dobrze zorganizowane źródło wiedzy**, chociaż nie wszystkie modyfikacje wprowadzane przez administratorów są przez użytkowników oceniane pozytywnie.
- **Dostęp do treści** zawartych na forum jest możliwy bez wymagań dotyczących rejestracji oraz logowania użytkownika, umożliwiając wgląd do dużej części treści oferowanych przez forum, przy czym funkcjonalność serwisu i aktywność nie zarejestrowanego użytkownika są ograniczone.
- **Elementem porządkującym przestrzeń forum są normy społeczne, formalne i nieformalne.** Regulamin forum określa zasady związane z tworzeniem wątków, jak również ich przynależnością do określonych działów.
- Forum zorganizowane jest w taki sposób, aby **intuicyjnie** przeszukiwać jego zasoby, dlatego działy pogrupowane są wokół ogólnych kategorii, stopniowo przechodząc w bardziej szczegółowe i doprecyzowane tematy wątków.

- Najwięcej ilości postów zawiera (poza Archiwum i Hyde Park) **dział Opioidy (111290 postów)** który dot. organicznych substancji psychoaktywnych oddziałujących na receptory opioidowe oraz **dział Dysocjanty (80815 postów)** który nawiązuje do substancji psychoaktywnych, których działanie polega na osłabieniu transmisji bodźców zewnętrznych do mózgu.
- **Działy o największej ilości tematów to Prawo (876 tematów)** czyli dział poruszający prawne kwestie użytkowania narkotyków, **Substancje Psychoaktywne (853 tematy)** oraz **Zdrowie (804 tematy)** poruszający tematykę uzależnienia, chorób spowodowanych narkotykami, bezpieczeństwa ich stosowania oraz wykorzystania ich w medycynie.

2. Grupy użytkowników forum

- Status użytkownika podlega ścisłemu nadzorowi poprzez zarządzanie jego uprawnieniami. **Na forum obowiązuje system kar i ostrzeżeń** regulujących wypełnianie obowiązków związanych z byciem użytkownikiem forum.
- Ważna funkcja na forum to **moderator**, zazwyczaj posiadający dostęp do narzędzi technicznych, zarządzania treścią oraz kontami uczestników na poziomie wyższym niż zwykli użytkownicy
- Szczególną kategorią wśród użytkowników forum jest ranga „**kompetentny**”, Jest to sformalizowany sposób wyróżnienia użytkownika, który odznacza się relatywnie dużą wiedzą na temat substancji psychoaktywnych
- **Forum zarządzane jest przez administrację**, które jest najwyższą instancją odpowiadającą za całokształt funkcjonowanie forum oraz jego zarządzanie i kontrolę nad stanem technicznym
- Użytkownik forum poza możliwością korzystania z treści opisanych w strukturze forum, może należeć do określonej **grupy użytkowników**, tj. grup otwartych oraz zamkniętych, o ograniczonym dostępie. **Wejściu do grup zamkniętych towarzyszy często jakaś ceremonia lub rytuał.**

3. Forum jako źródło wiedzy

- Użytkownicy wyobrażają sobie forum jako **bazę zaawansowanej wiedzy o substancjach psychoaktywnych**, do której sięga się po przejściu od „prosty” substancji (np. marihuana) do bardziej złożonych.
- Forum wyobrażane jest jako ten **sposób pozyskiwania wiedzy, który wymaga krytycznej postawy** od swoich użytkowników.
- Wyobrażenia o forum – baza zaawansowanej wiedzy, miejsce skupiające ekspertów, wieloaspektowość i kompletność zasobów, stanowią fundament dla **odczuwania bezpieczeństwa** przy korzystaniu z forum.
- Forum jest postrzegane jako **sieciowa, sprofilowana pod kątem środków psychoaktywnych encyklopedia** gromadząca i systematyzująca wiedzę teoretyczną oraz praktyczną.

4. Forum jako sieć relacji

- Największa grupa badanych użytkowników, którzy w ogóle zabierają głos w dyskusji, robi to najwyżej jednokrotnie. Istnieje **bardzo małe grono najaktywniejszych użytkowników** – którzy są niezwykle aktywni – publikując ponad sto wpisów.
- Główną **kategorią organizującą forum jako sieci jest przynależność do danego tematu** i największa liczba użytkowników w próbie “należy” tylko do jednego tematu.
- Najmniej rozproszone są grupy piszących w działach prawnych. Świadczyłoby to o tym, że zainteresowanie poradą czy **informacją dotyczącą nielegalności interesuje grupę celowo odzywających się w tych tematach**.
- Tematy dotyczące prawa są krótkie i wypowiadają się w nich użytkownicy, którzy niewiele wypowiadają się poza nimi. Może to być spowodowane tym, że są to **konkretne pytania o porady w szczególnych sytuacjach** i użytkownicy, którzy zwykle biernie korzystają z forum, werbalizują swoje wątpliwości szukając odpowiedzi dot. **nielegalności**.

- Temat na forum ma charakter **kumulatywnego budowania wiedzy**, a nie towarzyskiej współobecności, a ponadto, w linearnej strukturze wątku trudno o wytworzenie się struktury sieci i w tym miejscu użytkownicy zdecydowanie do tego nie dążą, co nie znaczy, że te sieci nie konstruuje się w zupełnie inny sposób.
- Realizując równoległe badania terenowe odwiedziliśmy się od naszych informatorów i stało się to dla nas jasne przy analizie danych relacyjnych, że **sieci powiązań między użytkownikami istnieją, jednak zgodnie z silnymi normami dyskrecji i powściągliwości – nie są one demonstrowane**.
- Relacje z treściami i przepływ tematów nie mają charakteru tak bardzo usieciowionego jak się spodziewaliśmy. **Forum jest silnie porządkowane i zgodnie z zauważoną przez nas normą rzetelnego i hierarchicznego kumulowania wiedzy**, tematy kanalizują się w wątkach, a nie przekraczają granic tematycznych działów.
- Poza powyższymi ograniczeniami, udało się nam jednak dostrzec najbardziej podstawową prawidłowość: **forum spaja grupa silnie powiązanych ze sobą** (poprzez współobecność w tych samych wątkach – a pewnie i więcej – czego nie widzimy) **aktywnych użytkowników – ekspertów**, którzy dostarczają i organizują wiedzę.

Praktyki korzystania z forum

1. Stawanie się użytkownikiem forum

- Bycie użytkownikiem ma charakter **dynamiczny**, a stawanie się użytkownikiem można zdefiniować w kategoriach kariery rozumianej jako przechodzenie od biernego czytania forum, do aktywnego udziału w dyskusjach i zarządzania forum (funkcja moderatora i administratora)
- Forum jest – i tak jest postrzegane przez użytkowników, źródłem wiedzy o substancjach psychoaktywnych, która przez swoją potencjalną nielegalność

okazuje się być niezwykle cenna i pożądana. W codziennych praktykach forum służy do **zaspokajania potrzeb informacyjnych** swoich użytkowników.

- W procesie stawania się użytkownikiem forum można zauważyć silną **presję posiadania bazowej wiedzy specjalistycznej** z zakresu nauk przyrodniczych i medycznych.
- Specjalistyczny charakter wiedzy na forum wiąże się z subiektywnie budowanym poczuciem uczestniczenia w czymś wyjątkowym, co w konsekwencji daje użytkownikom szansę na podniesienie samooceny. Nie należy zatem na forum patrzeć wyłącznie przez pryzmat zasobów informacyjnych, ale należy brać pod uwagę to, że stanowi ono przestrzeń, w której nawiązywane są relacje społeczne i kształtowana jest tożsamość - zarówno osobista jak i społeczna, a użytkownicy **aktywnie zarządzają swoim wizerunkiem** na forum.
- Zdobycie określonych informacji dzięki forum służy redukcji poczucia zagrożenia i minimalizuje – zdaniem badanych, ryzyko związane z używaniem substancji psychoaktywnych.
- Współtworzenie forum (poprzez udział w dyskusji, zamieszczanie postów, ale także moderowanie i administrowanie) podlega **ciągłej racjonalizacji**.
- Użytkownicy dzielą się wiedzą konsumencką, która jest uwiarygadniana poprzez szczegółowy opis osobistych doświadczeń.
- Zachowania informacyjne związane z rynkiem i zakupami substancji psychoaktywnych **pełnią funkcje kontrolne i regulacyjne** wobec kapitalistycznego porządku w jakim operują sprzedawcy.

2. Rozpoznawanie i adaptacja do porządku normatywnego na granicy nielegalności

- Najsurowiej karane jest udostępnianie danych osobowych i korzystanie z konta przez osobę niepełnoletnią, za co przewidziane jest usunięcie konta. Oprócz tego, czasowej blokadzie konta podlegają użytkownicy usiłujący dokonać jakiegokolwiek handlu, a także notorycznie upominani za niecenzuralne słownictwo i niską kulturę wypowiedzi.

- Akceptacja i przestrzeganie opisanych zasad jest w interesie samych zainteresowanych, w związku z czym, społeczność forum reguluje przepływ i treść informacji udostępnianych na forum.

3. Korzystanie z forum w kontekście doświadczeń związanych z używaniem substancji psychoaktywnych

- Zasoby forum oraz zróżnicowanie tematyczne powodują, że użytkownicy korzystają z niego niezależnie od swoich doświadczeń z substancjami psychoaktywnymi. Użytkownikami są zarówno osoby nie mające bezpośrednich doświadczeń z substancjami psychoaktywnymi, jak i te, których biografia bogata jest w tego typu sytuacje. Stąd jednoznaczne sprofilowanie użytkownika forum jest utrudnione.
- Odkrycie forum i rozpracowywanie jego zasobów stanowi nowy etap doświadczeń z substancjami psychoaktywnymi.
- Forum jest przestrzenią, w której dochodzi do wymiany nie tylko wiedzy, ale i kontaktów, które niejednokrotnie przenoszone są poza forum. Wymiana informacji może służyć nawiązaniu znajomości. Zbudowany kapitał społeczny może być przydatny w pozyskiwaniu substancji psychoaktywnych.
- Forum jest miejscem, w którym użytkownicy mogą poszukiwać możliwości nawiązywaniem relacji związanych z nabywaniem substancji psychoaktywnych, ale samo forum w sensie formalnym nie stanowi miejsca handlu substancjami psychoaktywnymi.
- Dołączenie do społeczności użytkowników stymuluje do pogłębiania wiedzy, testowania opisywanych preparatów i eksperymentowania z nowymi substancjami, ale zamieszczane ostrzeżenia prowadzić mogą także do rezygnacji z używania substancji psychoaktywnych.

4. Tworzenie wiedzy eksperckiej

- Wiedza, język, system znaczeń podlegają na forum silnej profesjonalizacji. Odwołania do wiedzy specjalistycznej, zwłaszcza z zakresu chemii, biologii, farmacji, czy medycyny stanowią normę na forum.
- To nie rejestracja jest warunkiem bycia członkiem wspólnoty forumowiczów, ale posiadana wiedza i umiejętności, które podlegają profesjonalizacji i specjalizacji.
- Forum jest także źródłem wiedzy o metodach bycia w pełni zdrowym. Budowane jest poczucie, że forum nie służy tylko wymianie wiedzy o możliwościach wykorzystania substancji psychoaktywnych, ale jest społecznością dbającą o swoich członków.
- Socjalizacja odbywa się poprzez stymulowanie potrzeby pogłębienia wiedzy, gdy bodźcem do dalszych poszukiwań jest narastający deficyt zebranych informacji czy chęć skonfrontowania własnych, początkowych jeszcze doświadczeń z substancjami psychoaktywnymi z przeżyciami i wiedzą innych użytkowników.
- Wiedza o substancjach psychoaktywnych ulega także prywatyzacji. Gromadzona wiedza specjalistyczna jest interpretowana wybiórczo i jeżeli nie potwierdza obowiązujących tez, to zostaje odrzucona.
- Alternatywny dyskurs o nielegalnych substancjach tworzony na forum bazuje przede wszystkim na osobistych doświadczeniach użytkowników.
- Dyskurs o substancjach psychoaktywnych na forum podtrzymywany jest poprzez ciągłe wytwarzanie wrażenia elitarności forum.
- Forum można zatem ująć jako wiedzę samą w sobie oraz narzędzie reprodukcji wiedzy.

Alternatywność dyskursu oznacza alternatywność świata forum, który dzieje się tuż obok głównego nurtu. Trzeba tutaj podkreślić, że jest to nierozpoznana przestrzeń, czego konsekwencją może być jej stereotypowe postrzeganie, także w dyskursie naukowym. Konieczne jest zatem kontynuowanie analiz w tym obszarze, a zrealizowany projekt otwiera drogę do dalszych poszukiwań.

Zdecydowanie, zagadnienie, które poznawaliśmy prowadząc niniejsze badanie jest tak złożone, że prosta odpowiedź na pytanie, jaką politykę wobec tego zjawiska należy prowadzić wymaga wielowymiarowej, interdyscyplinarnej dyskusji, biorącej pod uwagę zarówno zagrożenia jak i potencjał związany z forum Hyperreal (i podobnymi zjawiskami) dla polityki wobec substancji psychoaktywnych

Georgios A. Antonopoulos & Georgios Papanicolaou (2010). *Asterix and Obelix in Drugland: an introduction to the special issue on 'drug markets'*, Trends of Organized Crime.

Monica Barratt (2011). *Discussing illicit drugs in public internet forums: Visibility, stigma, and pseudonymity*. W J. Kjeldskov & J. Paay (red.), C&T '11. Proceedings of the Fifth International Conference on Communities and Technologies, Brisbane, Australia (ss. 159 – 168). New York, NY: ACM.

Monica J. Barratt, Jason A. Ferris & Adam R. Winstock (2013). *Use of Silk Road, the online drug marketplace, in the United Kingdom, Australia and the United States*. Addiction 109.

Cameron D et al. (2013). *PREDOSE: A semantic web platform for drug abuse epidemiology using social media*. Journal of Biomedical Informatics, 2013/46.

Kathy Charmaz (2009). *Teoria ugruntowana. Praktyczny przewodnik po analizie jakościowej*. Warszawa: PWN.

Raimondo Bruno, Rosalie Poesiat, Allison Jane Matthews (2013). *Monitoring the Internet for emerging psychoactive substances available to Australia*. Drug and Alcohol Review 32/2013.

Paolo Deluca, Zoe Davey, Ornella Corazza, Lucia Di Furia, Magi Farre, Liv Holme-fjord Flesland, Miia Mannonen, Aino Majava, Teuvo Peltoniemi, Manuela Pasinetti, Cinzia Pezzolesi, Norbert Scherbaum, Holger Siemann, Arvid Skutle, Marta Torrens, Peer van der Kreeft, Erik Iversen, Fabrizio Schifano (2012). *Identifying emerging trends in recreational drug use; outcomes from the Psychonaut Web Mapping Project*. Progress in Neuro-Psychopharmacology & Biological Psychiatry 39 (2012).

Liana Fattore, Walter Fratta (2011). *Beyond THC: the new generation of cannabinoid designer drugs*, Frontiers in Behavioral Neuroscience, 2011/5.

Graham Gibbs (2011). *Analiza danych jakościowych*, Warszawa: PWN.

Pekka Himanen (2001). *The Hacker Ethic and the Spirit of the Information Age*, London: 2001.

Marie Claire Van Houta, Tim Bingham (2013). *'Silk Road', the virtual drug marketplace: A single case study of user experiences*, International Journal of Drug Policy 24/5.

Kari Lancaster, Caitlin Hughes, Bridget Spicer, Francis Matthew-Simmons, Paul Dillon (2011). *Illicit drugs and the media: Models of media effects for use in drug policy research*. Drug and Alcohol Review 2011/30.

Peter G. Miller John Strang, Peter M. Miller (red.), (2010). *Addiction Research Methods*. Blackwell: Oxford.

Peter Miller i Anders S nderlund (2010). *Using the internet to research hidden populations of illicit drug users: a review*. Addiction 105.

Jakub Niedbalski (2014). *Komputerowe wspomaganie analizy danych jakościowych. Zastosowanie oprogramowania NVivo i Atlas.ti w projektach badawczych opartych na metodologii teorii ugruntowanej*. Łódź: Wydawnictwo UŁ.

Tim Rapley (2010). *Analiza konwersacji, dyskursu i dokumentów*. Warszawa: PWN.

B l zej Skrzypulec (2012). *Dyskurs na temat legalnych substancji psychoaktywnych w perspektywie teorii systemowej Niklasa Luhmanna*. Studia Socjologiczne 1(204).

Europejski raport narkotykowy 2014: Tendencje i osiągnięcia. Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej.

Kodeks etyki socjologa Polskiego Towarzystwa Socjologicznego (2012). <http://www.pts.org.pl/public/upload/kodeks.pdf> (dostęp 25.07.2014).

Psychonaut Web Mapping Research Group, *Psychonaut Web Mapping Project: Final Report*. London: Institute of Psychiatry, King's College Londyn 2010.

Anna Czerner

Socjolożka, doktor nauk społecznych w zakresie socjologii. Polskie Towarzystwo Socjologiczne, Oddział opolski. Uczestniczyła w licznych projektach badawczych, również o charakterze interdyscyplinarnym i komercyjnym. W pracy naukowej koncentruje się na socjologii kultury, w szczególności zaś na społeczno-kulturowych kontekstach sportu, ciała i emocji. Angażuje się także w projekty badawcze związane z ochroną zdrowia, muzealnictwem, migracją zarobkową i aranżacją przestrzeni mieszkalnej.

anna.czerner@wp.pl

Dariusz Parzych

Psycholog społeczny – pracownik Biura Rozwoju Projektów Strategicznych Politechniki Warszawskiej w Sekcji Wspierania Badań Społecznych. Informatyk o specjalności społecznej, zajmuje się wspomaganiem nauk humanistycznych m.in. w projektach badawczo-rozwojowych wykorzystując nowe technologie informatyczne.

dariuszparzych@gmail.com

Magdalena Piejko

Socjolożka, adiunkt w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Opolskiego. Brała udział w licznych projektach badawczych, edukacyjnych i artystycznych. W pracy badawczej koncentruje się głównie metodologii badań społecznych, socjologii kultury i socjologii wizualnej. Prace badawcze prowadzi także w obszarze edukacji i szkolnictwa wyższego, społecznych kontekstów meblowania i aranżacji wnętrz oraz migracji i integracji społecznej.

magdalena.piejko@uni.opole.pl

Michał Wanke

Socjolog, asystent w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Opolskiego. Stypendysta Marszałka Województwa Opolskiego, laureat Nagrody Rektora Uniwersytetu Opolskiego. Realizował liczne projekty badawcze przy użyciu metod ilościowych i jakościowych. Prowadził zajęcia dla uniwersytetów w Nijmegen i w Stambule. Zajmuje się metodami badawczymi, komputerowym wspomaganiem badań ilościowych i jakościowych. Jego zainteresowania to społeczne aspekty nowych mediów.

michal.wanke@uni.opole.pl

Scenariusz wywiadu – użytkownicy forum

Ogólne instrukcje

kim jesteśmy: Jesteśmy socjologami z Uniwersytetu Opolskiego. Współpracując z Pracownią Rozwoju Osobistego w Opolu realizujemy projekt badawczy na temat forum dotyczącego substancji psychoaktywnych. Interesują nas doświadczenia i opinie związane z używaniem forum.

cel badań: Naszym celem jest zdobycie możliwie różnorodnych i szczegółowych informacji o tym, jak, dlaczego i w jakich okolicznościach korzysta się z forum dotyczącego substancji psychoaktywnych. Badania mają charakter naukowy i służą opisaniu oraz wyjaśnieniu zjawiska. Zależy nam na szczerych i szczegółowych wypowiedziach, dla nas nie ma złych i dobrych odpowiedzi, nie będziemy nikogo oceniać, dlatego prosimy o otwarte wyrażanie opinii.

Jak chronimy badanych

Całkowita anonimowość.

Badania są anonimowe, w związku z tym nie jesteśmy w stanie dotrzeć do odpowiadających na pytania, dlatego też nie możemy doprowadzić do tych osób organów ścigania. Anonimowość zapewniamy nie rejestrując tożsamości badanego, cyfrowo (nieodwracalnie) zmieniając jego głos na nagraniu przeprowadzając transkrypcję z usunięciem (także z nagrania) nazw własnych i innych informacji, które mogłoby ewentualnie identyfikować badanego.

Nie informujemy o ewentualnym popełnieniu przestępstwa, bo nie mamy takiego obowiązku.

Jeśli w czasie wywiadu dowiemy się o popełnieniu przestępstwa, nie będziemy - bo nie musimy informować odpowiednich organów. Nie informując o popełnieniu

tego rodzaju przestępstwa nie popełniamy czynu zabronionego, ponieważ denuncjacja jest karana tylko jeżeli chodzi o enumeratywnie wymienione przestępstwa w art. 240 kk (USTAWA z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny), a posiadanie, kupowanie, sprzedawanie niedozwolonych substancji, nie jest wyliczone w tym przepisie.

Pracownia Rozwoju Osobistego nie jest instytucją państwową, więc nie musi chronić życia i zdrowia publicznego.

Zgodnie jednak z art. 304 kpk (USTAWA z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego) mamy społeczny obowiązek zawiadomienia prokuratora lub Policji o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu. Przedmiotem ochrony jest tutaj życie i zdrowie publiczne. Instytucja państwowa, która w związku ze swą działalnością dowiedziała się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu ma prawny obowiązek niezwłocznego zawiadomienia o tym prokuratora lub Policji oraz przedsięwzięcia niezbędnych czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa. Jednak Pracownia Rozwoju Osobistego w Opolu nie jest instytucją w rozumieniu art 304 par 2 KPK.

Co się stanie z zebranymi danymi

Nagranie poddamy cyfrowej modulacji (nieodwracalnej) i razem z transkrypcją będziemy przechowywać na jednym nośniku w Instytucie Socjologii Uniwersytetu Opolskiego i kopię będzie przechowywać KBPN, a wszystkie imiona i nazwy własne skasujemy. Uzyskane informacje zostaną wykorzystane tylko i wyłącznie na potrzeby projektu badawczego, w analizie nie będziemy odnosić się do konkretnych osób, w żaden sposób nie będzie możliwe zidentyfikowanie badanych.

Uwaga: nigdy nie pytamy o imiona, nazwiska, miejsca i inne tego typu szczegółowe dane!

Rozpoczynamy nagrywanie

1. Stawanie się użytkownikiem forum:

Jak to się stało, że zacząłeś/zaczęłaś korzystać z forum? Opowiedz o tym.

- skąd informacje o forum
- pierwsze doświadczenia i wrażenia z forum
- korzystanie z innych for, portali itp. (innego + tego typu)
- wprowadzenie do forum – rozwijanie sieci znajomości
- cel pierwszego skorzystania
- zarejestrowanie się
 - podjęcie decyzji
 - wątpliwości, obawy
 - wybór nicka
 - motywy rejestracji
 - środki ostrożności
- wyobrażenia o forum
- oczekiwania wobec forum: jakie były i jakie się spełniły (a jakie nie)
- staż używania
- częstotliwość korzystania
- budowanie forumowej tożsamości
- rola anonimowości i technik anonimowości
 - zapewnianie sobie anonimowości i bezpieczeństwa
 - zapewnianie innym anonimowości i bezpieczeństwa

2. Socjalizacja do reguł forum:

O czym należy pamiętać podczas korzystania z forum?

- źródła wiedzy o obowiązujących zasadach
- modyfikowanie zasad
- niedopuszczalne zachowania
- pilnowanie porządku

- konsekwencje złamania reguł
- przydatność zasad
- uczenie się i rozumienie reguł działających na forum
- akceptowanie i negowanie reguł działających na forum
- kontrolowanie innych użytkowników
- doświadczanie sankcji
- świadome, celowe łamanie reguł (trolling, prowokacje) – sankcje

3. Korzystanie z forum:

Przypomnij sobie ostatni raz, kiedy skorzystałeś/aś z forum.

Opowiedz o tej sytuacji.

- sytuacje, w których się korzysta
- sposoby korzystania z forum
- cel korzystania
 - poszukiwanie informacji
 - nawiązywanie znajomości
 - dzielenie się wiedzą oraz doświadczeniem
 - poszukiwanie/udzielanie wsparcia
 - spotkanie się z użytkownikami forum poza siecią
- częstotliwość korzystania
- momenty zwrotne w korzystaniu z forum
- życie offline a korzystanie z forum (wpływ zmian biograficznych)
- korzyści z użytkowania forum
- zapewnianie bezpieczeństwa korzystania
- ograniczenia w korzystaniu z forum
- korzystanie z innych forów o podobnej tematyce (w jakim zakresie, w jakim celu – czy dla weryfikacji informacji zdobytych na HR?)
- trajektorie roli użytkownika forum
 - przerwy w korzystaniu
 - powracanie do korzystania

- zachęcanie innych do korzystania
- jaki użytkownik? (bierne, aktywne korzystanie, moderowanie)
- przynależność do grup

4. Korzystanie z substancji psychoaktywnych:

Jakich substancji psychoaktywnych używasz?

- doświadczenia z substancjami psychoaktywnymi
 - rodzaje
 - początki, pierwszy raz
 - trajektoria używania (zmiany, momenty przełomowe, kierunek, perspektywa)
 - cel, motywacje
 - zdobywanie
 - dzielenie się
 - ujawnianie używania
 - zapewnianie bezpieczeństwa
 - znaczenie nielegalności
 - problematyczne momenty
- znaczenie forum dla wprowadzania nowych, nie stosowanych do tej pory substancji, na prywatny użytek
 - nowe substancje
 - nowe sposoby używania
 - nowe sposoby zdobywania
 - inny wpływ forum na używanie

5. Nielegalność – działania prewencyjne:

W jaki sposób radzisz sobie z tym, że używanie substancji psychoaktywnych jest związane z łamaniem prawa?

- wiedza o sankcjach prawnych
- sposoby zabezpieczenia się przed ewentualnymi konsekwencjami naruszenia

- prawa: przy zdobywaniu, przy używaniu, przy dyskutowaniu o
- znaczenie nielegalności
- forum jako narzędzie radzenia sobie z nielegalnością

6. Znaczenie anonimowości:

Czy zdarzyło się, że naruszona została anonimowość na forum? Spotkałeś/aś się z taką sytuacją? Co o tym sądzisz?

- związane z naruszeniem anonimowości w sieci
- związane z naruszeniem prawa (offline) - problemy prawne wynikające z prób pozyskania nielegalnych substancji psychoaktywnych (kupnem, wytwarzaniem, używaniem), osobiste doświadczenia związane z łamaniem prawa

7. Wiedza ekspercka na forum:

Jakich informacji szukałeś/aś ostatnio na forum?

- poszukiwane informacje
 - tematyka
 - sposoby szukania
 - cel poszukiwań
 - skuteczność poszukiwań
 - wiarygodność znalezionych informacji i legitymizacja wiedzy
 - przydatność znalezionych informacji
 - wykorzystanie informacji w praktyce
- zamieszczanie informacji na forum
 - tematyka
 - przygotowania do zamieszczenia
 - cel zamieszczania
 - odbiorcy
- ocena forum jako źródła informacji
 - tematyka

- wiarygodność
 - przydatność
- rynek i handel
 - o jakim wie z forum
 - z jakiego korzysta dzięki forum
 - porównanie rynku offline i online
 - porównanie świata narkotyków bez internetu i z internetem
- wytwarzanie substancji
- radzenie sobie z prawem
- doświadczenia (relacje i dyskusje)

Koniec nagrywania

Współpraca przy rozdziale Rozpoznawanie alternatywnego systemu: porządek społeczny forum:
Arkadiusz Jasiński, Małgorzata Malz – autorzy, studenci Uniwersytetu Opolskiego

Współpraca badawcza i analityczna: Kamil Bonk, Małgorzata Dalmata, Aleksandra Guszpit,
Diana Jahn, Monika Kaczmarek, Agnieszka Sendecka, Renata Szewczyk, Karolina Trościanka
– studenci socjologii i doktorantka Uniwersytetu Opolskiego

Raport został opracowany na podstawie badań finansowanych przez
Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii

Pracownia Rozwoju Osobistego
ul. Plac Oleandrów 8
45-220 Opole

Projekt graficzny: Magdalena Hlawacz

